

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Liber Qvartvs

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

fatio in calis est. Bethel namque circuit Galgal, & A Masphath, & in earum aliqua non habet domum, in Ramatha autem domum habet: quia doctores sanctæ Ecclesiæ quidquid nunc accipiunt de exemplis electorum, quidquid de eruditione factorum voluminum, quidquid de altitudine supernæ revelationis transitoriè rimantur, ad adiutorium habent itineris, non ad amorem remunerationis. Illud verò, quod in superna civitate diligunt, non ad profectum itineris, sed ad sufficientem, immò ad abundantem largitatem mercedis. Et quia illuc cuncta bona congregantur, sequitur:

Aedificavit ibi etiam altare Domino.

Quid est enim altare Domini, nisi cor iusti? Veritatis autem iudicio dicitur: *Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum.* Qui autem pro amore supernæ patriæ bona agit, dum ardentè ad ea, quæ sursum

congregat, pervenire desiderat, profectò altare ædificat, super quod quotidiani desiderij hostias incendat. Bene autem dicitur: *Aedificavit ibi altare Domino:* quia ex incremento studij cælestis, sicut flamma crescit in corde boni desiderij, ita & velut additis lapidibus, altare sursum construitur, ubi Deo holocausta offerantur amoris. Quod etiam ad lucrum animarum referri convenienter potest. Doctor namque in Ramatha altare Domino ædificat, cum subditorum merita in cælo locat, & dum quotidiano ejus studio electæ animæ ad cælestia regna conscendunt, velut ad structuram superni altaris lapides mittuntur. Dicatur ergo de Samuele, dicatur: [*Aedificavit ibi altare Domino:*] quia nimirum valde otiosum est doctoris studium, si per hoc, quod ab illo in terris agitur, cæleste ædificium non augetur.

LIBER QVARTVS

CAPVT PRIMVM.

SANCTORUM virorum facta præcedentium saepe electorum sequentium solatia sunt. Mira etenim dispensatione divini consilij, & altissimæ conversationis arce sic sublimati sunt, ut fortia agerent sibi, recta subditis providerent; sic sibi quandoque derelicti, ut ea, quæ recta intentione disponderent, secundum Dei providentiam recta non essent; quatenus illorum infirmitas, electorum sequentium firmitas fieret: quia etsi ut homines in dispondendis sanctæ Ecclesiæ negotiis falli possunt, ipsæ tamen ecclesiasticæ dispositiones deserendæ non sunt. Ecce etenim dicitur:

CA. VIII
1. Reg.

Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos iudices Israel, fuitque nomen filij sui primogeniti, Iohel, et nomen secundi, Abia, iudicium in Bersabee. Et non ambulaverunt filij sui in viis ejus.

Ecce qui prophetiæ spiritum plenus fuerat, ij, quos iudices Israeli ponebat, quia post avaritiam postmodum declinare debebant, & munera accipere, & pervertere iudicium, non cognovit. Quid ergo mirum, si falli in dispondendis ordinibus possunt, qui prophetiæ gratiam non accipiunt: si ij, qui prophetiæ spiritum habent, eundem spiritum ad dispondenda cuncta non habent? Quis autem de tanto viro dubitet? Quia si futuram perveritatem filiorum prænosceret, eos utique forensibus honoribus non præferret. Qui ergo reprobos scienter provehunt, hoc Propheta exemplo sibi blandiri nequaquam possunt: quia tunc solùm innoxie agitur, cum in eis, tempore quo promoti sunt, subsecutæ iniquitatis signa nulla patuerunt. Quare & aptè ij, qui iudices Israeli à Samuele positi sunt, cum ponerentur, ejus filij dicebantur: ut ex eo non solùm per carnem credantur geniti, sed etiam conversationis ejus splendoribus adornati. Quare & eorum nomina cautè assignantur: ut ex titulo nominis, illa, quæ tunc eis inerat, cognoscatur forma virtutis. [*Nomen anquit, uni Iohel, alterius Abia iudicium in Bersabee.*] Sed & de illis, qui post acceptam dignitatem declinasse ad avaritiam dicuntur, apertè ostenditur: quia antequam ejusdem dignitatis culmen attingerent, in eis futura pravitas signa nulla videbantur. Sed ecce, dum pastorum solatia attendimus, gregis Domini non prava pericula intuemur. Nam steterunt subditi, sed in culmine prælationis positi Propheta filij ce-

derunt: ut si nobis sub cura majorum positus indefinens sanctæ vitæ studium, aut securitas magna conversationis ardeat, præesse tamen aliis non habeamus in appetitu desiderij, sed in magnitudine timoris. Sed carnales quique, dum sola visibilia attendunt, spiritalem sanctorum conversationem cognoscere non merentur. Pastorum quidem sanctæ Ecclesiæ culmen aspiciunt, sed cogitare nesciunt, quam inviti illi intus decorem tollerent, quem in splendore culminis foris tenent, quòd sublimitatem honoris in oppressionem magni sustinent oneris, quod magno desiderio fugiunt, quod exteriori ministerio prosequuntur. Testante etenim egregio doctore didicimus, quòd animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Unde & tantò dementius carnalia sequens errat, quantò per discretionis virtutem spiritualia nulla jam penetrat. Et nonnulli tales in tantum dementiæ malum proficiunt, ut commovere ipsum etiam statum Ecclesiastici culminis non vereantur. Unde & sequitur:

1. Cori
2. d
B. Aug.
contra
Faustum
Manich.
lib. 32.
c. 18.

Congregati ergo universi majores natu ex Israeli venerunt in Ramatha, dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in viis tuis. Constitue super nos regem, ut iudicet nos sicut universa habent nationes.

His autem, qui vivebant sub spiritali regimine, regem petere, quid aliud est, quàm eandem spiritalem prælationem in secularem dominationem transferre gestire? Sed sancti viri cum se à subditis contemni conspiciunt, non tam eis displicet, quòd contemnantur, quàm quòd contemtores sui Deo non placent. Eorum quippe contemptu, suæ internæ gloriæ dari incrementa conspiciunt, sed augeri merita sua subditorum defectibus ingemiscunt, quos sic meritis vellent proficere, ut in æterna meritorum retributione, secum eos, quibus præfunt, habere potuissent. Quare & subditur:

Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quòd dixissent: Da nobis regem, ut iudicet nos.

Hoc namque ei displicuit, per quod displicere Deo, qui loquebantur, existimavit. Quia verò non simpliciter dicitur: displicuit sermo Samueli, sed in oculis Samuelis, & statim subditur:

Et oravit Samuel pro populo Dominum:

Paulò subtilius ea nos considerare oportet. Sancti viri, qui omnipotenti Deo valde displicere metuant,

in suis judiciis faciles non sunt, sed cuncta prius rationabiliter intus ordinant, ut ea foris in opere irreprehensibiliter disponant. Nam electionem accipiunt nullam iudicij, si non probatur contemplatione rationis. Hos profectò oculos Prophetæ Dominus aperire volebat, cum dicebat: *Vide oculis tuis, & auribus tuis audi.* Hinc in Evangelio discipulis dixit: *Beati oculi, qui vident, que vos videtis.*

Exec.
40.
Luc. 10.
b

Oculi quippe sanctorum, sunt intellectus rationis, referati per gratiam Spiritus sancti. Et idcirco Samuelis esse dicuntur: quia carnales quique, etsi per humanam sapientiam rationales esse videntur, ab huius lumine rationis ed cæciores sunt, quò illis solis oculis videntur, quos serpens aperuit. Nam si spiritualium virtutum fulgorem aspicerent, eum profectò in ornatu suæ mentis habere desiderarent. Tantus siquidem decor earum est, ut visus numquam non possit videntis desiderio concupisci. Sapientes ergo sæculi cum se oculos rationis habere arbitrantur, ex hoc cognoscere possunt, quam dementer insaniant: quia virtutum sanctorum pulchritudine non illici, earum profectò gloriam non solum non cernere, sed nec somnari est. Sancti ergo viri, qui jam illuminatione sancti Spiritus in internorum amore obligati sunt, mentis suæ oculos ad videndam intimæ claritatis gloriam tantò clariore habent, quantò de mundi caligine in desiderio nihil habent: & discernere carnalia tantò rectius possunt, quantò longè à carnalibus assumpti in Spiritu sancti gratia altius profecerunt. Unde & Apostolus Paulus de experientia tantæ visionis sententiam protulit, dicens: *Spiritualis iudicat omnia.* Bene ergo dicitur:

Displicuit sermo in oculis Samuelis.

Quia à viris spiritualibus nil antè despiciunt, quam despiciendum esse per spirituale intuitum iudicetur: & quia quò abundantiori gratia Spiritus sancti pleni sunt, de virtutis suæ celsitudine non præsumunt, sequitur:

Et oravit Samuel Dominum.

Quid enim Dominum oravit, nisi, ut sibi dignaretur ostendere, si tumultuantis populi petitioni assensum dare debuisset?

Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus, que loquuntur tibi. Non enim abjecerunt te, sed me, ne regnem super eos, iuxta omnia opera sua, que fecerunt à die, qua eduxi eos de Aegypto usque ad diem hanc.

Quia oranti Prophetæ dicitur: *Constitu super eos regem:* planè ostenditur, quia an hoc faciendum esset, sibi revelari postulavit. Et quia subdedit, ait: *[Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.]* Aptè ostenditur, quantum sibi sermo displiceat, quem in oculis Samuelis displicuisse perhibetur. Quæ convenientia iudicij in sanctis oritur ex virtute tharitatatis: quia dum ex tota mente conditorem diligunt, & ejus voluntati obedire devotè conantur, ex præmio supernæ retributionis accipiunt, ut ab eadem Dei omnipotentis voluntate aliter sentiendo non discrepent, quam in bonis operibus semper tenent. Scriptum quippe est: *Qui adheret Deo, unus spiritus est.* Domino quippe adheret, qui præcepta voluntatis ejus facere semper studet. Sed unus spiritus cum eo fit: quia ex diuturna devotione pij operis in tantam gratiam divinæ cognitionis assumitur, ut ab interni ejus æquitate iudicij per errorem mundani spiritus dissentire ultra non possit. Sed valde difficile responderetur, si quaeritur, cur omnipotens Deus & abjectum se in regis petitione conqueratur: & tamen id, quod petebatur fieri de-

S. Greg. Tom. III.

cernat: rursusque si dignitas regia ordinanda fuerat, cur velut indignata Dei majestate fuerit permiffa, & cum provilus rex eligi decerneretur, cur reprobandus eligitur? Quid ad hæc aliud respondere possumus, nisi id, quòd Apostolus Paulus, ineffabilem abyssum iudiciorum Dei perscrutari audentibus respondebat: *Homo, inquit, tu quis es, qui respondeas Deo?* Sed si hoc efficaciter definire non possumus, tangere inquirendo possumus. An fortasse abjectum se in regis petitione conqueritur? Pro reproba voluntate malè petentis populi, petitus rex conceditur pro vindicta. Quòd si rationabiliter dicitur, dum utrumque posuit, & culpam, & ultionem pariter ostendit. Ex reproba quippe voluntate injusta postulasse convincitur, qui abjecisse conditorem petendo monstratur. Culpam ergo malè petitionis insegura est pœna districtæ æquitatis. Magna etenim vindicta est, quæ ex districtione procedit interni examinis, quando reproba mens sic projicitur, ut quòd malè deliberat, agere permittatur. Qui ergo in petendo rege Dominum abjecisse convicti sunt, dum id eis permitteretur agere, per quòd à se Dominum abjicerent, gravior pœna non erat, qua hic plecti debuissent. Quo in loco notandum est; quia abjectionem Prophetæ Dominus suam facit. Non enim simpliciter dicit: *[Abjecerunt me, ne regnem super eos: sed non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.]* Ut profectò ostendat, quia in persona electi præfulis ipse suis subiectis præmineat; & cum ad spirituale culmen electorum carnalis rector assumitur, ipse abjici videtur, cuius præcepta dissipantur. Ergo quam reverendi sint optimi pastores sanctæ Ecclesiæ liquet. Ecce enim dum fideliter Deo serviunt, tanto ei amoris vinculo conjunguntur, ut quidquid eis ingeritur, divinæ injuriæ adscribatur. Unde & in Evangelio primis Ecclesiæ pastoribus dicit: *Qui vos spernit, me spernit.*

Rom. 9. c

Ubi etiam aliquid gravius cernitur: quia cum abjectum pastorem conqueritur, abjicientium peccata omnia, & parentum etiam mala memorantur *[Luxuria omnia, inquit, opera sua, que fecerunt à die, qua eduxi eos de terra Aegypti.]* Summum namque crimen agnoscitur, ad cuius discussionem in Dei memoria præterita cuncta peccata reducuntur. Et abjectum ergo se Dominus conqueritur, & tamen ordinare, in quo abjicitur, concedit: quia cum districtæ æquitatis suæ virtutem exequitur, ab eo carnalium desideria impleri per ejus misericordiam nequaquam prohibentur. Sed & quæ concedi dignitas pro vindicta potuit, non tranquilla majestate divinitatis concedi debuit, sed velut indignata. Indignatam verò majestatem Dei non seipsam asserimus, quæ passioni non subjacet: sed quia dum culpas discutit, indignationis verba per scripturas dicit. Item quia in typum carnalium prælatorum assumitur, reprobandus rex eligitur, non electus. Vel fortasse idcirco reprobos rex eligitur, ut electus successor ejus rex David in eo cognosceret, quid cavere debuisset. Sic nimirum & de illa angelorum curia legimus, quia de apostata primo angelo scribitur: *Ipse est principium viarum*

Luc. 10. f

Dei: sed qui ante omnia conditus est, per superbiam cecidit, & in ejus ruina sancti Angeli didicerunt, qua virtute stare potuissent. Quòd nimirum, qui apertis rectæ fidei oculis, intueri poterit, pariter attendit: quia omnipotens Deus etiam tunc magnæ misericordiæ dona tribuit, cum vindictam irrogat; quia dum reprobos punit, sanctos erudit: ut unde illi deficiunt, isti in suis profectibus adjuventur. Districto siquidem iudicio permittit mala fieri, sed misericorditer providet de his malis, quæ per iudicium irrogat, quæ bona facere disponat. Nam quæ major culpa, quam illa, qua omnes morimur? Et quæ major bonitas, quam illa, per quam à morte liberamur? Et quidem, nisi Adam peccaret, Redemptorem nostrum carnem suscipere nostram non oporteret. *Non enim venit vocata*

Job. 40. e

L ij

1. Cor. 6
d

justos, sed peccatores ad penitentiam. Si ergo pro peccatoribus venit, si peccata decissent, eum venire non oporteret. Si peccata, ad quæ delenda venisse creditur, per justitiam Dei permilla esse sentiuntur: dum pro peccatoribus Deus homo nasciturus erat, ex illo malo, quo morituri erant, bonum, quod malum illud vinceret, omnipotens Deus sese facturum providerat. Cujus profectò boni magnitudo, quis fidelis non videat quàm mirabiliter excellat? Magna quippe sunt mala, quæ per primæ culpæ meritum patimur, sed quis electus noller peiora perpeti, quàm tantum Redemptorem non habere? Eligatur ergo rex; sed reprobandus: eligatur velut in indignatione, non voluntate Dei: sublequatur ergo rex juxta cor Dei; ut ex judicij ejus restrictione vindictæ malum procedat in reprobos, & bonum, quod ex malo facturus erat, per largitatem divinæ gratiæ redundet in pios, dum illi in malo, quod cupiunt, cadere permittuntur. Sed unde se illi præcipitant, agitur, ut alij nequaquam cadant. Sed quia his verbis judicium divinæ distributionis asseritur, videamus jam, quanta dispensatione utitur, ne id malè deliberantes agant, unde puniantur. Nam sequitur:

Nunc ergo audi vocem eorum: verumtamen contestare eos. & prædic eis jus regis, qui regnaturus est super eos.

Quasi aperta ostensione elementariæ dicat: Sic audi voces eorum, ut tamen ipsi prius de jure regis, quem petunt, audiant quod expavefcant; & velut tunc malè cepta deserant, cum, quàm sit res onerosa, cognoscitur, quam petebant. Sequitur:

Dixit itaque omnia verba Domini ad populum, qui petierat à se regem; & ait: Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet; & ponet in curribus suis, facietque sibi equites, & præcursores quadrigarum suarum: & constituet sibi tribunos, et centuriones, et aratores agrorum suorum, et messorum segetum, et fabros armorum, et currum suorum: filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, et focarias, et panificas: agros quoque vestros, et vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis. Sed et segetes vestras, et vinearum redditus addectimabit, ut det eunuchis et famulis suis. Servos etiam vestros, et ancillas, juvenes optimos, et asinos auferet, et ponet in opere suo, greges quoque vestros addectimabit, vosque eritis ei servi.

Cùm à carnalibus subjectio quaeritur, profectò quidquid præcipitur eis, grave est, etsi non sit difficile: quia cum ex superbiæ tumore habeant, ut propriæ voluntatis arbitrium sequantur, quidquid eorum deliberationi obviat, gravissimum pensant. Jam verò cum dura & contraria jubentur, quæ ei est moles oneris? Qui tumor cordis? Cùm ferre etiam blanda, & levia vix nolentes possent, quæ si vellent, facillimè pertulissent. Videamus ergo stultæ audaciæ hominis, quàm dignè respondeat pia dispensatio conditoris. Jura hominum proponuntur contemptibus jura Dei; & his, qui mitia & salubria divinitatis consilia spreverant, dura & importabilia humanae servitutis onera prædicuntur: ut ex his secum rationem facerent, quàm intolerabilia essent imperia hominis eis, qui non tam imperantis, quàm monentis Dei, ne id peterent, consiliis obedire nolissent. Sed habent corda carnalium temeritatem ex incremento audaciæ, habent duritiam ex simulationis ratione. Ex temeritate quidem facilè agenda delibe-

rant; sed quia, quod malè proponunt, non intelligunt, meliorum consiliis adjuvari non possunt. Quare & hic quoque subditur:

Noluit populus audire vocem Samuelis. Et dixerunt: Nequaquam: Rex enim erit super nos, et erimus nos quoque, sicut omnes gentes, et judicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis.

Magnæ quidem temeritatis extitit, contra Dei voluntatem regem petere, magnæ duritiæ, consiliis Prophetæ vinci non posse. Magnæ temeritatis fuit, eirationes proponere, quem sciebant cuncta, quæ acturus erat, revelante Domino, prius scire. Magnæ duritiæ, illi non acquiescere, quem noverat ea tantum, quæ Domino revelante, didicerat, imperare. Nam quid est, quod respondentes dicunt: [*Nequaquam, sed rex erit super nos?*] Sed qui, *Nequaquam*, dicunt, profectò id negant, quod audiunt. Appetit ergo in hoc verbo ostenditur, quia ad hoc Prophetæ grave jus regis exposuit, ut nequaquam peteretur. Jus verò regis audiunt, & id, propter quod exponitur, detestantur; ut reproborum cordium profectus exprimat, in quibus mali propositi consummatio est, & inconvertibilitas voluntatis. Sed nos antiqua tempora reprehendimus, qui nostra videre non curamus. Quæ nimirum tempora, quo senescente mundo, vetustiora sunt, eò & in pluribus per temporis ac negligentiae vitium remissiora. Tandem enim audaciis nunc mala proponimus, quæ jam cum robusta juventute sæculi, robur exaruit humanæ conditionis: tantò difficilius, quod malè est propositum, revocamus, quæ ex laxato vigore spiritus, mens nostra carnalis efficitur. Ita enim sunt humani lapsus, ut quod in spirituali virtute deficit, in carnali vita roboretur. Omnia quidem hæc juxta egregij doctoris vocem: *In figura contingebat illis: scripta sunt autem propter nos, etiam propter eos, qui crediderunt.* Jam quidem aperte cognoscimus horum Israelitarum audaciam, quæ divinæ indignationis judicia sequuta sunt: & tamen contra voluntatē Dei, contra prælatorum sanctæ Ecclesiæ consiliū agenda proponere non timemus. In malo quoque propositio reprehensibilis refestim, & salubria majorum consilia insuperabili malo pervaciæ vincere conamur. Videmus, quanti mali incrementum sit, pereuntis aspiciere, & sequi ad perditionem eorum vestigia non timere: pænales laqueos mortis incurrentes cernere, & eisdem laqueis irretiri, nequaquam metuere. Et illi quidem contra Domini voluntatem regem petierunt; sed à regia dignitate postea actum est, ut populus, qui Deum abjecerat, idola coleret, simulacra adoraret. Quam reverenda ergo sint majorum consilia cernimus, si hoc sollicitè consideramus: quia qui ea despiciere auf sunt, hoc se non providerunt agere, unde tam profundo erroris pelago demergi potuissent. Meritò igitur se abjectum Dominus in regis petitione conqueritur, meritò regiam dignitatem concedit indignatus. Tanta quidem erat iniquitas postulantium, ut cum illud peterent, per quod à Deo recederent, ex Dei judicio permitti posset, prohiberi non posset. Quia verò hæc juxta litteram diximus, quid etiam spiritualiter designent ea, quæ continentur in jure regio, videamus.

CAPUT II.

Abjecto etenim Samuele, rex petitur: quando reproba multitudo populi spirituales pastorem despiciat, & præesse sibi carnalem quaerit. Cum quibus sæpe divinæ æquitatis distributione agitur, ut eo ipso, quod electum prædicatorem despiciunt, subesse reprobo permittantur: ex ejus imitatione tantò deterius pereant, quænto majori superbia id, ex quo vivere in æternum poterant, audaciis contemnebant. Cùm ergo jus regis prædicatur, nimirum in unius carnalis præpositi conversatione

ostenditur, quod carnales ceteri ex tyrannide acturi sunt, non quod electi debeant imitari. Nam in eadem Regum historia legitur; quia cum rex Achab Naboth vineam abstulit, iram Dei omnipotentis incurrit. Hic verò cum jus regis prædicatur, agri, vineæ, & optima oliveta tollenda esse memorantur. Cum ergo hic prædicatur, quod commissum illic punitum est; ostendit, quod divino iudicio non jubetur. Quare & electus rex David cum ad ædificandum altare Domino Ornam Jebusæi aream peteret, regio illo tyrannorum jure non uti voluit: cum eam accipere nullatenus acquiesceret, nisi ante pro ea dignum pretium dedisset. Quia igitur ea, quæ in jure regio continentur, vitanda potius, quam imitanda prædicantur, eò subtilius consideranda sunt, quod vitari nequeunt, si nesciantur. At ergo: [*Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis.*] Filij electorum ij sunt, qui eorum virtutes imitantur. Curus etiam, carnalium prælatorum sunt fastus mundanæ elationis. Nam dum ceteris se sublimiores esse gloriantur, quasi curribus vecti, per alta gradiuntur. In curribus ergo fidelium filij ponuntur, quando pastores reprobos per appetitum mundanæ gloriæ sequuntur: cum relictis spiritualibus studiis, carnalis vitæ commoda expetunt: & deposita illa sublimi intentione celestium, alta sæculi assequi conantur. Bene itaque non in curru, sed in curribus ponendi Israelitarum filij dicuntur: quia ex omni, quod præcellit in carnalium prælatorum culmine, proficiunt in elatione: & quasi tot sublimibus curribus in alta se elevant, quot alta conspiciunt, quibus aliis se superiores putant. Bonorum ergo filios rex in curribus ponit, quando carnalis rector electorum imitatores exemplo suæ pravitatis ad elationis vitia pertrahit; ut celestia postponant, terrena appetant, & in hoc solo gaudeant, si ex eo, quod temporaliter altum volvitur, ceteris præferantur. Et quia contra minores non solum erecti, sed etiam fortes sunt, sequitur: [*Et faciet sibi equites.*] Velut enim in equis faciunt, qui & sublimes sunt dignitate, & potentia truces: Equites quoque sunt, quia dum feroces cordis sui motus contra impotentes dirigunt, ad omne, quod per tyrannidem exercere appetunt, veloces sunt. Anhelant quippe impetu, spumant rabie, & quos cursu tyrannidis impetunt, elidunt. Sed dum in pastoribus reprobis alij mundanæ elationis fastus imitantur, alij eorum exemplo, quos valent, opprimunt: nonnulli etiam sunt, qui ad exercenda mala, quæ per seipos bonis inferre nequeunt, nequiores se alios introducunt. Unde & sequitur: [*Et præcursores quadrigarum suarum.*] Quæ sunt enim quadrigæ regis, nisi perversa mentes malorum subditorum, in quorum consiliis prælatus reprobos requiescit? Quadrigæ etenim sunt, quæ reges portant: dum per iniqua consilia pravorum acta rectorum adjutantur. In eis quippe, quasi per sublime rex ducitur, dum per eos, qui ad temporales honores eis favent, quidquid carnales præpositi de altitudine sæculi in desiderio volunt, exequentur. Qui rectè quadrigarum nomine designantur. Quadriga enim inde stat, unde volvitur: quia reproba mens finem suæ intentionis habet sæculi volubilitatem. Inde quidem requiescit, quo per innumeratas curas mentis rotantis mundi negotia ventilare non desinit. Regum ergo quadrigæ sunt, dum per omne, quod altum volvendo cogitant, in se carnalium præpositorum iussa portant. Sed qui locum familiaritatis juxta carnales prælatos habent, habent minores, quibus imperent. Ipsi ergo, velut quadrigæ regis sunt, illi præcursores quadrigarum: quia eo modo, quo carnalem præpositum ad opprimendos humiles invehunt, ipsi quoque ad nocendum quibus possunt, per aliorum ministerium deducuntur. Quasi enim quadrigarum præcursor est, qui iniqua mentis suæ versutia artem cogitat,

A per quam illum ad inferenda mala mitibus introducat. Si verò, ut plerique codices habent, non præcursores, sed persecutores quadrigarum legitur, profectò ij sunt, qui reprobos ad malum currentes imitantur. Quadriga etiam honoris causâ portari regibus solet. Quasi ergo in quadriga rex siltitur, quando carnalis rector de magnorum, qui videntur juxta se, adulationibus gloriatur. Qui verò istos in eorum laudibus præcedit, aut sequitur, præcursor seu persecutor est quadrigarum: quia adulationes isti, vel pòst, vel antea proferunt, quas illi in auribus populi præcundo, aut sublequendo sparsere. Sequitur: [*Et constituet sibi tribunos, & centuriones.*] Tribuni, & centuriones sunt, cum in tantum mali profectum veniant, ut ad exequenda tyranni imperia, impiis satellitibus principantur, cum mundanarum virium acies ordinant, quas ad innocentium bella producant. Tribuni quidem sunt, qui per plures sibi fautores rectè viventibus insidiantur. Centuriones verò sunt, qui nulla nocendi genera prætermittunt. Ex eo enim perfectionem iniquitatis obtinent, quo multa, & ingentia mala, quæ possunt, inferre semper student. A centenariis quippe numero centurio dicitur. Et quia centenarius numerus perfectionem significat, in mala parte perficitur, quando ad summam nequitie ab impiis pervenitur. Qui nimirum calliditate suaves sunt, terrore violenti. Suaviter quidem blandiuntur aliis, ut eorum auxilio terrore alios ferociter possint. Bene itaque subditur: [*Et aratores agrorum suorum, & messorum segetum.*] Carnalis præpositi agri, mentes sunt subditorum: aratores verò horum agrorum sunt, qui arte sæcularis ingenij, eis suadent acta pravitatis. Velut enim agrorum soliditatem loquendo aperiant, qui per reproba consilia simplicium corda corrumpunt. Et segetes metunt, quando semine pravi consilij decepta corda minorum fructum reddant malæ operationis. Quæ profectò opera segetum appellatur designantur: quia perveritas reprobi subditi, dum à carnalibus rectoribus gaudenter excipitur, eorum quasi electus est cibus mentis. In qua certe perveritate, quia paulatim proficiunt, sequitur: [*Et fabros armorum, & currum suorum.*] Quæ sunt arma & curus tyrannorum, nisi illa omnia nocendi instrumenta, quæ ad evertenda corda minorum præparantur? Sed quia curru pervenitur, quo armis feriat, armorum & currum regis fabri sunt, quando nequissima cordium suorum machinatione inveniunt, & mala, quæ agant, & eadem mala inventa qualiter inferant. Arma quippe fabricare, est nocendi genera reproba mente colligere. Et currus fabricare, est ad eadem mala inferenda artem, qua accedere possint, invenire. Sequitur: [*Filias quoque vestras faciet unguentarias, & focarias, & panificas.*] Filiarum nomine infirmorum mentes intra sanctam Ecclesiam positæ designantur. Quæ regis unguentariæ sunt: quia dum carnales præpositi in celsitudine gloriæ transcurrentes aspiciunt, eos delinire adulationibus conantur. Horum profectò unguentorum usum Psalmista reprobans, ait: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.* Filia ergo unguentariæ sunt: quia dum carnalibus præpositis infirmi displicere metuunt, eorum feritatem, cui timendo subjacent, blandimento demulcent. Et notandum, quia filij prius dicuntur à rege tolli, & sic equites, & centuriones, sive armorum fabri fieri: filia verò non tolli, sed simpliciter unguentariæ, & panificæ fieri. Tolli etenim violentia est. Filij ergo tolluntur, quia robusti difficilè evertuntur. Dum igitur filia non tolli, sed unguentariæ fieri perhibentur, quid est aliud, nisi quia qui infirmi in bono sunt, per exempla pravorum facilè dissipantur? Quæ etiam focariæ, & panificæ regis sunt: quia qui tyrannis adulando serviunt, dum favendo placent, velut cibos exhibent. Focariæ etenim

Rup. in
Deut.
cap. 27.
Bed. in
Pro. 14.

Pf. 140. b
S. Aug.
de oleo
adul-
tationis in
expos.
presen-
tis loci.
S. Hier.
in Ez.
16. & in
Pf. 140.
Ar. in
16. & in
Pf.

sunt, quæ focis coquunt, quæ reges comedunt. For-
 caria ergo sunt, quæ per obsequia favoris carnali
 præposito accendunt tumorem cordis: ut eò auda-
 cius favores excipiant, quò velut deliciae sibi ci-
 bos ignis excitatæ devotionis parant. Quæ etiam pa-
 nificæ sunt: quia dum reprobam vitam laudant, car-
 nalem mentem tyranni ad exercendam pravitatem
 roborant. Sequitur: [*Agros quoque vestros tollet,
 & vineas, & oliveta, & dabit servis suis.*] Qui sunt
 agri bonorum, nisi devotæ mentes subditorum? quæ
 dum uberem fructum reddunt. Quæ autem vineæ
 eorum, nisi mentes eorum ita imitatione proficien-
 tium, ut etiam aliis verbum vitæ præbeant, & quos
 loquendo in amorem conditoris accendunt, velut
 potando ebrios faciant? Quæ verò oliveta sunt, nisi
 corda auditorum, qui bonorum exemplo, & exhor-
 tatione proficiunt in opus misericordiae? Sed dum
 rex constituitur, agri tolluntur: quia dum carnales
 perveniunt ad culmen regiminis, nonnulli bono-
 rum auditores exempla suscipiunt pravitatis. Tollun-
 tur ergo agri, cum nuper devota corda seducuntur,
 quando ex nequitia semine fructum reddunt in ma-
 ligna conversatione. Oliveta & vineæ tolluntur,
 cum exemplo mali præpositi misericordiae opera, &
 sanctæ prædicationis verba exhibenda & loquenda
 deseruntur. Bene autem servis regis dari ablati agri,
 & vineæ, & oliveta memorantur. Servi quippe sunt,
 qui dominorum juri semper subditi, evadere ne-
 queunt juga dominationis. Servi itaque sunt regis,
 qui per abundantem iniquitatem sic se tyrannorum
 voluntatibus obligant, ut ab eis ulterius non recedant.
 Ablatos ergo agros, & vineas, & oliveta ser-
 vi suscipiunt: quia reprobi fautores prælatorum car-
 naliū, dum decepta corda in propositum transfe-
 runt pravi operis, velut electorum agris, vineis, &
 olivetis titulum imponunt tyrannicæ potestatis. Se-
 quitur: [*Sed & segetes vestras, & vinearum redditus
 addecimabit, ut det eunuchis & famulis suis.*] Cum
 mali præsent, difficile valde est, ut qui eis subji-
 citur, nulla religionis damna patiatur. Aliorum nam-
 que mentes omnino pereunt: sed ij, quos perverte-
 re penitus nequeunt, dum incessanter & verba &
 opera eorum prava conspiciunt, qualicumque for-
 de maculantur. Bene ergo dicitur: [*Segetes vestras,
 & vinearum redditus addecimabit.*] Quasi dicat: Sub
 pastore reprobo electorum etiam bona integra non
 sunt. Sed quod bonis demitur, eunuchis, & famulis
 regis datur. Eunuchi, & famuli carnalium prælato-
 rum, sunt ejus auditores hypocritæ. Eunuchi qui-
 dem sunt, quia sæcularem voluptatem se abjecisse
 ostendunt: sed regis sunt famuli, quia per omne,
 quod de virtutibus se habere simulant, in se repro-
 borum præpositorum impositum jugum portant. Be-
 ne autem segetum, & vinearum decima eunuchorum
 esse refertur: quia hypocritarum virus leviter
 non agnoscitur. In quo dum sancti etiam viri pos-
 sunt decipi, quod perditur, illis adscribitur, quo-
 rum fraude capiuntur. Sequitur: [*Servos etiam ve-
 stros & ancillas, & juvenes optimos, & asinos auferet,
 & ponet in opere suo.*] Servi, & ancillæ sancto-
 rum sunt, qui eis temporalia necessaria submini-
 strant. Servi & ancillæ sunt, quia dum eis corporum
 necessaria tribuunt, in eodem opere misericordiae,
 alij aliis robustiores sunt. Et optimi juvenes: quia &
 qui multum, & qui parum possunt, dum omne,
 quod prævalent, in opere misericordiae expendunt,
 velut electi juvenes, divina servitia valenter operan-
 tur. Asini quoque electorum sunt, quibus ferenda
 onera obedientiae imponuntur, ut eorum fragilitatem
 adjuvent, dum ea cum eis portant, quæ sine eis
 portare nequaquam possent. Quid est autem, quod
 in opere regis ponendi prædicuntur? Sed qui in ope-
 re regis ponuntur, diebus constitutis debitum per-
 solvant angariae, juri publicæ potestatis. Quid est er-

S. Aug.
 ep. 120.
 c. 3.
 cont. lit.
 Petil. 33.

go, quod in opere regis servi & ancillæ, & juvenes
 optimi ponendi prædicuntur; nisi, quia præminen-
 tibus carnalibus, & electorum ministri, & devotè
 obedientium corda, plerumque maculantur? Nam
 dum reprobam eorum vitam indefinenter aspiciunt,
 paulatim sic decidunt, ut aliquid de eorum factis
 imitentur. Ex longo quidem usu electis serviunt, sed
 dum sæpe vident eorum excellentiam culminis, ser-
 viri sibi ab aliis quandoque appetunt per impulsum
 elationis. Sua quoque misericorditer tribuunt, sed
 tyrannorum sæpe exemplo tollunt. Sed quia
 servi sanctorum sunt, de jure eorum exire non pos-
 sunt. Ad horam quidem possunt deseri, sed ab erro-
 re, in quem decidunt, per divinam misericordiam
 facillè sublevantur. Quia ergo per exempla pravorum
 corruunt, qui citò resipiscunt, velut per angaria
 ponuntur in regis opere: in quo diu non per-
 manent per continuam servitatem. Sequitur: [*Gre-
 ges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei ser-
 vi.*] Quasi dicat: Dum pastor vobis carnalis præpo-
 nitur, non solum vestris, sed etiam vobismetipsis
 virtutum prædæ inferuntur. Greges etenim electo-
 rum, sunt turbæ virtutum spiritualium. Quia verò &
 ipsæ spirituales virtutes exemplo pravorum dissipantur,
 rex decimas tollit gregis, quando is, qui car-
 naliter præeminet, in sanctorum cordibus aliquas
 virtutes percipit. Decimas tollit: quia dum mentis
 integritatem dissipat, virtutum numero imperfectum
 derelinquit. Denario quippe perfecto
 designatur. Unde & cum lapsæ humanitatis nostræ
 damna Dominus aperta comparatione ostenderet,
 mulierem, quæ de decem drachmis unam perdidit
 rat, in medium ducit; ut per hoc, quod denarius
 numerus periisse ostenditur, superna illa societas,
 quæ novenario numero remansit in Angelis, sine re-
 paratione conditionis nostræ imperfecta esse doceatur.
 Er quia decimæ per annos singulos exiguntur,
 aptè qui decimas offerre non desunt, servi esse re-
 gis perhibentur. Eis quippe per annos singulos ser-
 viunt, quorum exemplo sæpe peiores sunt. Possunt
 & per hoc, quod post datas decimas servitus ista as-
 feritur, mali profectus ostendi. Nam qui paulatim
 deficiunt, quotidie agunt, unde ad iniquitatis pro-
 funda deducantur. Dicit ergo: [*Greges vestros ad-
 decimabit, vosque eritis ei servi.*] Quasi dicat: Ma-
 lorum exemplo paulatim decidetis, sed cadendo agi-
 tis, ut ab eorum imitatione numquam recedatis.
 Scriptum quippe est: *A quo quis vincitur, ejus ser-
 vus efficitur.* Quia enim per imitationem pastoris re-
 probi in peccati servitatem incidunt, etiam ab ejus
 jugo, quando volunt, solvi non possunt. Unde &
 subditur:

*Et clamabitis in die illa à facie regis vestri,
 quem elegistis vobis, et non exaudiet vos
 Dominus in die illa: quia peristis vobis
 regem.*

Quasi dicat, in noticiam pravæ imitationis ejus
 paulatim defluitis: sed pravitatis ejus exempla, qui-
 bus vos sponte submittitis, relinquere sponte minime
 potestis. Omnis enim, qui facit peccatum, servus
 est peccati. Quibus ergo peccata dominantur, per
 se ab eorum jugo liberari nequeunt. Nam sæpe ad
 Dominum cum precibus veniunt, liberari petunt,
 sed exaudiri non possunt. Divino liquidem judicio
 cum eis agitur, ut qui noluerunt mala vitare, cum
 possent, non possint vitare, cum volunt: & qui
 sponte incurrit mala præcognita, fugere non pos-
 sunt experta. Quare & causam insinuans, qua exau-
 diri prohibeantur, ait: [*Quia peristis vobis regem.*] Quasi
 apertè dicat: Quia illud vobis dari postulastis,
 in quo hæc omnia futura, me prædicente, cognovistis.
 Hæc, ut superius dixi, in typo prælatorum
 carnalium de futura regis conversatione prædicuntur:
 ut ab ejus petitione quiescerent, in quo

Luc. 15. b
 Hom.
 34. in
 Ev. ang.

1. Pie. d

tanta mala cognovissent. Sed habent corda reproborum, ut malum cito proponant, & à malo proposito non celerius respiciant. Quare & subditur:

Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam. Rex enim erit super nos, & erimus nos quoque, sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis.

Quibus profecto verbis mores subditorum carnalium aperte describuntur: quia dum exteriora appetunt, interiora damna etiam exposita non attendunt. Sed qui carnaliter præsumunt, ipsa ostensione temporalis potentia subditis sibi minoribus magnam spem dant tutelæ. Dum ergo dicunt: [Rex erit super nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.] quid aliud, quam reproborum subditorum mores insinuant, qui humiles & spirituales prædicatores despiciunt, ut temporaliter à carnalibus adjuvantur? Quod certe nullatenus agerent, nisi prius lamen cordis amisissent. Nam si spiritualium vitorum humilitatem foris despiciunt, sed qua potestatis sublimitate intus emineant, cernere non merentur; in illis quoque externam potestatis tyrannidem vident, sed qua infirmitate intus deprimitur, non vident. Isti, quia Deo adherent, cum volunt, etiam in exterioribus potentes sunt: illi, qui à Domino recedunt, spem, quam promittunt de potentia sæculari, exhibere non possunt fortitudine operationis. Nam, ut de vicino exempla capiamus, Saül ad pugnanda bella regem postulantium, fortis & potens eligitur: ita, ut, sacra hac historia teste, ab humero, & sursum populo universo eminceret. A Deo igitur ad regni gubernacula electus, cum bonus existeret, & de filiis Israel aliquis melior illo non esset, tamen, cum tantus, ac talis vir carnali fortitudini relinquitur, bella perdidit, quæ pugnaturus acceperat, & vitam pariter amisit. Samuel autem, qui sæculi potentia sublimis non extitit, qui humiliter non solum Deo, sed etiam hominibus ministravit, de exterioribus quoque bellis trophæa potenter exhibuit. Nam non valde supra de eo dictum est: *Tulit Samuel agnum lactentem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino, & clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, & exaudivit eum Dominus.* Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum Domino, Philisthim inire prælium contra Israel. Intonnuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthim, & exterruit eos, & cæsi sunt Philisthim à filiis Israel. Dicat ergo: [Noluit populus audire vocem Samuelis,] ut in eorum inobedientia superbiorum corda designentur, sic divinæ æquitatis iudicio projecta, ut magna mala immincant, quæ incurfuri sunt: sed tamen ea videre non possint. Sequitur:

Et audivit Samuel omnia verba populi.

Hoc profecto Samuel audivit, quod populus locutus est, sed ipsum populum non audivit. Populo enim reprobo loqui, & non audire, fuit verba contra Dei voluntatem promere; sed pœnam pravæ locutionis minimè prævidere. Samuel autem populi verba audivit: quia spirituales viri, dum superbæ locutionis voces audiunt, futurum in eis divinæ ultionis meritum recognoscunt. Dicat ergo: [Audivit Samuel omnia verba populi,] quia sancti, ac spirituales viri, quicquid carnales superbè foris insinuant, quale sit, in divino iudicio intus pensant. Sed quia, dum carnalium subditorum damnabilem vitam reperiunt, pro delendis eorum criminibus intercedunt. Sequitur:

Et locutus est ea in auribus Domini.

A In eorum auribus loquimur, apud quos magna familiaritatis gratiam habemus. Sancti autem viri, quia omnipotenti Deo in magni amoris vinculo coniuncti sunt, ei in auribus loquuntur: quia divinæ propitiationis ejus auditum tantò fiducialius exposcunt, quantò apud ejus misericordiam impetrandi locum sublimius acceperunt. Peccata verò populi loquuntur pro humilitate confessionis, sed in auribus loquuntur Domini: quia cum magno affectu precibus januam pulsanat Dominicæ propitiationis. Sed fortasse in auribus Domini loqui dicitur: quia dum sancti viri pro peccatoribus obsecrant, preces, quas pro eis Deo offerunt, hominibus non revelant. Unde & in Evangelio Dominus prohibet discipulos, dicens: *Cum oratis, nolite fieri sicut hypocritæ iustes, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus.* Verba ergo, sive opera populi loquuntur, cum delicta locutionis & operis orationibus delenda Domino exponunt. Ea verò in auribus Domini loquuntur, ut dum hominum testimonia orantes fugiunt, ab eo, qui occultata respicit, celerius audiantur. Dum ergo in auribus Domini Samuel loqui perhibetur, modum profecto insinuat, quo quis auditum mereatur divinæ dignationis. Nam pervenire ad Deum oratio nequaquam potest, quæ ex intentione promittitur, ut ab hominibus agnoscat. Unde & qui in auribus Domini locutus asseritur, responsa ejus etiam percepisse perhibetur. Nam sequitur:

Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi, & constitue super eum regem.

Qua in re notandum, quia Samuel verba populi, quibus regem petierat, in auribus Domini locutus est: & Dominus se abjectum asserit in eo, quod populus regem petit. Dum igitur oranti respondet, & regem facere orantem jubet, quid aliud insinuat, nisi quia devota electi viri oratio numquam est infructuosa? Nam si populi correctionem non obtinuit, eruditionis suæ bonum obtinuit, cum abjectum populum pro mala petitione cognosceret, sed & nihilominus sciret, quid facere projectis ipse debuisset. Audiri ergo Propheta potuit, & non audiri: quia orando qualis esse deberet, novit, sed à populo reproba postulanti, duritiam cordis non abstulit. Sed hoc obtinere ille potuit, qui in auribus Domini locutus est: quia sancti viri eo ipso, quo devotè pro peccatoribus Dominum obsecrant, divinæ propitiationis auxilio muniuntur, ut eorum criminibus nequaquam polluantur, quorum sordes delere precibus nequeunt. Quid verò est, quod Dominus ait:

Audi voces eorum.

Cum superius dictum sit: *Audivit Samuel omnia verba populi.* Sed verba populi audierat, ut sciret, quæ dicebantur, non ut quæ petebantur, concederet. Dum ergo ei à Domino dicitur: *Audi vocem populi, & constitue super eum regem,* favere voluntati populi Prophetam iussit. Et ecce, ut palam cernitur, Propheta orans non auditur, populus Deum abiciens, regemque petens, auditus est. Quid hoc esse dixerimus, nisi quia miro & tremendo divinæ incomprehensibilitatis iudicio sancti viri pro reprobis orantes exaudiri nequeunt: in adimplendis verò suis pravitatibus, audiri ipsi reprobi delinquentes possunt: ut illis libera iniquitas æternæ vindictæ meritum augeat, & istis ex affectu compassionis merces perpetuæ retributionis accrescat? Et statim eum ordinem, quo ad eisdem regis constitutionem ventum sit, ostendere incipiens, ait:

Et ait Samuel ad universos filios Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

Cum spiritualia discutere volumus, necesse est, ut

1. Reg.
10. d

1. Reg.
31. c

1. Reg.
7. c

ab intentione nostra carnalia removeamus : quia mens interna non penetrat, quam exteriorum actuum pulvis cæcat. Dum igitur Propheta Domini omnem populum abire ad propria loca præcipit, à se utique tumultum carnalium repellit : ut eò spiritualia, quæ disponenda sunt, clariùs videat, quò mentis ejus aciem terrenorum actuum intentio non obscurat. Sed qualis sit, qui divino judicio prævidetur, insinuans, ait :

CAPUT III.

*Cap. ix.
1. Reg.* **E**Rat vir de Benjamin, nomine Cis, filius Abiel, filij Seor, filij Bechorath, filij viri Gemini, fortis robore. Et erat ei filius nomine Saul, electus & bonus, & non erat vir de filiis Israel melior illo, ab humero & sursum eminebat super omnem populum.

Cùm ordinandi regis persona exponitur, cur patrum ejus nomina describuntur, nisi ut regnum ejus durabile non sentiat? Nam de regno, quod futurum præviderat Moyses, ait: *Non desiciet sceptrum de Iuda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium.* Quia ergo tribus Juda ad regni diuturnitatem prævisa extiterat, Cis generatio memoratur; ut regia dignitas, quæ condebatur in filio, apertè sciretur esse dispensatoria, non mansura. Sed qui carnalem regem generat, Cis, idest durus nostro eloquio dicitur, & is fortis robore prædicatur. Nunc quoque plerique carnales intra sanctam Ecclesiam sunt, qui magna agere videntur: carnales verò sunt, quia sancti Spiritus gratiam non habent: Fortes ergo sunt robore, quia omne, quod magnum videntur agere, corporale est. Nam & Cis pater Saül ideo fortis robore dicitur, ut vites corporis magnas habuisse sentiat. Fortis ergo robore, durus est: quia qui magna carnaliter exhibet, cor molle per compassionem, in fraternam charitatem non habet. Valenter agit, quæ non imitari homines foris possint, sed intus conjugii fraternis mentibus nescit per affectum dilectionis. Fortia agit, quæ Deus reprobatur; & affectum charitatis, quem approbat, exhibere non curat. Durus ergo est, quia dum superbo corde corporalia agit, ejus mentem gratia sancti Spiritus non emollit. Quò contrà sanctus vir gloriatur, dicens: *Deus mollevoit cor meum, & omnipotens turbavit me.* Et sæpe, qui talium mores imitantur, Dei judicio rectores fiunt. Unde & apertè Saül filius Cis fuisse memoratur. Sed querendum est, cur idem Saül electus, & bonus esse dicitur, qui duri filius esse perhibetur? Sed electus dicitur non secundum gratiam, sed secundum judicium. Bonus etiam dicitur, ut divinæ æquitatis dispositio commendetur. Nam & mala, quæ pro peccatis nostris sæpe patimur, quia per divinam justitiam nobis irrogantur, bona sunt. Bonum profectò est, quidquid est justum. Per justitiam quippe Dei pastores reprobi ad regimen sanctæ Ecclesiæ ascendere permittuntur; sed qui mali sunt per iniquitatem, boni sunt divina dispositione: & occulta nunc ordinatione Dei electi sunt, qui ultimo erunt universali judicio reprobandi. Pastor ergo reprobus, quia ut sit, Dei indignatione decernitur, dicitur electus: & quia justè permittitur, dicitur bonus. Item quia ad exequenda divina judicia ceteris utilior providetur, melior illo esse de filiis Israel nemo dicitur. Qui etiam ab humero, & sursum eminere super omnem populum memoratur: quia qui carnalium mores vivendo sequitur, valde nititur, ut ea agat, quæ agere alter non valeat. Carnalis etenim rector ab humero, & sursum universo populo eminet; cùm in exterioribus fortis est sine comparatione. Possunt & hæc omnia verba laudis intelligi, quibus dum ordinandi regis persona prædicatur, regem petentium intentio confundatur. Nam dicunt: *Rex erit super*

*1. Reg. 8.
d*

A nos, & judicabit nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. Dicitur electus & bonus, & quia non sit de filiis Israel melior illo, ut bona omnia in petiti regis persona excellant: sed dum ad ea non sufficit, quæ populus propofuerat, præsumptio humana confundatur, ut victa tabescat. Et quidem, ut supra dixi, rex, qui populum præiturus eligitur, eorum bella pugnaturus, cùm à divino auxilio deseritur, bello depressus obiit, & populo, quem ad eadem bella prævit, tunc non salutis causa, sed mortis fuit. Quod denique Deo populus adscriberet, si is, qui Dei judicio electus rex fuerat, ad agenda, quæ volebat populus, non tam idoneus extitisset. Potest etiam electus & bonus intelligi, dum asseritur, non qualis in futuro prævidebatur. Dicitur ergo electus & bonus, ut talis à Domino sentiat electus, qui per inobedientiam postea fuit reprobatus. Quare & ipsa ratio exigit, ut quæ de electo & bono usque ad reprobationis tempora dicuntur, & in bona parte sentiamus.

CAPUT IV.

SUMMATIM ergo cuncta repetentes, quid adificationis in se contineant, secundum aliam significationem videamus. Quia in Samuele novum sacerdotium diximus designari, quid est, quòd tenuit, nisi, quia dum per decurrentium spatia temporum sancta Ecclesia ducitur, in nonnullis sacerdotibus conversationis pulchritudo veteratur? Senit autem Samuel, quia vigor auctoritatis emarcuit. Quasi enim juvenis erat Samuel, quando sacerdotum ordo solis cælestibus desiderijs inhians, dum nulla terrena quæreret, quò efficacius superna prædicare poterat, eò ad ea nihilominus verbis, & exemplis subditorum animos accendebat. Valebat enim robore, & juvenili pulchritudine radiabat, dum vim cælestis verbi in splendore ostenderet sanctæ conversationis: quia quidquid validum loquendo poterat prædicare, nitentur etiam sublimiter vivendo ostendere. Nam & mortuas animas vivificabat verbo; sed miro flore juventutis emicans, mortua corpora resuscitabat imperio. Cùm & cæcis visum, claudis gressum, & omnibus ægritudinibus medelam tribueret, & adeo sanctissimæ conversationis pulchritudine radiabat; ut majoris virtutis esset, hoc modo posse vivere, quam illo aliis subvenire. Velut ergo in juventute vigeat Samuel, quando in ordine sacerdotum pariter refulebat & mira virtus operis, & tam imensa pulchritudo sanctæ conversationis. Sed jam diu est, quòd Samuel tenuit. Multa enim tempora elapsa sunt, ex quibus multi eorum, amorem sæculi sequuntur, quorum virtute depelli gaudia mundi ab aliorum cordibus debuerunt. Quod tamen non idcirco dicimus, ut sancta Ecclesia nullos viros religiosos habeat: sed quòd pauci sunt, qui prædicationis culmine perfectè noverint mundum contemnere, & summis desiderijs inherere. Quare apertè Samuel & senex dicitur, & prophetare. Senex quidem est, quia rigorem asperæ conversationis in pluribus perdidit: prophetare tamen non desinit, quia dum aliquantas vires spirituales habet, virtutem providi spiritus valenter exhibet. Quod in uno eodemque prædicatore intelligi convenienter potest. Senes quidem sunt, & prophetant, qui sic per negligentiam resolvuntur, ut bene doceant, sed malè vivant. Qui filios suos iudices ponunt, quando illos in sacerdotij dignitate constituunt, qui remissioris vitæ eorum tempora contemplantur. A senibus tamen juvenes ordinantur: quia, qui promovendi veniunt, fortia promittunt. Sacerdotalis quippe vitæ fortissimam professionem spondent, ejus virtutem in futura conversatione non habent. Juvenes igitur promoventur: quia, qui eos ordinant, priùs quam ab eis professionem virtutis accipiant, eos ad tanti ordinis celsitudinem non assumunt. Priùs namque eis insinuant, & quàm sublimiter

blimiter vivant, & quam subtiliter doceant: quòd idcirco debent sublimiter vivere, ut utiliter valeant prædicare, ut vitæ propositum semper ad superna dirigant, ut de labore prædicationis temporalia præmia non requirant, ut personas in iudicio non accipiant, sed iusta æquitatis lance cuncta disponant: quatenus viarum Dei difficultates audiant, & an velint subire earum labores, dicant. Has profectò difficiles vias plerique dum sacros ordines ambiunt, se ambulare profitentur: sed dum ad id, quod ambiunt, perveniunt, sponsonis suæ tenere fortitudinem, prætermittunt. Unde & Samuelis filij non ambulasse in viis ejus, sed accepisse munera, & pervertisse iudicium aptè relati sunt. Samuelis enim viæ sunt, quia prædicatoris officio exponuntur. Filij ergo in viis patris sui non ambulant, quando ij, qui ad sacros ordines ambitiosè perveniunt, ardua religionis itinera à majoribus sibi ostensa deserunt, & perversa intentione in appetitu terrenarum rerum altius immerguntur. Unde & post avaritiam declinare, munera accipere, & iudicium pervertere, apertè prohibentur. Qui enim laborare pro cælestibus negligunt, necesse est, ut in appetitu terrenorum arctius inserantur. Declinare quidem post avaritiam, est ambitione rerum terrenarum tota intentione defluere. Nam nonnulli sunt, qui terrena lucra per avaritiam expetunt, sed tamen post avaritiam non declinant: quia & temporalia appetunt, sed in appetitu eorum incurtere crimen vitant. Declinant ergo post avaritiam, qui pro terrenis, quæ ardentè ambiunt, incurtere crimen nequaquam pertimescunt. Animam quippe suam æstimant inferiorem omni re, quam possunt concupiscere. Hinc namque est rapina violenta, hinc fiunt furta latentia: quia eos, quibus avari prævalent, violentè opprimunt, & quorum rebus inferre violentiam nequeunt, furta inferre moliantur. Sæpe & quibus non prævalent furto manuum, insidiantur falsitate verborum. Unde & filij Samuelis, ordinato processu, in inordinata avaritiæ confusione denotantur, cum dicitur:

Declinaverunt post avaritiam, accipere munera, perverterunt iudicium.

Qui enim ut munera acciperent, iudicium perverterunt, ad inferendum furtum concupitæ rei, non quæsierunt obscuritatem noctis, sed tenebras rationis. Et notandum, quia ardor avaritiæ causa est accipiendorum munerum, & acceptio munerum causa est pervertendi iudicij: ut Propheta narratione hujus vitij pravitas ostendatur, non solum qualiter in reproborum cordibus proficit, sed à sanctorum mentibus qualiter extirpari funditus possit. Nam si pervertitas ista iudicij ex acceptione munerum nascitur, qui munera non accipit, iudicium non pervertit, & oblata munera leviter respuit, qui avaritiæ radicem à corde suo penitus extirpavit. Sed istam culpam filiorum Samuelis, plenius videndo, quam loquendo, colligimus. Nam si ad destituta Ecclesiarum loca respicimus, ubi pater senescit, notam avaritiæ suscepti muneris, & perversi iudicij filij incurunt: quia ubi per lucra turpia rectoris persona dissolvitur, subjecti gregis corda facillè dissipantur, ut in se nequiter vivant, & aliis exempla pravitatis præbeant. Sed liber in iis valde admirari iudicia omnipotentis Dei. Nam filij Samuelis, dum post avaritiam declinant, dum causa pervertendi iudicij munera suscipiunt, populo, cui præsent, exempla pravitatis impendunt. Ipse autem populus, dum regem petit, de culmine potestatis Propheta filios abjicit. Deus verò omnipotens & regem petentium preces suscipit, & irascitur, quòd peratur. Quibus profectò rebus turbati possumus, si eorum rationem non subtiliter videamus. Quid enim justius est, quam, ut populi iudicio corruat, qui reprobo mentis suæ judi-

S. Greg. Tom. III.

cio sic studuit, ut se sequens populus periret? Sed tamen cum sacerdotes malè vivunt, à laicis iudicandi non sunt. Dignè ergo indigniorem recipiunt, qui indignum indignè ejicere præsumperunt. Nam de filiis Samuelis dicitur: *Acceperunt munera, & perverterunt iudicia.* De eo autem rege, quem filij Israel petunt, terribiles valde minæ proferuntur, quia dicitur:

Agros vestros tollet et oliveta, et dabit servis suis.

Et quis sapiens non attendat, quia nequius sit publicè violentiæ agros & vineas tollere, quam ut acciperent munera, prætextu veritatis iudicium permutare? Hæc culpa quadam verecundia tegitur, pudore obumbratur. Culpa verò illa tantò nequior certitur, quantò manifestius, atque atrocius perpetratur. Sed nos nondum ad illa regni tempora discutenda pervenimus, in quibus ista fieri mala etiam ad litteram describuntur: dum ergo juxta propositum nostrum de electo & bono loquimur, utile videtur, ut etiam jus regis, quod prædicitur, qualiter in bona parte possit accipi, subtiliter videamus. Nam si aliquid boni spiritualiter non ostenderet, nequaquam in hac sacra historia diceretur:

Locutus est Samuel ad populum legem regni, et scripsit in libro, et reposuit coram Domino.

Quid est, quòd Israelitarum filij ponendi in regis curribus dicuntur? Sed prælatorum sanctæ Ecclesiæ currus eorum devota sunt desideria. Nam dum superna gaudia ferventer appetunt, velut in curribus per alta feruntur. Hinc est, quòd Elias in curru igneo in cælum sublevatus asseritur: quia profectò ad superna gaudia sustolli non poterit, qui ea per alta & ferventia desideria non inquirat. Cum ergo boni auditores per exempla prædicatorum terrena contemnere, & amare æterna incipiunt, Israelitarum profectò filij in regum curribus ponuntur. Et notandum, quia & tolli dicuntur, & in curribus poni: quia prius debent à carnalibus desideriis abstrahi, ut bene valeant superni amoris ignibus inflammari. Quæ nimirum terrena desideria, quia non facillè deferuntur, tolli filij perhibentur. Nam per magnam violentiam fieri oportet, ut terrena desideria electus auditor penitus deserat, & in cælestibus sublimiter se sustollat. De hac quippe violentia Dominus ait: *Regnum calorum vim patitur, & violenti airipiunt illud.* De hac Paulus ait: *Nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit.* Quod etiam his verbis latenter ostenditur, quia filij, qui tolluntur, non in sedibus, sed in curribus poni perhibentur. Curru quidem antiqui pugnare consueverunt. Sed & qui curru ducitur, sublimis, ac terribilis contra hostem fertur. Electi etenim viri tantò sublimiores atque terribiliores sunt occultis hostibus, quantò interni amoris celsitudine altius profecerunt. Sublimes quippe sunt, quia usque ad eorum intentionem malignorum spirituum suggestio non pertingit. Terribiles etiam sunt, quia reprobare eorum consilia tantò facilius possunt, quantò per intimi affectus vigorem in superni gaudij contemplatione consistunt. Hoc quidem quoties his dicitur, qui adhuc carnales sunt, piarum minarum illis bonitas exhibetur. Quod tale est, ac si dicat: Quia virtutis personam petitis, sub ejus disciplina vacare vitæ otio non potestis. Quare & equites regis, & persecutores regalium quadrigarum tribuni & centuriones fieri perhibentur. Omnia quidem hæc militiæ terrenæ sunt. Dum ergo equites, & persecutores quadrigarum, tribuni, & centuriones fieri prædicuntur, ad omne belli exercitium summoventur. Equites quippe sunt, quando in virtute spiritus carnis suæ voluptatis fluxa restringuntur, & cunctis illecebrofis motibus magna potestate dominantur. Velut enim equo sublimis invehitur, qui per bonum

M

castitatis carni suæ præpositus; liber, & velox, & effugere hostem, cum dedignatur, poterit, & invadere, cum dignatur. Per hoc quidem quod bene præfiderè didicit, tanta virtutis incrementa accepit, ut velut irruentis equitis impetum sustinere hostis non possit. Et quia in virtutis suæ robore exempla electorum patrum sequuntur, persecutores sunt regalium quadrigarum. Quadrigæ etenim regis sunt, bona exempla electi prædicatoris. In eis quippe & pugnans, & triumphans ostenditur: quia dum sancta opera prædicatoris aspiciamus, hunc profectò sublimem videmus & in agone certaminis, & in virtute triumphi. Sed carnalibus desideriis oppressi videre hunc in quadrigis suis possunt, persequi ejus quadrigas non possunt. Velut pedites quippe in plano sunt pigri ad cursum, debiles ad conflictum. Ut ergo regales quadrigas persequi valeant, prius equites fiant, terrena desideria conterant, carni suæ præfideant, pudicitia armaturâ candescant. Tunc quidem post electos patres in spiritali conflictu currere tantò decentius possumus, quantò per id, quod nobis laudabiliter præsumus, occultorum hostium agmina potenter ferimus. Quòd si, velut plures habent codices, non persecutores, sed præcursores legimus, à bono intellectu non vacat. Regalium quidem quadrigarum præcursor est, qui laudat verbo exempla iustorum. Qui nimirum eques esse debet: quia reprobus laudator est, qui altam vitam atque doctrinam sanctorum prædicat, quam sublimi proposito imitari nequaquam curat. Sed qui aliorum vitam, atque doctrinam proponere aliis ad imitationem novit, jam quidem spiritalis militiæ esse magister incipit. Bene ergo subjunctum est:

Et constituet sibi tribunos, & centuriones.

Tribuni sunt, cum incipiunt: centuriones, cum in spiritali magisterio perficiuntur. Etenim, ut superius diximus, à centenario numero dicitur centurio. Tribuni etiam intelligi possunt spirituales viri, scientiæ simplices, sed amore Dei & proximi inflammati. Qui licet alta, & spiritalia loqui nesciant, tamen per exempla electorum, quæ norunt, ad amorem conditoris, quos prævalent, accendere conantur. Tribus quidem cognatio, sive curia dicitur. Si ergo tribuni dicuntur à tribu, qui ad profectum proximorum sanctorum exempla proferunt, tribuni nominantur. Ad rusticitatem quidem nostram destruedam, velut curia veniunt, quando nobis illa proponunt, per quæ sancti viri omnipotenti Deo placere. Et cum plurimorum sanctorum proprias virtutes exponunt, quasi spiritalium cognationum nobilitatem nobis aperiunt. Centuriones ergo intelligi viri perfectiores possunt, qui prædicatorum magisterio dum bene proficiunt, eorum auditores atque cooperatores fiunt. De quibus profectò in Evangelio Dominus ait: *Omnia scriba doctus in regno celorum similis est homini patri familias, qui profert de thesauro suo nova & vetera.* Tales quippe non solum operatione præcipui sunt, sed etiam verbi Dei scientiæ eruditi. Unde & ad spiritalis militiæ conflictum cohortari proximos tantò utiliùs possunt, quantò & alta, quæ prædicare sciunt, in opere virtutis ostendunt. Habent in eruditione verba, habent ad exempla simplicium opera: ut alta, quæ loquuntur sapientes, intelligant; & qui verborum secreta non vident in intimis, imitentur opera, quæ vident foris. Centuriones ergo constituuntur, quando perfectione virtutis, culmen obtinent dignitatis: ut sublimiter vivant, & quò altiùs vivunt, utiliùs doceant. Sed qui centuriones sunt, cum belli tempora ordinent, proficere debent: ut pacis etiam fructus ferre cognoscantur. Post tribunos ergo, & centuriones, agrorum fiunt aratores, & messorum segetum; ut victorum jam corda vomere adhortationis aperiant, ex quibus uberius bonorum operum triticum metant. Velut in

Mat.
13. g.
B. Aug.
quæst.
in Mat.
9. 16.

A pace jam quidem arant, qui ea corda, quæ spiritalia impugnamta devicerant, ad exercenda opera pietatis excitant. Et segetes metunt, quando de divini verbi semine, quod in auditorum cordibus sparferant, electa opera prorupisse gratulantur. Velut enim de agro triticum falcibus metunt, quando amplexu charitatis, id de superna conversatione accipiunt, quo interna devotione satientur. Sed quamdiu in hac vita vivimus, in pace nulla possumus. Antiquus etenim hostis, quia semper bene agentibus adversatur, necesse est, semper nos ea, quæ bene agimus, defendamus. Quare & bene post aratores agrorum, & segetum messorum, armorum fabri, & currum regis fieri perhibentur. Arma & currus fabricant: ut ipsos agros, quos excolunt, easque segetes, quas metunt, defendant. Currum quippe fabricant, ut ad occursum adversariorum veloces sint: arma verò, ut sint potentes. Currum quidem conscendunt, ut magno impetu castra dæmonum atterant: & ut extinguant, quos impetunt, arma portant. In hac quippe curru sublimitate stabat, qui dicebat: *Nostra conversatio in calis est.* Unde & securus jam, qui superior cunctis suis hostibus apparebat, affirmans, ait: *Nulla creatura poterit nos separare à charitate Christi.* Sed qui currum conscenderat, arma tenebat: unde & exponit, dicens: *Ego autem sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Quid ergo in hoc curru rectius exprimitur, quam rectæ intentionis sublimitas? Currum ergo fabricare, est in mentibus auditorum altitudinem rectæ intentionis erigere. Qui enim per exempla meliorum prædicationis ministerium fabricant, currus post aratri & messionis studium fabricant, quando bene agentes subditos docent, ut ex omnibus operibus bonis, quæ agunt, sola æterna retributionis præmia præstolentur. Terrena quidem despiciere, nulla transitoria desiderare, æterna diligere, atque ad illa magis desiderii festinare, jam quidem sublimi curru præfiderè est. De quibus nimirum curribus per Psalmistam dicitur: *Curvus Dei decem millibus multiplex, millia letantium, Dominus in illis ascendit.* Arma verò eorum, sunt acuta consilia, quibus tantò validius hostes feriunt, quantò celerius eorum astutias deprehendunt. Unde & quasi armatus ille potens loquebatur: *Non ignoramus ejus astutias.* Arma etiam fabricabat, cum dicebat: *Et scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea exstinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.* In illis quidem curribus, & armis positi electi, veloces atque potentes sunt. Veloces quidem, quia dum spiritalia cupiunt, nequitiis spiritalibus in momento deprehendunt. Potentes verò sunt: quia dum ardentius summa desiderant, quidquid eis de imo sæculi amore suggeritur, pro nullo pensant: & quasi currus vecti pondere, in hostes magnum impetum habent, qui sanctis virtutibus, & acutis consiliis pleni, tentamenta omnia, quæ ingeruntur, in momento destruant. Nec vacat ab isto sensu, quòd currus, dum per terram volvitur, & inferiorem partem levat sursum, & superiorem deprimit deorsum. Sic nimirum & sanctorum virorum recta intentio, dum de terrenis, quæ agit, cælestia expectat, velut partem, quam per terram trahit, ad summa dirigit. Et quia se tam de bono opere, quam de expectatione æternæ retributionis in conspectu conditoris humiliat, velut ad terram mergit partem, quam sursum levat. In rotis quippe suis currus noster incessanter volvitur, si de bono opere semper æterna intendimus, & de omni profectus nostri altitudine humiles esse curamus. Quæ profectò arma, & currus tunc sunt regis, cum à prædicatorum sanctæ Ecclesiæ forma, & doctrina discrepare minime videntur. Carrus ergo, & arma electi prædicatores fabricant, quando auditores suos ad super-

Ph. 3. d

Rom. 8. f

1 Cor. 9. d

Ps. 67. d

2 Cor. 10. c

Eph. 6. c

nam patriam festinare docent, & intentionis rectitudine & munitione virtutis. Sed hæc omnia, quæ in profectu unius ostendimus, nihil obstat, si per se in pluribus distributa sentiamus. Electos quidem per virtutum gradus proficientes, ostendimus prius in curribus poni, deinde equites, & regalium quadrigarum præcursores ordinari, tribunos, centuriones, aratores, & messorum constitui, ad extremum verò fabros armorum fieri. Sed quia sancta Ecclesia diversis electorum ministeriis utitur, qui vult, potest gratiarum dona singula ordinibus attribueri singulis, ut eorum quæque sint propria illis, qui eorum affectibus strictius inseruntur. Quid ergo est, quod subdit: Filias Israelitarum unguentarias, & focarias, & panificas esse futuras? Sed filiarum appellatione aliquando infirmitas, aliquando fecunditas designatur. Quæ ergo Israelitarum filia, nisi mentes electæ sunt, ad divini verbi conceptum præparatæ? Quæ regis unguentariae sunt: quia dum prædicatoris sui institutione proficiunt, in se abundantem gratiam Spiritus sancti percipiunt, per quam mederi contritis cordibus salubriter possunt. Focariae etiam sunt: quia dum fervore sancti Spiritus plenæ sunt, exemplo suo proximorum corda in amorem conditoris accendunt. Panificæ sunt, quando electas mentes verbi Dei alimento reficiunt. Unguentariae ergo sunt filia, quando vulnera peccatorum curant. Focariae, quando purgata à foribus peccatorum corda, ad studium boni operis exemplo suæ virtutis inflammant. Panificæ verò sunt, quando proficientibus per exempla, non jam exempla proponunt, sed altæ scientiæ verba proferunt; ut velut solido cibo pasti, tantò fortius agant, quanto jam spiritaliter instructi, ferventiùs æterna desiderant. Sequitur: [*Agros quoque vestros, vineas, & oliveta optima tollet, & dabit servis suis.*] Quinam sunt agri, quæ vineæ, quæ oliveta, quæ jure prælatorum nobis auferuntur? Sed prædicatores sancti, quando ad correptionem peccatorum loquuntur, delectationes carnis, concupiscentias mentis, simulationes bonorum operum reprehendunt. Nam si carnis delectationes iniquæ possessionis agri non essent, Apostolus nequaquam diceret: *Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem.* In carne quippe seminare, est propositum mentis obruere in delectationes corporis. Qui profectò corruptionem de carne metunt: quia in electorum resurrectione renovationem æternæ incorruptionis nequaquam recipiunt. Vinearum quoque appellatione mentis concupiscentiæ rectè figurantur: quia reproborum corda inebriant, & à cognitione veritatis alienant. Hujus vineæ fructus vituperans Moyses, ait: *Ex vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorrha: uva eorum, uva fellis, & botrus amarissimus.* Ex Sodomorum quippe vinea vitæ, ex Gomorrha ducit propaginem, qui nefandissimis concupiscentiis mentem replet. Quasi enim vineam facit, qui inde æterna obliviscitur, unde & per concupiscentias debriatur; & qui se quasi sub umbra vineæ, & amœnitate præva delectationis refrigerat, æterni sibi incendij retributionem parat. Unde aptè nimis ejusdem vineæ fructus exponens, uvam fellis, & botrum amaritudinis dixit. Uva quippe in visu est, fel in sapore: visum oblectans, gustum amaricans; quia nimirum reprobæ menti valde placet, quod concupiscit, sed in æterna pœna, quod sibi modo est dulce, amarescit. Rex ergo nobis agros tollit, cum electus prædicator lætos in delectatione motus carnis nostræ loquendo subtrahit. Vineas tollit, cum debriantem concupiscentias à corde nostro penitus abscondit. Oliveta etiam tollit, cum falsæ misericordiæ opera reprehendit, cum rectè exhortandò suggerit, nullum esse meritum operis, nisi prodeat de proposito bonæ intentionis. Sed valde quaerendum est, cur dari servis regis asseruntur. Nam si hæc nobis jure auferuntur, S. Greg. tom. III.

A Quinam erunt, quibus non indignè tribuantur? Quod tamen si subtiliter quærimus, magnos in imperiis suis sanctos prædicatores nostros invenimus. Qui sunt ergo ij servi, nisi illi, de quorum capite ad beatum Job Dominus dicit: *Nunquid accipies eum servum sempiternum?* Maligni namque spiritus servi sunt sanctorum hominum; sed in hac vita servi perpetui, in illa verò servi sempiterni. Quotidie namque hoc ingerunt, unde sancti viri coronentur. Nam cum ex prælio hujus vitæ, æternæ gloriæ victoria nobis præbeatur, qui contra nos ea bella innovant, quibus ad æternam requiem ducimur, profectò nobis magna servitia impendunt. Servi quoque victorum sunt, testante veritate: *A quo quis vincitur, ejus 2. Pet. 2. servus efficitur.* Nam dum prælia contra eos, qui videtur sunt, excitant, serviunt eis, qui inde coronantur, unde ad tempus eorum prælia potenter excipiunt. Sed quia quod ad sanctorum gloriam proficit, malignis spiritibus crescit in damnationis augmentum, ablati agri, & vineæ, & oliveta servis tribuuntur. De omni quidem malitia sua dæmones in æterna pœna puniuntur. In congressione quidem occultis certaminis, quando electi vincunt, mala, quæ repellunt, suis hostibus tribuunt: quia isti, tanquam aurum in fornace, probantur, illi pro reproba suggestionibus puniuntur. Agros ergo, vineas, & oliveta servi suscipiunt: quia cum peccatores ad vitam, prædicantibus doctoribus, redeunt, hoc etiam ad damnationis cumulum dæmonibus proficit, quòd pœnitentes in culpa præterita tam diu eorum fraude retenti sunt. Dantur etiam hæc servis, quando officio prædicatoris conversi peccatores ad Dominum agnoscunt, quòd in amore præteritorum criminum fraude dæmonum tenebantur. Quid verò est, quòd segetes, & vinearum redditus addecimari, & eunuchis famulis regis dari ea perhibentur? Sed segetes electorum addecimantur, quando excellentiora eorum opera colligimus, ut ea ad exemplum fidelium producamus. Unus denique solus fuit, qui in se omnium virtutum plenitudinem habuit, cui se omnis plenitudo divinitatis corporaliter infudit. Nos autem, quia de plenitudine ejus omnes accepimus, dona gratiarum per partes divinas possidemus. Hinc Paulus ait: *Alij quidem per spiritum datur sermo sapientia, alij sermo scientia, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, alteri fides in eodem spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum.* Denario verò numero, quia perfectus est, virtutes addecimamus, cum singulorum dona electorum colligimus, quæ minores imitentur. Nam de Moyse scriptum est: *Quia erat mississimus super omnes homines terra.* De Abraham quoque dicitur: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiam.* Cum ergo mansuetudinem cum fide imitari volumus, necesse est, ut de exemplo Moyse & Abraham ad refectionem mentis nostræ, velut electarum segetum, cibi decimetur. Sic sic nimirum castitatem Joseph, sic Job patientiam, sic zelum Phinees ad exemplum nostrum prædicatores proferunt: quia dum perfectorum virtutes ostendunt, velut electarum messium decimas congregant, quas bene proficientibus apponant. Unde & bene eunuchis, & famulis eadem frugum decimæ dari prædicantur. Eunuchi quippe sunt, qui animi virtute, omnia in se libidinis fomenta contriverunt. De quibus nimirum in Evangelio Dominus dicit: *Sunt eunuchi, qui castraverunt se propter regnum celorum.* Famuli sunt, qui adhuc studiis vitæ activæ sub aliena cura inserviunt, & ad altitudinem charitatis liberi adhuc exire non possunt. Qui & apud Moysen sex annis servire dominis suis debere inventuntur, ut septimo liberi egrediantur: quia nimirum prius debent perfecti esse in opere, ut ordinatè in summa contemplatione exire valeant. Eunuchis ergo famulis doctor messium decimas tribuit, in Ez.

quando ij, qui in candore castitatis obediunt sibi, A opera majorum electa sequuntur. Vincarum etiam decimas tribuit, cum eis, quam mira charitate patres nostri Deum, & proximum dilexerunt, ostendit; ut & ipsi etiam ejusdem charitatis abundantia repleti studeant, ac velut ebrii, præteritorumque oblici, sola futura diligant, atque ad illa ferventer currere non omitant. Post ista verò omnia servi Israelitarum, & ancillæ, juvenes optimi tollendi prædicantur, atque in regis opere ponendi. Qui sunt servi carnalium, nisi qui, malorum exemplo, diuturna consuetudine sic depravati sunt, ut colla mentis sub jugo nequissimæ imitationis perpetuò subdidit videntur? Servi ergo illorum tolluntur, quando electorum prædicatorum studio illi etiam peccata deserunt, qui reproba imitationi carnalium vehementer subdi videbantur. Qui etiam juvenes optimi dicuntur. Juvenes quidem sunt, quia in malo fortes: optimi etiam dicuntur, quia ceteris peccatoribus nequiores sunt. Quibus nimirum per Prophetam dicitur: *Va qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Vinum denique bibunt, qui deliberatione mentis, fervorem concupiscentiæ præcipitanter excipiunt, & ebrietatem miscent: quia dum concupiscentiarum ardoribus inflammantur, ad vias rectitudinis, perditam ratione, redire nesciunt. Potentes verò & fortes tam ad bibendum, quam ad miscendam ebrietatem sunt, ut pro ferventi proposito mali velut optimi servi esse doceantur. Hos optimos juvenes item divinus sermo demonstrat, cum diaboli aviditatem exponit, dicens: *Esca ejus electa.* Nam antiquus hostis in eorum nequitia valde reficitur, qui nequissimis nequiores sunt. Ancillarum verò nomine illa nequissima peccatorum conditio designatur, qui per iniquitatem valde sunt pessimi, & aliis præbent exempla pravitatis. Velut enim ancilla servos parit, dum magna iniquitatis non solum operatiæ, sed etiam matres. Quia verò sanctorum prædicatione tales etiam convertuntur, qui magna postmodum omnipotenti Deo servitia impendunt, apud servi & ancillæ dicuntur auferri, & in opere regis poni. An non tunc ancillam rex regum tulit, quando de illa magna peccatrice dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum?* Et hanc in opere suo posuit, quando in castellum intravit, & cum illa in domo sua recepit. Hanc etiam in opere suo posuit: quia resurgens à mortuis, ei prædicationem suæ resurrectionis injunxit. Servum quoque tulit, quando à teloneo lucrò Matthæum ad se sequendum vocavit. In opere suo hunc etiam posuit, quia ei in domo sua convivium præbuit, & Æthiopiæ prædicatorem, conversi orbis Evangelistam fecit. Quia ergo prædicatorum ministerio hi etiam ad Dominum redeunt, de quorum salute humana cogitatio desperare poterat, bene servi, & ancillæ, & optimi juvenes in regis opere ponendi describuntur. Possunt servorum & ancillarum nomine, motus cordis & affectiones intelligi. Nam quando affectiones mentis pravorum motuum suggestionibus substerni appetunt, ancillæ. Tunc quidem necesse est, ut per rigorem propositi utriusque dominemur. Servos nostros, & ancillas prædicatores tollunt, cum motus cordium nostrorum, & affectiones instruunt, qualiter ad Dei servitium dirigantur. In opere regis ponunt, quando jam idem Dei omnipotentis servitium, quod eorum magisterio didicimus, exercemus. Quare & in asinis quid aptius, quam lascivi motus animæ figurantur? In opere autem regis ponuntur, quando illa mens, quæ pravis cogitationibus moveri ad lasciviam solebat, prædicatione doctoris proficit, & affectus suos in appetitu imitandæ castitatis ponit. Possunt servorum & ancillarum & asinorum nomine desi-

Es. 5. e

Hab. 7. d

Luc. 7. a
Idem. 10

Mat. 9. a

Mar. 1.

Luc. 5. f

gnari, qui secularibus hominibus corporalia obsequia fortiter impendunt. Sed in opere regis ponuntur: quia conversi ad Dei omnipotentis servitium, spiritualia tantò devotius pro æterna retributione tolerant, quandò clariùs agnoscent, quia magna sine fructu tolerabant. Greges etiam rex addecimare dicitur: quia quisquis omnipotenti Deo placere appetit, oportet, ut mundus sit per innocentiam, & studio boni operis intentus. Per illud quidem arbor bona, per istud etiam fructus facit. Quia verò multis utimur, ut servare innocentiam, & bona opera exhibere valeamus, ipsæ cogitationum innocentium turbæ greges nostri sunt. Quid ergo est, quod addecimantur, nisi quia cogitationum subtilitas facile non videtur? Nam sæpe bona nos cogitare putamus, quæ subtiliter discussa, bona non sunt. Addecimari ergo greges debent, ut illud solum regij juris sit, quod denario numero continetur. Quod in nobis tunc bene agitur, cum prædicatorum nostrorum magisterio discimus, perfecti esse non solum exhibitione operis, sed etiam in acquisitione cogitationis. Ad extremum verò dicitur: *Vosque eritis ei servi,* ut videlicet sic ejus juri se subditos sciant, ut ejus mandata præterire non audeant. Hanc profectò regiam dominationem volebat Dominus statuere, cum dicebat: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in calis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum in calis.* Hanc etiam potestatem exigebat à subditis, qui dicebat: *Si quis evangelizaverit vobis aliquid, quam ego evangelizavi vobis, anathema sit.* Hinc item Dominus discipulos mittens in prædicationem, dicit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Hinc de Judææ prædicatoribus eisdem discipulis Dominus dicit: *Quicumque dixerint vobis, facite.* Servi ergo regum nostrorum sumus, quando sic prælatorum nostrorum imperio subdimur, ut præter eorum auctoritatem agere nulla præsumamus. Quia ergo eis præsumunt, qui in virtute obedientiæ suas virtutes roborant, in fine regij juris dicitur: *Vosque eritis ei servi:* ut fideles subditi, tunc etiam se subditos prædicatorum præcepto debere esse cognoscant, quando per virtutum profectum, ad perfectionis culmina perducentur. Quod etiam eisdem verbis ipsa Veritas discipulos edocens, ait: *Cum feceritis hæc omnia, dicite: Servi inutiles sumus.* Verumtamen, quia carnalibus ista loquebatur, adjunxit, dicens: *[Et clamabitis in die illa à facie regis, & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia peccastis vobis regem.]* Qui regem petierant, à facie regis clamant, quando ij, qui agere spiritualem vitam sub bono rectore voverant, ejusdem vitæ relinquere labores tentant. Facie quidem omnes agnoscentur. Facies ergo regis est cognita conversatio, & eruditio boni prædicatoris. Qui nimirum, quia dura & aspera pro æterna vita agunt, & dura præcipiunt, eorum vitam atque doctrinam carnales subditi non imitari, sed fugere conantur. Faciem quippe regis tunc vident, qui regem petierant, cujus aspectum ignorabant: quia in prælato suo cælestis itineris distinctio, quam sit laboriosa, considerant, quam velut rem facilem, antequam cognoscerent, appetebant. Tunc à facie regis clamant, qui regem petierunt: quia dum carnalis vitæ deserere morem volunt, ejus, quem sibi præesse voluerunt, optimi pastoris sui laudabilem imitationem effugere nituntur. Et quia cæco corde lucem videre non possunt, ad Dominum clamant, id est, ut evadere spirituale jugum Dei possint, Dominum obsecrant. Sed non exaudit eos Dominus in die illa. Quæ est dies illa, qua reprobi subditi Dominum obsecrant, nisi intentio vana prosperitatis? Non exaudiuntur: quia profectò per divinam gratiam numquam sit, ut bonis rectoribus semel promissa subditi, libera egredi ad

Mat. 16.

c

Gal. 1. b

Luc. 10.

Mat. 23.

a

Libro 6.

Moral.

cap. 5.

B. Aug.

lib. 4. de

doctr.

Christi.

26. in

fine.

Luc. 17. e

E

mundi delectationes possit. Quare & causam sub-
iunxit, dicens:

Quia petistis vobis regem.

Quasi dicat: Pastoribus spiritalibus promissa
subjectio indissolubilis est. Facile quidem vobis re-
gem petitis: sed quia dignitas regia gravis est, eo-
rum potestatem effugere facile non potestis. Hoc
quia ad historiam dicimus, notandum esse cen-
semus, quia omnipotens Deus, dum jus regis præ-
cidit, religiosis præpositis formam institutionis im-
pendit. Quare? Ut qui arctissimam conversationis
viam imperant, noviter accedentibus facile aditum
non impendant. Quare & ejusdem arctissimæ vitæ
magister optimus, summæ veritatis discipulus cru-
ditus præcipit, dicens: *Probate spiritus, sex Deo
sunt.* Et item nunciantur ei dura & aspera, per
quæ itur ad Deum, ut sciat ad quod intrat. Præ-
dicat ergo Dominus jus regis, dicat, sciat omnia,
quales carnales futuri sunt in ejus observazione:
& ut ad vitam virtutis debiles facile non accedant,
fortes præpositi facile debiles nequaquam accipiant.
Celeritas quidem conversionis plerumque oritur ex
præcipitatione consilij, non ex incremento devotio-
nis. Nam cum infirmi fortia promittunt, non est
expertum robur animi, sed confusio discretionis.
Quos omnes sub unius denotatione sapiens admo-
net, qui dicit: *Super te omnes ne levaveris.* Qui ergo
in regularis vitæ forti proposito aliis præfunt, tan-
to discretius debent ad eandem vitam conversos re-
cipere, quanto & utiliùs prænosendum est, acce-
dentium petito ex virtute sit animi, an ex præcipi-
tatione voluntatis. Nam qui in suis actibus faciles
sunt, solent instanter vitæ spiritalis asperitatem ap-
petere, ut videantur magna animi virtute, quod
expetunt, desiderare.

*Noluit autem populus audire vocem Samue-
lis, & dixerunt: Nequaquam, sed rex
erit super nos, & erimus nos quoque sicut
omnes gentes, & judicabit nos rex noster,
& egredietur ante nos, & pugnabit bella
nostra pro nobis.*

Hoc quia superius latè expositum est, in eorum
exquisitione otiosè retinetur. Sequitur:

*Et audivit Samuel omnia verba populi, et
locutus est ea in auribus Domini.*

Audire vocem populi, est quæ sanctæ conversa-
tionis habitum petentes, exterius dicant agnoscere.
Nam velut accedentium vocem audimus, cum sci-
mus, quæ exterius asserunt: sed quales inter spon-
sionis assertiones futuri sint, non videmus. Loqui
ergo ea in auribus Domini debemus, ut ipse spon-
sionis verba suscipiat: qui dum verba audit, corda
discutit, & ex textu professionis, usuras exquirat
robusti operis. Hoc namque novitiorum nostrorum
mentes audiant, & expavescant: quia videlicet quod
nobis dicunt in auribus Domini loquimur. Nam
quod coram nobis promittunt, Deo offerimus, ut
ipse jam de manibus nostris teneat, quod exquirat.
Quæ profectò libertas rectoris, est obligatio subdi-
ti: quia tantò districtiori sententia subditur, quanto
apertius scire potest: quia de eo, quod respondet,
omnipotenti Deo reddere rationem debet. Cum ergo
ea, quæ novitij promittunt, Deo offerimus, quasi
ctirographum, quod nobis faciunt, illi damus. Et
quia latenter hoc agitur, in auribus Domini Samuel
ea, quæ populus dixerat, locutus fuisse perhibetur.
In auribus quippe amicorum loquimur, quando ea,
quæ dicimus, extraneis calamus. Sequitur:

*Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi
vocem eorum, & constitue super eos regem.*

A Superius Propheta futura prospiciens, ait: *Clamabitis ad Dominum, & non exaudiet, quia petistis vobis regem.* Nunc verò Dominus dicit: *[Audi vocem eorum, & constitue super eos regem.]* Quid per hoc nobis ostenditur, nisi, quod sæpe bonis rectoribus sanctæ Ecclesiæ divinitus inspiratur, ut celestis vitæ studiis eos subdant, qui sub disciplina ejusdem professionis postea devoti non sunt? Qui profectò postea à facie regis clamaturi sunt, & tamen divino præcepto regem recipiunt: quia divinitus inspirantur ad servitum Dei devotè accedere, quos in augmento mercedis æternæ pastorum sollicitudo magni laboris sub ejusdem servitutis vinculo debeat cohibere. Ad Dominum nempe clamare dicuntur à facie regis sui: sed quid à Domino missus Propheta respondeat, ipsi reges audiant, ut quid agere debeant, inter ipsos clamores sciant. *[Non, inquit, exaudiet vos.]* Ergo nec ipsi exaudire debent. Qui enim in sanctis monasteriis sunt tepidi, medendi sunt, quasi ægri: non sunt ejiciendi, ut mortui. Nam si à Domino missi sunt, inter spiritualium unguentorum fomenta respicient. Dicat ergo Dominus: *[Constitue super eos regem:]* quia profectò nonnulli ad servitum Dei veniunt devoti, qui & refrigerare permittuntur: sed pastorum studio, quorum sc præcepto subdiderant divina inspiratio-
ne, ad amorem celestis patriæ recalescunt. Sed jam qualis pastor ad hæc sit idoneus, exponit, dicens:

Erat vir de Benjamin, nomine Cis, filius Abiel, filij Seror, filij Bechorath, filij Aphia, filij viri Iemini fortis robore. Et erat illi filius vocabulo Saul, electus et bonus, et non erat vir de Israel melior illo, ab humero et sursum eminebat super omnem populum.

Quid est, quod cum rex constituendus ostendi-
tur, patrum nomina prædicantur: nisi quia indignè assumitur ad principatum sanctæ Ecclesiæ, qui sanctorum patrum in moribus nobilitatem non tenet? Sex autem patrum nomina assignantur, ut sanctæ conversationis eorum in bona actione profectio designetur. Sex enim diebus mundus conditus est, sex ætatibus consummatur. Sex ergo sunt patres, qui in genealogiæ ordine electorum pastorum sanctæ Ecclesiæ nominantur: quia nimirum illorum sunt per imitationem filij, qui in forma sequentium culmen obtinent perfectionis. Pater verò regis, Cis, id est, durus dicitur: quia profectò ij, quorum sancti prædicatores imitatores sunt, vita & zelo remissi non sunt. Duri namque sunt, quia peccatoribus mollia non loquuntur: duri etiam sunt, quia ut alios bene corrigant, dura, quæ illis præcipiunt, in sua conversatione demonstrant. Durus namque videbatur, qui Judæos arguebat: dicens: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis effugere à ventura ira? Facite dignos fructus penitentia.* Sed qui aliis durus erat, sibi remissus non erat. Nam ut penitentia duritiam, quam prædicabat, Evangelista eum tenere ostenderet, ait: *Habebat vestimentum de pilis camelorum, & zona pellica cinctus lumbis: esca autem ejus locusta & mel silvestre.* Ad Ezechiel quoque dicitur: *Ecce dedi frontem tuam duriorum frontibus eorum, ut adamantem & silicem dedi faciem tuam.* Sed qui tam durus contra duros in malo veniebat, ut dura, quæ ventura erant, locuturus ostenderet, diebus septem in medio eorum, antequam loqueretur, flebat. Sic enim dicit: *Et sedi ubi illi sedebant, & mansi septem dies movens in medio eorum.* Quia ergo sancti prædicatores, obstinatis peccatoribus, lenes, & mansueti non sunt, & quod asperum prædicant, operantur, duri filius Saul rectè perhibetur. Illos enim imitari electus prædicator

debet, qui & acuta prædicant, & quæ loquuntur, observant. Unde & de eodem regis patre subiungitur: [*Fortis robore.*] Sant nonnulli intra sanctam Ecclesiam, qui elatione sunt, & arrogantia fortes. Nam magna agunt; sed cum laudare homines ea, quæ agunt, delinunt, eadem magna ipsi agere præmittunt. Fortis ergo robore est, qui virtutem, quam monstrat in opere bono, habet à Spiritu sancto. De quo nimirum robore superius Anna in cantico vaticinata est, dicens: *Infirmi accincti sunt robore.* De hoc Dominus discipulis repromittit, dicens: *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* In hoc robore fortiter gradiebatur ille, de quo scriptum est: *Regressus est Iesus in virtute spiritus in Galileam.* Qui ergo durus dicitur, fortis robore perhibetur: quia electi viri, dum summa prædicant, ingentia demonstrant: & omne, quod altum præcipiunt, omneque quod magnum agunt, in virtute sancti Spiritus operantur. De quo dignè subiungitur: [*Et erat ei filius Saul nomine, electus, & bonus.*] Nam qui talium imitator est, utilis non solum est ad laborem ministerij, sed aptus ad fructum hereditatis. Electus quippe etiam Judas ad ministerium fuit: sed quia bonus non fuit, jus amisit successione. Qui ergo in Saul adhuc electo, & bono significantur, nisi sanctorum patrum electi imitatores, qui per doctrinam aliis utiles sunt, & per conversationem sibi: qui sic alios possunt regere, ut sibi metipsis nequaquam desinant providere? Electi namque & boni sunt, quia sic lucra aliorum experunt, ut sui nulla damna patiantur. Pleni quippe in seipsis sunt, effluentes aliis, & de abundantia sui sic aliis tribuunt, ut suæ plenitudinis aliquid non amittant. Habent quæ aliis præbeant, quæ sibi possint sufficere, nulli præbent. Sic aliis præbere oleum nituntur, ut à se fomenta luminis non tollantur: ut dum illuminant alios, se non extinguant. Bene ergo electus & bonus dicitur: quia certè, qui sanctæ Ecclesiæ regimen suscipit, dives esse debet, & ornatus donorum spiritualium & plenitudine meritorum. Et quia de communi ordine, qui præcellant, eligendi sunt, sequitur: [*Et non erat de filiis Israel melior illo.*] Cujus profectò excellentia commendatur, cum subditur: [*Ab humero, & sursum eminebat super omnem populum.*] Hac quippe specie corporis in persona ordinandi antistitis, præsignantur acta virtutis. Quid enim in humero nisi fortitudo designatur? Sed qui ab humero, & sursum super omnem populum eminebat, tam sublimis stature erat, ut qui altior esset in populo, capite usque ad humerum regis pertingeret. Futurus verò rex collo & capite altitudinem omnium superaret. Capita verò, quæ sunt, nisi subijuncta plebis mentes? Quæ cum valde tenduntur, usque ad humerum ordinandi regis pertingunt? quia is, qui ad regendum culmen sanctæ Ecclesiæ quæritur, tantæ debet esse perfectionis, ut quidquid populus de bono opere sibi vult proponere, in sua conversatione debeat demonstrare. Quasi enim regis humerum capita plebis tangunt, quando eorum corda, quidquid virtutis in suo pastore quærunt, inveniunt. Sed rex præcellit collo, præcellit & capite. Quid enim in collo, nisi locutio: quid in capite, nisi mentis contemplatio designatur? Capite ergo & collo subditorum omnium capita excellit, si contemplationis altitudine mirabilis est, & sublimitate doctrinæ. Quasi enim capite sublimis est, cum illa de secretis cælestibus contemplatur, quæ alij contemplari non possunt. Collum quoque super alios habet, qui altitudine locutionis suæ mirabilis est, æquandus ab aliis non est. Quasi enim caput in sublime extulerat, qui dicebat: *Veniam ad divisiones gratiarum, & revelationes Domini.* Scio huiusmodi hominem sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit. Sed velut electus & bonus rex, ut col-

lum etiam super capita omnia se tenere ostenderet: ait: *Audivisti arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Quid verò quasi eminens collum ejus miramur in iis, quæ tacuit? Adæquemus eum, si possumus, in iis, quæ dixit. De collo Apostoli Pauli processerunt epistolæ ejus, & cum ab illo tempore cæperint eas viri sapientes exponere, adhuc conantur ea, quæ dixit, melius scire. Cumque quotidie in ejus eruditione proficiunt, quasi ad summitatem colli innitentes, pertingere nequaquam possunt. Eminet ergo rex collo, emineat capite, sit humero sublimis; ut conversatione perfectus sit, eloquio mirabilis, præ ceteris arduus in arce contemplationis. Sed, qui conversatione magnus est, eloquio præcipuus, præ omnibus contemplatione suspensus, prius quam perveniat ad culmen regiminis, signa exterius habere debet fraternæ charitatis: ut videlicet sic proximorum sollicitudinem habeat, ut ad æternam vitam lucra animarum quærat. Bene ergo in eorum typo subiungitur:

Perierant autem asina Cis, patris Saul: & dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, & surgens vade, & quære asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim, & per terram Salisa, & non invenissent, transierunt etiam per terram Salim, & non erant, et per terram Iemini et minime reperere.

Cis, qui durus dicitur, non solum electos ejus, sed ipsum etiam Redemptorem significat. Nemo enim sibi eo durior exiit. Hujus namque duritiæ asperitatem Propheta insinuans, ait: *Perè lingua res nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Mori enim mortalibus non est pati, passibiles damnatæ naturæ, Ille ergo sibi durus vehementer extitit, qui in se unde pateretur, non habuit: sed ut nos patiendi liberaret, in quo sibi durus esset, & pati posset dignanter assumpsit. Asinæ Cis sunt animæ peccatrices. Quia etiam in fide Redemptoris regeneratæ sunt, duræ esse dicuntur: perditæ autem asinæ, quia per immunditiam ab ejus sunt servitio separatæ. Hinc est enim, quod ad passionem tendens, absolutæ asinæ, & pullo infedit; ut patenter ostenderet, quia ad hoc pati venerat, ut peccatoribus subveniret. Pereuntes namque asinas se quærere fatebatur, cum dicebat: *Veni filius hominis quærere, & salvum facere, quod perierat.* Has asinas & per semetipsum quæsit, & adhuc prædicatores ad quærendum mittit. Dicit ergo Cis filio suo, ut asinas quærat, quando electorum cordibus spirituali inspiratione Redemptor imperat, ut in prædicationis ministerium pergant. In prædicationis autem officio pergentes, quia solum spiritalem sensum secum debent ducere, unum de pueris tollere jubentur. Unum namque puerum tollit, qui dum ad præbendum aliis formam vivendi pergit, in omne, quod agit, spiritualis est. Unum namque de pueris tollit, de quo prædictum est: *Ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Elie.* Unum puerum secum tollerit, qui ait: *Non habemus spiritum huius mundi, sed spiritum, qui ex Deo est.* Hinc iterum dicit: *Nos sensum Christi habemus.* Hinc per Ezechielem de sanctis animalibus dicitur: *Vbi erat imperius spiritus, illuc gradiebantur.* Quærens ergo asinas, unum de pueris tollit: quando is, qui noviter animarum lucra quærere incipit, quæ agere putat, omnia spiritualiter agere disponit. Invenire autem asinas, est peccatores in luce sanctitatis conversos aspicere. Nam velut perditæ asinæ non inveniuntur, quando in peccatorum tenebris, reproba corda se obtuunt. Et quia per quinque sensus corporis ad eandem peccatorum tenebras decidunt, quinque regionibus non inveniendæ perquiruntur, videlicet monte

Supra 2

Luc. 24

8.

Luc. 4. b

Ibidem.

Isa. 53. 6

1. Reg.

10. a

Mat. 21.

Lib. 1.

Mor. 1. 6.

Luc. 19.

6

Luc. 1. 6

1. Cor. 2.

d

Ibidem.

Ezec. 1.

d

1. Cor. 12

A

Ephraim, terra Salifa, & Salim, & viri Gemini, & Zuph. Unusquisque etenim ubi per peccatum projicitur, ibi occultatur; & quasi perditus, ubi sit, nescitur, quando justitiae lucem, in qua eum Deus posuit, derelinquit. Hinc est, quod in paradiso post

Gen. 3. b peccatum, primum hominem quærit, dicens: *Adam ubi es?* Quasi dicat: Quia te in luce, qua posui, non invenio, demonstra te ubi posuisti. Hinc de mor-

Joan. 11. f tuo Lazaro exquirat, dicens: *Ubi posuisti eum?* Sed quem quasi perditum quærebat, ut inveniret progredi imperabat, dicens: *Lazare veni foras*. Perditur ergo homo, cum peccat: invenitur, cum peccatum adversum se, jam penitendo pronunciat. Quia enim per sacra eloquia peccatori præcipitur:

Psal. 43. d *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris*: dum ille, qui peccavit, confitendo justificari incipit, in luce jam cernitur, ubi jam positus invenitur. Saül autem, qui asinas quærens, non invenit, eruditi quidem prædicatoris personam designat, sed noviter incipientis. Quem profecto omnipotens Deus prædicationis fructum afferre non patitur, ne vilem peccatorum conversionem æstimet, dum leviter convertere eos ad Dominum potest. Differtur ergo conversio, ut conversi diligantur: & eos prædicator tanto amplius amet, quanto clarius videt, quia eos lucrari citò non prævalet. Sed dum sancti viri de prædicatione sua alios convertere non possunt, de se vehementer timere incipiunt: ne inde omnipotenti Deo displiceant, unde se ei vehementer placere cogitant: & plerumque agitur, ut sic novorum prædicatorum corda terreantur, ut jam proponant ejusdem prædicationis officium deserere, & Deo per silentium vacare. Quare & subditur:

Cum autem venisset in terram Zuph, & non invenisset, dixit Saul ad puerum suum: Veni, revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, & sollicitus sit pro nobis.

Ad patrem reverti deliberat, qui postposita intentione prædicationis, Deo vacare appetit in secreto silentij. Reverti quidem dicitur, qui missus antè perhibetur. Quasi enim coram patre sunt filij, quando electi viri immorantur in secreta contemplatione Redemptoris. Revertuntur itaque, quando à publico sanctæ prædicationis veniunt ad iudicanda gaudia æternæ claritatis. Sed quia sancti viri nihil agunt inconsulti, Saül de reversione ad patrem puerum consuluit. Tunc namque puerum consulimus, quando intenta mente providemus: ut quod tentamus disponere, à spirituali sensu non debeat differre. Ad patrem quippe reverti disposuerat, qui dicebat:

Psal. 38. a *Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: Posui ori meo custodiam, cum confiterer peccator contra me.* Aversus prædicatores peccator confititur, quando ad prædicationem eorum, statum suæ iniquitatis non deserit. Et quia tunc prædicator ei silere, & Deo vacare proponit, ut ad patrem redeat, obmutescit. Sed quia per silentium voluntatem Dei melius didicit, cor ejus concaluit, & exardescit igne internæ meditationis, locutus est. Quod hoc etiam loco ostenditur, quia consultus puer, consulenti se consilium impendit, dicens:

Ecce est vir Dei in civitate hac, vir nobilis, omne, quod loquitur, absque ambiguitate venit: nunc ergo camus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus.

Virum Dei Samuelem dicit, in quo prædicatores sanctæ Ecclesiæ designari jam diximus. Qui vir quidem dicitur, pro reverentia sanctæ conversationis, & omne, quod loquitur, absque ambiguitate venire perhibetur: quia quidquid minatur de æternis

A suppliciiis, quidquid de æterna lætitia promittit justis, ita ut denunciatur, & impij abibunt ad pœnam, & electi ad gloriam. Qui etiam in civitate esse perhibetur: quia electus pastor in communi subjectæ plebis custodia, semper vigilare cognoscitur. In civitate est pastor, quia cum custodit alios, in semetipso est. Unde & per Prophetam in omnium virorum Dei laudibus, sub unius descriptione dicitur: *In excelsis habitat, munimenta saxorum sublimitas* *Psal. 33. e*

ejus. Nam quò aliud in æternorum civium visione suspenditur, eò & sibi fortior, & proximis utilior invenitur. Nobilis etiam dicitur: quia superna conversatione conspicuus est, & de mundana vite rusticitate nihil habet. Inde enim nobis cernitur, unde civis. Sæcularium quippe hominum, quia nulla est morum compositio, quasi in exterioribus locis nutriti, rustici sunt. Ex consueta namque animi inhonestate, turpes proferunt motus corporis; & velut valde degeneres, urbanæ consuetudinis gestum nesciunt, dum per omne, quod agunt, vitæ suæ speciem vilitate terrenæ obscuritatis operiunt. Quò contrà viri Dei nobiles sunt, qui dum fortiter ea, quæ divina sunt, agunt, in omni suo opere superna luce resplendent: & nihil degenerositatis habent, qui in magna luce omnis suæ conversationis radios proferunt cælestis originis. Ad hoc ergo à puero Saul dicitur, ut instruat: quia qui in arce prælationis ponendi sunt, spirituali sensui perfectorum prædicatorum magisterio subijci monentur. Ab hoc puero nos duci admonet, qui dicit: *Si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Quærendum verò est, cur dubitative

C dicatur: *[Si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus.]* Sed quia spiritualia discere appetit, quia ingentia dona gestit accipere, utrum eisdem donis sit dignus, scire non potest. Dubitate ergo incipit, qui tam magna promereri se suis meritis non præsumit. Quæ nimirum dubitatio electis oritur ex virtute humilitatis. Quare & comitantis pueri voce Sauli dicitur: *[Si forte indicet nobis de via nostra.]* Quia nimirum spiritualis sensus non alta nobis sapere suggerit, non audacter de omnipotenti Deo præsumere, sed ejus dona cum summa sancti timoris reverentia postulare. Merito ergo puer dicitur, qui humilia semper docere prædicatur. Dum ergo dicit: *[Eamus illuc,]* & repente subjungit: *[Si forte indicet de via nostra,]* aperte indicat, quia in sensu electorum Dei spiritus operetur, dum ad spiritualia dona expetenda, & devotè eos facit accedere, & de largitoris omnipotentia magna cum reverentia formidare. Unde & qui à spiritu ducitur, inopiam meritorum suorum respicere perhibetur, cum subditur:

Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus, quid feremus ad virum? Panis defecit in stercis nostris, & sportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.

E Habent proprium mentes humilium, ut spiritualia dona habeant, sed in iis quæ habent, se non attendant. Quia enim à Spiritu sancto virtutum dona percipiunt, ideo sanctus Spiritus, qui dona tribuit, ea eis ab æstimatione tollit, ut in virtute conversationis hæc habeant, in tumore elationis non habeant. Bene ergo de Saule dicitur: *Ab humero & sursum eminebat super omnem populum.* *[Et dixit ad puerum suum: Panis defecit in stercis nostris, & sportulam non habemus:]* quia electi viri, & ad respondendum sanctæ Ecclesiæ culmen idonei, in eo etiam se per humilitatem parvos aspiciunt, in quo per virtutem magni sunt. Et panem quidem ad perfectionem fidelium animarum habent in sapientia verbi, sportulam verò in memoria internæ meditationis. Cum enim ea quæ in secreta meditatione

colligunt, servant in memoria ad eruditionem fide-
 lium, velut panem in sportula reponunt. De his
 enim sportis in Evangelio dicitur: *Impleverunt se-
 pem sportas de fragmentis.* Cùm in mensa Domi-
 ni panes abundant, sportæ impleri præcipiuntur:
 quia cùm electi anima in superna Redemptoris con-
 templatione reficitur, in eadem contemplatione
 veritatis eruditur, ut verbi alimonia, quæ in se ex-
 crescere cernitur, in memoria ad eruditionem fide-
 lium reponatur. Aliud etiam præter panem &
 sportulam abundanter habent, qui cum virtute
 contemplationis, & doctrina verbi, abundant cop-
 piâ sanctæ operationis. Ut ergo humilitas sanctorum
 in ordinandi regis locutione resonet, dicit: [*Panis
 defecit in sterculis nostris, & sportulam non habemus,
 ut demus homini Dei, nec quidquam aliud:*] **B**
 quia sanctus Spiritus eos, qui ad ecclesiastici cul-
 minis regimen præparantur, magnos facit in vir-
 tute interni muneris, sed omnino parvos in respec-
 tu propriæ æstimationis. Dicat ergo puer: [*Eamus
 illuc, si forte indicet nobis de via nostra.*] Saul autem
 vacuum se inspiciat: quia Spiritus sanctus dum
 sensus honestè viventium instruit, audaces modò,
 modò timidos reddit. Audaces quidem, ut præsumant:
 timidos, ne superbiant. Impellit, ut necessaria
 postulent: retrahit, ne nimis præsumendo, vitium
 incurrant temeritatis. Et quia quos pavidos facit,
 per robur fiduciæ ad præsumendum erigit, repente
 subinfertur: Rursus itaque puer Sauli respondit,
 & ait:

*Ecce inventa est in manu mea quarta pars
 stateris argenti, demus homini Dei, &
 indicet nobis de via nostra.*

Quasi puer bona loquitur sensus electi hominis,
 quando ad loquendum impellitur nutu Spiritu sancti.
 Quid est ergo, quòd dicit: *Inventa est in manu
 mea quarta pars stateris argenti?* Quæ est ista pars
 stateris argenti? Sed quia argenti nomine divina
 eloquia designantur, argentum in manu pueri est,
 sermo divinus in virtute sciendi. Sermonem quidem
 aliud est posse dicere, aliud est posse sentire. Nam
 divina eloquia etiam reprobis eloquuntur, sentire
 autem nisi electi non possunt. Sentitur etenim ea
 res, cujus virtus agnoscitur. Nam & ægri pisces
 comedunt, sed vis ægritudinis tollit eis experimen-
 tum saporis: ut quod videntur comedere, prohibeantur
 & sentire. Sic sic nimirum carnales quique
 dum caelestia loquuntur, quæ non diligunt, velut
 ægri rebus utuntur, quas sentire prohibentur. In
 manu ergo pueri argentum invenitur, quando per
 humilitatis meritum sancti viri caelestia, quæ lo-
 quuntur, in magno affectu charitatis excipiunt: ut
 valde dulce sit eis superna dicere, eo quòd dulci-
 ter, ac valde dulcius per amorem saturantur. Unde
 etiam scriptum est: *Edent pauperes, & saturabuntur.*
 Quia enim cibus animæ est sermo Dei: pauperes
 edunt & saturantur, divites saturari non possunt:
 quia nimirum electi viri, qui superna diligunt,
 quoties hæc audiunt, ad hæc ferventius incallescunt:
 reprobis superna loquuntur, & audiunt, quæ
 in nulla dulcedine, ad mentis suæ refectiorem sus-
 cipiunt. Quarta verò pars stateris argenti dicitur,
 pro qualitate temporis. Nam ut alias partes hujus
 stateris videamus, Prophetæ, Apostoli, Martyres
 intuendi sunt. Quia enim pro qualitate temporis,
 singulis ordinibus distributa est sonoritas prædica-
 tionis, velut singuli quartam partem stateris ha-
 buere. Quartam ergo partem stateris illi exhibue-
 runt, cùm synagogæ adventum Redemptoris promitterent.
 Apostoli partem suam dederunt, cùm
 Judæis eum, qui promissus fuerat, jam venisse
 prædicarent. Martyres etiam partem suam tribue-
 runt, cùm infideles ad fidem Redemptoris addu-
 cerent. Quarta ergo pars stateris remansisse eo-

agnoscitur: quia per episcopos & doctores sanctæ
 Ecclesiæ, verbum fidei usque ad mundi finem electis
 fidelibus exhibetur. Sed ab his verbum fidei bene
 prædicatur, quibus per manus pueri subministratur:
 quia nimirum illi debent superna prædicare,
 qui in mentis suæ dulcedine meruerunt eorum
 suavitatem cognoscere. Hæc namque pars stateris
 datur, ut viam quis rectæ prædicationis plenius
 mereatur agnoscere: quia summi doctores sanctæ
 Ecclesiæ auctoritatem prædicationis aliis non committunt,
 nisi eis, quos sciunt caelestia diligere, quæ loquuntur.
 Quibus verbis simpliciores ad litteram admonendi
 sunt, ut in viro Dei pravitatem avaritiæ suspicari non
 audeant, per hoc, quod dicitur: [*Prædemus homini Dei,
 & indicet nobis de via nostra.*] Nam si Prophetæ venalem
 sermonem haberet, homo Dei non esset, & ipsius
 prophetiæ spiritum habere nequaquam posset. Hoc
 ergo cùm dicitur, non exponuntur mores hominis
 Dei, sed devotio accedens: quia in magna eum
 Saül habebat veneratione, in cujus conspectu
 apparere vacuum erubescerebat. Et quia ad eisdem
 viri Dei venerationem eos fama celebris invitabat,
 adjungitur:

Vocabatur enim Videns.

Vocari etenim, est publica relatione dici. Videns
 autem, est qui interna etiam respicit, quæ mens
 carnalium non attendit. Unde & de sanctis animalibus
 dicitur: *In circuitu, & intus plena erant oculis.*
 Qui in exterioribus circumspiciti, & intrinsecus
 providi sunt. Quòd contra carnalium doctorum
 præsumptionem in Evangelio Dominus arguens,
 ait: *Si cæcus cæco ducatum præstat, ambo in
 foveam cadunt.* Videns etiam dicitur, cui remota
 & absentia, presentia sunt. Quod sanctis prædicatoribus
 bene convenit, qui per cognitionem tantò sunt
 presentes spiritalibus, quànò in exterioribus
 intentionem figere dedignantur. Velut enim
 occulta patentia, & remota presentia habent,
 qui ea, quæ carnales scire nequeunt, semper
 intelligunt. Talis namque esse pastor sanctæ Ecclesiæ
 debet: quia in via caelestis patriæ ad præbendum
 lumen subditis constitutus est. Semper ergo spargat
 radios lucis, ut fideles subiecti ex illuminationis
 suæ experientia, alios ad illuminationem trahant.
 Sequitur & dicit:

*Olim sic loquebatur in Israel unusquisque
 vadens consulere Deum: Venite, eamus
 ad Videntem.*

Dominum imus consulere, quando ad eruditos
 prædicatores pergimus, ut salutis nostræ consilium
 inveniamus. Sed quia modò tam perfectorum vi-
 rorum raritas est, dum antiquorum temporum flo-
 rem religionis attendimus, defectum ejus in præ-
 senti tempore desicemus. De miseria presentis tem-
 poris & calamitate compuncti, florem elapsi tem-
 poris cum pulchritudine sanctitatis emarcuisse sus-
 cipiemus. Dum ergo pastores ecclesiarum cernimus
 terrenis inhærere, labentia querere, nulla spiri-
 talis vitæ insignia proferre, dum nulla nobis præla-
 torum nostrorum lux infunditur, ad laborem compunc-
 tionis illa, quæ præierunt, memorantes, dica-
 mus: [*Olim sic loquebatur in Israel unusquisque
 vadens consulere Dominum: Venite, eamus ad Videntem.*]
 Israel dicitur videns Deum, sive in quo est
 Deus. Quod certè nomen sanctæ Ecclesiæ conveni-
 enter aptatur, cujus populus dicitur. Nam & in
 Evangelio dicitur: *Ecce ego vobiscum sum usque ad
 consummationem sæculi.* Quæ nimirum, quia in
 prioribus tempore pastores habuit spiritali conversatione
 floridos, magna scientia eruditos, qui magno des-
 pectu terrena vilipenderent, caelestia cogitant:

ad

Mat. 15.
 Marc. 8.
 A

Psal. 21.
 f

Ezek. 1.

Mat. 15.

B. Aug.
 lib. de
 pass. cap.
 10. ro. 9.

Mat. 28.

ad lumen, quod in eis videbat populus, se invicem exhortati poterant, dicentes: [*Eamus ad Videndam.*] Si ergo eundem est ad videntes, pariter est divertendum à cæcis: quia reproborum prælatorum exempla non debemus imitari, sed fugere: ab eis autem, qui conversationis merito spiritualia cognoscunt, semper ædificationis nostræ eruditionem postulare. Et quia hoc non nisi viri spiritales faciunt, sequitur:

Et dixit Saül ad puerum suum: Optimus sermo tuus, veni, eamus.

Optimus sermo est, quo melior audiri nequam potest. Quoties nobis ergo salutis nostræ consilia spiritaliter suggeruntur, intus nobis sermo fit, quo melior inveniri non possit. Pueri ergo sermonem laudamus, quoties nobis in spiritalis sensus nostri proposito complacemus. Et cum eo ire promittimus, quando spiritalibus cogitationibus consentimus. Sed quia tunc fructuosa est bona cogitatio, quando in operatione perficitur, sequitur:

Et venerunt in civitatem, in qua erat vir Dei: Cumque ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt ad eas: Numquid hic est Videns?

Qui virum Dei quaerunt, in civitatem veniunt: quia plerumque fit, ut vita atque doctrina prælati in subditorum conversatione requiratur. Sic nimirum & arbores sæpe requiruntur, quarum species non in foliis, sed in fructu inveniuntur. Plerumque autem suborta fruteta magnis arboribus admiscuntur, & fructus suos earum arborum, quibus sunt mixta, esse mentiuntur. Qui ergo fructum discernere vult, prius discernat & ramos: ut ex qua arbore fructus procedat, agnoscat. Sic sic nimirum est in conversatione fidelium: quia in electa plebe boni prædicatoris, dum plures mali admixti sunt, velut intra bonas arbores spinæ oriuntur. Conversatio itaque electi prædicatoris non est exploranda in omnibus subditis, sed in foliis electis. Tunc quidem velut ramos bonæ arboris cum discretionem fecerimus, quando in plebe rectores illos velut electa poma imitamur, qui magistri sui exemplo proficiunt: & illos velut vepres fugimus, qui antiqui hostis fraude reprobantur. Bene ergo de Saul, & ejus puero dicitur: quia venerunt in civitatem, & clivum ejusdem civitatis ascenderunt; quia nimirum perfectio sanctorum virorum cum in subditis quaritur, non imperfecta membra, sed electa atque perfecta requirenda sunt. Nam & artifices opera sua prius inchoant, deinde comunt. Pictor etiam cum pulchros colores, aut aurum superducere appetit, prius viliores colorem sternit. Qui ergo judicare de peritia artificum vult, non inchoata eorum opera, sed perfecta respiciat. Clivum ergo civitatis ascendat, ut qui invenire appetit Videntem, reperiat. Clivus enim infimus & defossus locus est. In qua nimirum parte civitatis illi signantur, qui adhuc in altiore conversationem minimè proficere. Clivum ergo ascendimus, cum plantam infirmorum auditorum ad exemplum nobis proponere vitamus. Et tunc quidem puellas egredientes ad hauriendam aquam invenimus: quia pulchritudinem sanctarum mentium in perfectiori conversatione respicimus. Puellæ quidem sunt mentes electorum, integræ per innocentiam, decoræ per virtutum claritatem. Et quia in secretiori vita pulchritudinem suam conservant, videri nequeunt, nisi cum ad hauriendam aquam egrediuntur. Puellæ aquam hauriunt,

S. Greg. Tom. III.

quando electæ animæ ex profundo dolore præsentis exilij fluentia lacrymarum fundunt. Haurire quidem aquam dicuntur: quia dum se projectas in hac valle lacrymarum lugentes memorant, quasi ad profundum, funem cogitationis mittunt, à quo cum labore aquas lacrymarum trahunt. Tunc etiam egresse videntur: quia quæ quales sunt intus latent, apparent tamen in oculis; & quantum diligant conditorem, indicant, quæ in tanto dolore præsentis sæculi vitam sustinent. Ab istis ergo quaerendum est: [*Vbi est Videns?*] Quia locus perfectorum tunc bene cognoscitur, cum ab eis nobis ostenditur, qui per profectum vitæ eorum conversationi vicini sunt. Sed habent prædicatores loca diversa. Alium quippe locum habent per se, alium pro subditis: quia nimirum in seipsis in altissima contemplatione morantur, pro subditis ad doctrinæ montem descendunt. Per contemplationem velut in cælo sunt, & quia alta sunt, quæ docent, & descendunt cum docent, & sublimia loquentes in alto se retinent. Perfectiores igitur auditores vicini suo rectori sunt, non cum in summa contemplatione est, sed in inferiori monte doctrinæ. Quare & puellæ respondentes dicunt:

Hic est, ecce ante te: hodie enim venit in civitatem.

Quasi dicant: Ideo locum ejus indicare possumus, quia illuc venit, ubi eum videre solebamus. Nam si in suæ sublimitatis arce resideret, cum tibi nemo ostenderet. In civitate etenim doctor est, quando per ministerium prædicationis moratur in eruditione populi subiecti. In civitate est doctor, quando relinquit propria, ut communia disponat. Quia enim boni prædicatoris plebes per ejus exhortationem munitæ ac fortes sunt, quando in eorum ministerio moratur, in civitate esse cognoscitur. Item quia in subiectæ plebis multitudine alij simplices, alij sapientes sunt, puellæ subjungunt:

Festina nunc, hodie venit in civitatem: quia sacrificium est populi in excelso. Ingressus autem statim invenietis eum, antequam ascendat in excelsum, ad vescendum. Neque enim comesturus est populus, donec ille veniat: quia ipse benedictet hostiæ, & deinde comedent, qui vocati sunt.

Cum in civitatem venit Samuel, in excelsum ascendit: quia electus prædicator in eruditione subditorum, modò plana verba, modò alta pronunciat. Quando igitur plana & intelligibilia præcipit, in civitate est, quando sublimia, & quæ vix intelliguntur, in excelso. In civitate est, quando simplicibus proponit exempla: in excelso autem, quando perfectis verborum spiritualium alta pronunciat. Quasi enim in civitate erat, qui dicebat: *Nihil judicavi me scire inter vos, nisi Christum, & hunc crucifixum.* Item in civitate erat, quando infirmis remedia demonstrabat, dicens: *Propter fornicationem vir suam uxorem habeat, & uxor suum virum habeat.* Sed in excelsum ascendit, quia non multò post subdit: *De virginibus autem præceptum non habeo, consilium autem do.* Vellem omnes homines esse sicut meipsum. In excelsum etiam verborum se sæpe ascendere fateatur, quia dicit: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Quid est ergo, quòd dicunt puellæ: [*Festina nunc, hodie venit in civitatem,*] nisi quia rarò videbatur in civitate, videlicet tardè veniens, citò recedens? Quo nimirum magisterio sanctæ Ecclesiæ doctor instruitur, ut videlicet rarò sit in pu-

N

2. Reg. 15

2. Par. 10

Lev. 22.

Zach. 8. a

1. Cor. 1.

d

2. Cor. 7.

e

blico, frequens in secreto: ut quod tardius aspicitur, devotius veneretur. Tunc quidem quasi celestis excipitur: quia quod amplius in secreto contemplationis latuit, verbi Dei thesauros ad eos, qui se expectant ditiores trahit. Ille enim potest multa bona in infimis dicere, cui per secretum mentis intuitum conceditur summa videre. Et quia dulcius videntur illa, quæ dicuntur, puellæ dicunt: [*Festina.*] Quasi dicant: Si id, pro quo in civitate venit, expleverit, videre in secreto suo repositum non potestis. Quod profecto verbum jam litteram non ad verbum, sed exemplum religiosorum est. Nam sanctus vir tantæ erat distractionis, ut statutas dies & horas haberet, in quibus eum, qui cuperet, videre potuisset. Dicunt ergo: [*Festina.*] Ac si dicant: Si statutum tempus transierit, in horis suæ quietis verbis, aut actionibus non intendit. Qui ergo remote vitæ ordinem sumpsimus, hoc observare attentius debemus. Statuendæ sunt nobis horæ ministerij, ut breviter persistamus in opere, festinanter redire valeamus ad contemplationis arcem. Ipsæ autem secreti silentij nostri moræ, tanta lege distractionis custodiendæ sunt; ut ipsi etiam, qui accedere solent, sciant, quia contra propositum nostrum ad nos accessum non habeant. Quia verò hæc spiritualiter explanare cepimus, contra simplices hoc dici convenienter intelligi potest. In civitate quippe is, qui videtur extraneus, Samuellem alloqui posse putatur, in excelsio autem non putatur: quia quos simplices esse credimus, plana, non alta eruditione eos indigere existimamus. Tunc ergo simplices sanctos audire debent, quando plana simplicibus loquuntur, quæ intelligunt: non quando dicunt alta, quæ intelligere nequaquam possunt. Dicunt ergo: [*Festina nunc, hodie venit in civitatem: quia sacrificium est populi in excelsio.*] Quod tale est, ac si dicat: Quia multi sunt, qui summa audire desiderant, nunc tu debes festinare, quando ille similes tui simplices videtur instruere. Sacrificium quidem populi est devotio electæ plebis. Quæ nimirum devotio, quia verbo prædicationis in electorum cordibus excitatur, quasi à Samuele perficitur. In excelsio est autem sacrificium populi, quando corda fidelium subditorum alta verba sanctæ prædicationis devotè audire concupiscunt. Unde & aptè dicitur: [*Quia populus non comedit, nisi prius Samuel hostiæ benedixerit.*] quia perfectiores auditores, dum ad summam virtutum perfectionem pervenire desiderant, verbum scientiæ, per quod ad desiderata perveniant, in magno desiderio expectant. Quo in loco notandum est, quia oblatum sacrificium nondum erat, & tamen dicit: [*Sacrificium est populi in excelsio.*] Si enim sacrificium antequam offerri incipiat, non est, quomodo erat sacrificium, quod non erat? Sed quia nos spiritalia sequimur, nondum erat sacrificium, & erat: quia cum electi fideles altius erudiri appetunt, jam quidem magnam devotionem audiendi habent, quam, post auditam prædicationem, valde majorem habent. Non est ergo adhuc oblatum sacrificium: quia illa magnitudo devotionis, quæ nascitur in corde electi de verbo prædicationis, ante prædicatoris verbum in corde non est. Et est quidem in excelsio sacrificium: quia de expectatione verbi, magna jam est in corde audire volentis vis devotionis. Quare & bene dicitur: [*Quia populus non comedit, donec ille hostiæ benedicat.*] Quia enim summa inhiante diligunt, donec eadem summa percipiunt, non quiescunt. Si enim hostia mentis, ejus devotio est: hostiæ benedicatur, quando ad vocem prædicationis sanctificatur: ut quod purior efficitur, divina susceptione acceptior habeatur. Quod enim in Dei sacrificio benedicatur, mundum quidem est cum offerretur, & materiale: oblatum verò tantò est mundius, quanto non solum materiale, sed spirituale:

A quanto non solum mundum, sed etiam mundans est. Hostiarum quippe oblationibus mundari peccata quis dubitet? Sic namque, sic est mentis devotio: nam cum bona audire gestit, munda est; sed cum sanctæ prædicationis accepta & benedicta manibus fuerit, tantò ardentior & sacrator redditur, quanto clarius didicit, quem amare dulcius notum possit. Munda quidem antè, velut præparatio sacrificij fuerat, quæ bonum nosse cupiebat, & tamen materialis erat apparatus: quia nondum novit, quæ discere appetit, sed munda valde & spiritalis, cum jam doctrinæ sanctificata vocibus, non jam appetit audire, quod sciat, sed audita delectatur experiri, quæ amat. Tunc etiam non solum munda est hostia, sed mundans: quia quò ferventiori celestium amore succenditur, ab ea negligentie carnalis tenebræ potentiùs effugantur. Scriptum quippe est: *Quia charitas operit multitudinem peccatorum*: quia nimirum carnalia nostra destruimus, cum ardenti devotione ad celestia sublevamur. Et quia subditur: [*Et tunc comedent, qui vocati sunt.*] Quid aliud designat, nisi quia devotionis affectus mentis est cibus? Tunc namque comedemus, cum hostiæ benedicatur: quia cum ad prædicatorum vocem devotio nostra in amorem conditoris extollitur, anima, quæ ad dulcedinem conditoris pervenit, habet jam cibum suum. Tunc ergo comedunt, qui ante benedictionem hostiæ comedere noluerunt. Nam qui summa intentionis expectatione ad divinæ dulcedinis perceptionem se preparant, dum mala desideria per appetitum nulla recipiunt, velut jejuni, refectioe devotionis avidius replentur. Velut enim benedictionem hostiæ ad refectioem expectant, qui cuncta illicita desideria fugiunt, ut de visione internæ gloriæ per devotionem fatientur. Scriptum quippe est: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Qui enim in corde inepta non recipit, dum superna desiderat, mundus corde est: & dum per bonum prædicationis ad divinæ contemplationis dulcedinem ducitur, quasi benedictionem hostiæ habet in animæ saturitate. Dicit ergo: [*Deinde comedent, qui vocati sunt.*] Jejuni quippe vocantur ad comestioem, dum prædicator foris loquitur, qui à pravis desideriis mentem custodiunt, & per gratiam Spiritus sancti ad internæ dulcedinis experientiam trahuntur. Vocati enim tunc erant invitati, qui venerant. Vocati ergo jejuni tunc comedunt, quando hi spiritualis gratiæ devotioe pascuntur, qui ad eam percipiendam se magna mentis suæ custodia paraverunt. Quid verò est quod dicunt:

Ascendite, quia hodie reperietis eum?

Sed dum electi bona prædicatorum laudant, auditorum corda magna luce irradiant. Celestis namque illa conversatio boni doctoris, quam prædicant, dies est. Dicant ergo: [*Hodie reperietis eum.*] Eo namque die prædicator invenitur, quando non est minor vita, quam fama: quando electorum voce laudatur, sed qui laudes audiunt, omne, quod audiunt, in ejus laudabili conversatione inveniunt, atque cognoscunt. Quò contra Phariseos increpans Dominus, ait: *Vae vobis Scribae, & Pharisei, qui similes estis sepulcris dealbatis, quæ foris videntur hominibus pulchra, intus autem plena sunt ossibus mortuorum.* Hinc iterum vanè gloriosos infidelibus comparat, dicens: *Quomodo potestis credere, gloriam ab hominibus accipientes?* In die quidem laudantur, qui ejusmodi sunt, sed eo die non reperiantur: quia qui eorum laudes audiunt, quasi candorem sepulcri à foris aspiciunt; sed cum laudatas virtutes quaerunt, intus peccatorum noctem

quasi tristitia atque potentia mortuorum ossa inven-
iunt. Dicant ergo, pro significanti vera gloria
justi: [*Hodie reperietis eum.*] quia cum iusti lau-
dantur, in veritate conversationis habent, quid-
quid lucidum emicat de eis voce laudis. Et quia
tauti viri festina devotione quaerendi sunt, sequitur:

*Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi
ambularent in medio urbis, apparuit Sa-
mucl, egrediens obviam eis, ut ascende-
ret in excelsum.*

Cum sanctorum virorum praeconia audimus, in
civitate ascendimus: quia illic eos quaerimus, ubi
descendunt, non ubi sunt. Sed, ut superius dixi,
praedicatorum locus, quem pro se habent, secreta
divinitatis contemplatio est: locus autem pro sub-
ditis, praedicatio. Aliquando vero plana, aliquan-
do alta loquuntur. Habent ergo communem locum
pro omnibus, habent sublimem specialemque pro
quibusdam, habent secretum pro se. Haec pimirum
tria spiritualia loca signantur: quia Samuel egredi
dicitur, & apparere in medio urbis, & ascendere in
excelsum. Nam qui, ut appareret, egressus est, erat
ubi, antequam appareret, latuisset. Egrediuntur ergo
sacerdotes, quando a secreto meditationis ad
praedicandum veniunt. In civitate apparent, quan-
do planiora, id est, ad agendum, vel ad intelligen-
dum dicunt. In excelsum ascendunt, quando sapien-
tibus aut fortia praecipunt operis, aut revelant alta
mysterij. Ordinatus ergo ascensus noster ostenditur,
per hoc, quod Saul in civitate ascendere perhibetur.
Nam nobis pastorum nostrorum loca, in quibus ora-
re, aut secreta esse consueverunt, veneranda, non ad-
eunda sunt. Quod non solum exemplo, sed etiam
divina cohortatione cognoscere possumus. In Can-
tico quidem canticorum Sponsus denunciat, dicens:

*Obsecro vos filia Hierusalem, ne evigilare faciatis
dilectam, quousque ipsa velit. Mentis enim perfe-
ctorum sponsae sunt: quia dum secreto divini amoris
se velut in thalamo collocat, ibi per visionem
inveniunt, cui ineffabili amore junguntur. Cum
ergo Sponsa dormit in thalamo, conjungitur Spon-
so: quia dum electa praedicatoris anima in secreta
contemplatione reconditur, quasi in sponsi thalamo
collocatur. Qui ergo hanc sulcat, sponso tollit:
quia nimirum requies electae animae non solum sua,
sed etiam delectatio sponsi est. Unde & per Prophe-
tam dicitur: *Gaudebit sponus super sponsam. Merito
ergo Hierusalem filias Sponsus adjurat: ut ab eis
Sponsa, quam diu dormire voluerit, non excitetur:
ne, dum illa surgit a quiete thalami, ipse
perfruitionem perdat amoris. Egressus ergo Samue-
lis expectetur: quia viri sancti in secreto sui silentij
venerandi sunt, inquietandi non sunt. In civitate
igitur ascendendum est: quia electus doctor in com-
muni loco doctrinae tanto lucro suis videtur, quanto
ut proficit, exire cognoscitur. Quo in loco notan-
dum, quia de Samuele non dicitur: *Hodie ascendit
in civitate, sed, hodie venit in civitatem:* de Saule
autem, & puero: non venerunt, sed *ascenderunt*,
dicitur. Ille enim velut per planum venit, iste velut
in alta conscendit. Quid aliud per hoc nobis osten-
ditur, nisi quia plana, quae loquuntur praedicato-
res, nobis plana non sunt? In civitate ergo non ve-
nimus, sed ascendimus, quando aut plana praedica-
tionis difficulter aspiciamus, aut parva, quae praeci-
piuntur, cum labore portamus. Sed quia stare in civi-
tate, munitum esse est, idcirco ascendimus: quia
cum nos summi viri parva bona agere docent, ma-
lignorum spirituum consiliis acquiescere vehementer
prohibent. Et quia valde laboriosum est, omnia
tentamenta vincere, ad verba doctorum, quae
hoc nobis praecipunt, quasi per ascensus laborem
conamur pervenire. Sed quia scriptum est: *Quod
S. Greg. Tom. III.***

1sa. 62. b

1 Cor. 3. b

A unusquisque mercedem accipiet secundum suum la-
borem (quod nimirum non solum de aeterna retri-
butione accipitur, sed etiam de praesenti) omni-
potens Deus pro merito operis, electis suis tribuit
augmenta virtutis. Nam & Abraham filio non par-
centi dicitur: *Per memetipsum juravi: quia fecisti
rem hanc, & non pepercisti filio propter me: benedicam
tibi, & multiplicabo semen tuum.* Plerumque enim,
qui fideliter laborant, in faciendis iis, quae sciunt,
per divinam gratiam majora, quae agant, cognoscere
merentur. In quorum typo bene Saul in civitate
prius ascendere dicitur, in excelsum postea a Samue-
le ductus perhibetur. Verum obviam venire, est
per eandem viam venienti occurrere. Cum ergo a
sanctis praedicatoribus salutis viam discere volu-
mus, nobis quidem obviam veniunt, quando cum
verbo salutis, quod quaerimus, occurrunt. Quasi
enim eadem via veniunt, cum id nos docere festi-
nant, quod nos proposuimus discere. Hoc profecto
morale est omnium: si enim ea, quae spiritualiter
quibusdam competunt, indagamus, obviam veniti
quia ordinandum regem ad se venire praecognoscit.
Unde autem cognoscat, adjungitur:

Gen. 22. 0

*Dominus autem revelaverat auriculam Sa-
muclis ante unam diem, quam veniret
Saul, dicens: Hac ipsa, quae nunc est,
hora, cras mittam ad te virum de terra
Benjamin, & unges eum ducem super po-
pulum meum Israel, & salvabit populum
meum de manu Philistinim.*

C Exiit ergo ei obviam, ut in excelsum ducat:
quia is, qui ad sanctae Ecclesiae regimen quaeritur,
& divino munere demonstrandus est, & ad subli-
mem conversationem vocandus. Auricula Samue-
lis, quia diminutive dicitur, quid designat, nisi
humilem intelligentiam doctoris spiritualis? Auri-
cula ergo revelatur a Domino, quando humilis
intelligentia praedicatoris a Spiritu sancto instrui-
tur: ut quae facturus est, audiat, & audita dispo-
nat. Sed subtiliter est intuendum quod dicitur:
[*Ante unam diem.*] Dies enim est vita iusti, Paulo at-
testante, qui ait: *Fuistis aliquando tenebra, nunc
autem lux in Domino.* Quando autem vita electi
ostenditur, dies latens revelatur. Nam homo videt
pretextum boni operis, Deus autem lucem cordis.

Ephes. 5.

D Quia ergo electi, & reprobi intentione cordis ab-
sconditi sunt, ante unam diem Dominus venien-
tem regem insinuat: quando per ejus gratiam san-
cti praedicatores agnoscunt in eis, qui promovendi
sunt, testimonium boni operis praecedere purita-
tem intentionis. Nulla enim est lux operis, quam
non praecedat rectitudo intentionis. Recte ergo an-
te unam diem rex ordinandus agnoscitur. Sed sub-
sequentem quidem diem non aspiciunt, nisi ex pra-
ecedente nascatur: ut diem ante diem, intentionem
ante operationem considerent, & a Deo missum in
luce sanctae operationis aspiciant, quem lucere per
propositum cordis divina gratia demonstrat. Et
quia eadem hora, qua promittitur, exhibetur: quid
dat intelligi, nisi quia perfectus debet esse, qui
eligitur, non solum corpore, sed mente? Nam
quando Deus loquitur sanctis viris, plena lux diei
est. Habet namque originem dies, habet & finem.
Juxta finem peccatorum arguit, dicens: *Adam ubi
es?* Et quia nec qui bona incipiunt, nec qui a
bono opere torpescunt, promovendi sunt, hora
perfectae locutionis praedicator mittitur, quando
talis exhibetur, qui plena fulgeat luce boni ope-
ris, & pleno resplendeat fulgore veritatis. Qui
etiam vir de terra Benjamin venire describitur.
Vir quidem dicitur, pro operis fortitudine: de
terra Benjamin, pro recta fidei confessione. Ben-
jamin quidem dicitur filius dexterae. Quis ergo hic

S. Hiero. comm. lib. 3. ep. ad Ephes. cap. 5.

Gen. 3. 6

Mar.
nr. d

filius dextræ dicitur, quàm ille, de quo scriptum est: *Ascendit in celum, sedet ad dexteram Patris?* Terra ergo Benjamin sancta Ecclesia est. Quia ergo hæretici ab hac terra expulsi sunt, de terra Benjamin venit rex, quando non aliqua hæresi pollutus, sed fide catholicus sanctæ Ecclesiæ primatum suscipit. Qui viri præconio fruuntur, si fide firmus est, operatione fortis. Hic nimirum super populum Domini à dextera ungi præcipitur: quia exteriora sacramenta sacerdotibus illis profunt, qui eorundem sacramentorum donis indigni non sunt. Vel sacerdotes unguuntur, quando per ordinantium se ministerium gratiarum spiritualium incrementa percipiunt. Unde et sequitur: *[Salvabit populum meum de manu Philisthim.]* Velut uncti salvare alios possunt: quia spirituales gratias abundantius perceperunt. Nam qui populum salvant, super populum uncti sunt: quia qui à Domino ad regendos alios ordinantur, spiritualia charismatum dona, quibus eis prodesse possunt, accipiunt: & eis, quos ordine præcedunt, meritis etiam superiores sunt. Et quia plerumque bonus pastor merito bonæ plebis eligitur, bene subiectum est:

Quia respexi populum meum.

Item quia magnis precibus à Domino bonus pastor querendus est, subditur:

Venit clamor eorum ad me.

isupra
3. 6

Sed fortasse nonnulli moventur, quia contrarium videtur, quod hîc dicitur, & quod superius dicebatur. Ibi enim ait: *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos, iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de terra Aegypti, usque in diem hanc.* Nunc verò dicit: *[Unget eum ducem super populum meum Israel. & salvabit populum meum de manu Philisthim: quia respexi populum meum: venit enim clamor eorum ad me.]* Superius quasi ab irato rex ordinari permittitur, nunc quasi à pio, & benigno ordinatur. Hujus etiam benignitatis verba quis non videat, quantum à sententia illa dissentiant, quæ eidem à Samuele illata fuit? *Quia, inquit, projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis rex.* Quod profectò celeriter solvimus, si ipsam verborum vim subtiliter intueamur. Nam omnia hæc divinæ benignitatis verba populi meritis adscribuntur: *[Salvabit populum meum, & respexi populum meum, & clamor eorum venit ad me.]* Pro illis ergo rex ordinari decernitur, quorum clamor exauditur. Nam etsi pro futura nequitia repellendus à regno erat Saul, tamen habebat in se, donec regnaret, unde populo sibi subdito prodesse potuisset. Futurus certe erat bello strenuus, mente elatus. Habiturus erat unde sibi caderet, & unde aliis staret. Illud ergo unde prodesse subditis poterat, Dominus providens dicit: *[Salvabit populum meum de manu Philisthim. Et venit clamor eorum ad me.]* Adhuc tamen valde contrarium videtur, ut ejus populi clamorem exaudire credatur, qui eum abjecisse reprehenditur. Ad quod respondendum est: quia erant in illo populo & reprobi, & electi. Ibi ergo abjecisse Dominum reprobi arguuntur, hîc electorum desideria ad omnipotentis Dei aures perveniunt. Quæ ex re, quid colligendum est, nisi quia sæpe electis bonum est, quoddam mali rectores ordinantur? Non ergo mirum est, si Deus quasi de abjectione sua irascitur, & regem ordinat: quia ipsa dignitas futuri regis & mala erat, & bona. Mala denique, quia superba: bona verò, quia in defensione subiectorum strenua. Quod totum, & in sancta Ecclesia nunc fieri cernimus: quia plerumque ille ejus primatum suscipit, qui verbo utilis est aliis, mente timidus sibi. Prædicando virtutes, velut itando vitia destruit, sed alta de se sentiendo, cadit. Hic itaque prædicando populum Dei salvat, sed semetipsum tumendo

infr. 25. f

præcipitat. Quasi rex potens verbo populi Dei occultos adversarios atterit, sed elatione à regni sublimitate cadit. Non ergo pro se, sed solum pro populo rex constituitur: quando ille in sancta Ecclesia præesse permittitur, qui bona, quæ prædicat, superbiendo, aut nequiter vivendo, conculcat. Quo in loco notandum est, quia cum in sancta Ecclesia pastor eligitur, aliquando ordinatur pro se, & populo: aliquando nec pro populo, nec pro se: aliquando pro se, non pro populo: aliquando verò pro populo, non pro se. Pro se & populo, quando electus prædicator electis subditis datur: quia unde subiectorum multitudo ad æternam patriam ducitur, bono pastori meritorum dona cumulantur. Nec pro se, nec pro populo pastor datur: quando reproba plebs reprobam pastorem habere permittitur, cum sic ille præest, sic illi obediunt, ut ad æterna bona, nec ille, qui docet, nec illi, qui docentur, pervenire mereantur. De quibus per Oseam Dominus dicit: *Dabo eis reges in furore meo.* In furore etenim Dei rex datur, quando malis pejor præesse decernitur. Talis quippe pastor tunc datur, cum talis populus regendus suscipitur, qui pariter æternam pœnâ damnatur. Pro se, non pro populo pastor datur, quando bonus malis præponitur: sicut ad Ezechielem Dominus dicit: *Mitto ego te ad filios Israel, ad gentem apostaticam, quæ recessit à me.* Pro se quidem, non pro populo tunc pastor datur, quando etsi auditores suos electus prædicator convertere ad Deum non poterit, ipse tamen laboris sui æterna lucra non perdit. Pro populo autem, non pro se: quando bonis subditis pastor tribuitur, qui dona habeat, per quæ illis proficit, & sibi non proficit. Tales quidem erant, de quibus Dominus discipulis præcipit, dicens: *Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.* Quasi dicat: Quod utile pro vobis acceperunt, ab eis quasi vestrum tollite: & in eis quasi suum dimittite, quod non habent ad lucrum vestrum, sed ad interitum suum. Saül ergo, abjecto Domino, eligitur, & tamen populum Domini de manu Philistinorum liberaturum perhibetur, quia omnipotens Deus sæpe suis bonis fidelibus per illos prælatos prodest, qui de officio ejusdem prælationis sibi non placeant. Sequitur:

Of. 13. e

Idem

li. 25.

Moral.

2. 14.

Ec. 2. 4

Mar.

23. a

Cumque respexisset Samuel Saul, Dominus ait: Ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.

Hoc namque in sequenti die actum est, quod præcedenti Dominus repromissit, dicens: *Cras hæc eadem hora mittam ad te virum de terra Benjamin, & unget eum super populum meum Israel.* Aspicitur ergo in secundo die, qui primo promittitur: quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ virtutes electorum in secreta eorum vita perquirunt. Hi enim, qui promovendi sunt, dum bona proferunt, aliquid magnum ex se repromittunt. Primo igitur die rex promittitur: quia magna electorum opera prædicatores aspiciunt, & quasi Domino loquente, intus agnoscunt, quos ordipare sanctæ Ecclesiæ rectores volunt. Aspicit ergo Samuel in sequenti die, quando prædicator eum, qui promovendus est, in magna luce conversationis videt. Et tunc quidem, quasi indicante Domino, ordinandum regem cognoscit: quia eum, qui in alta arce sanctitatis præeminet, præferre aliis dignum videt. Et quia, qui magni sunt meritis, pravi sunt per humilitatem, sequitur:

Accessit Saul ad Samuelem in medio porta. Indica, oro, mihi, inquiens, ubi est domus Videnitis.

Si in civitate tunc est prædicator, cum plana & communia loquitur, quæ intelliguntur, porta civitatis hujus quæ est, nisi humilitas? Nam divini verbi cognitio superbis absconditur, humilibus revelatur.

Mat. 11. Unde & in Evangelio Patri loquitur, dicens: *Constitutor tibi Pater rex cali & terra, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Sapientes quidem superbos, & alta de se sentientes, parvulos verò dixit humiles. Quorum certè alia scriptura meminit, dicens: *Deus superbis resistit, humilibus dat gratiam.* Resistit namque superbis, ne æterna bona intelligant, sed parvulis gratiam dat, ut eadem bona æterna, ipso revelante, cognoscant. Electi ergo, quia ad spiritalem sententiam per humilitatem veniunt, ad audiendos prædicatores, quasi per portam vadunt. Electus etiam prædicator, quia spiritualia humiliter dicit, Samuel Sauli in eadem porta occurrit. Quasi enim ambo in porta sunt, quando eà, quæ electus prædicator loquitur, ab electo alio humiliter audiuntur. Sed qui noviter venerat, quem quærebat, invenerat, & ignorabat. Quare & idem Saul ad Samuelem dicit: [*Indica mihi, oro, ubi est domus Videns.*] Hoc namque proprium magnorum virorum est, ut à minimis difficilè cognoscantur. Carne quidem despecti sunt, sed mente sublimes. Foris contemptibiles apparere appetunt, sed agere venerabilia non desistunt. Quia ergo valde proficere per eorum exempla appetunt, eos non solum in exterioribus, sed in intimis admirantur. Vident ergo in eis exterius, quod possit à carnalibus despici, sed & pariter attendunt, quod intus spiritualia viri magna admiratione debeant venerari. Quos dum famà sublimes audiunt, in altitudine suæ conversationis agnoscere concupiscunt. Secundum historiam ergo Saul Samuelem videbat, & non cognoscebat: ut quod in figura contingebat illis, nobis spiritualia designaret. Nam cum parvuli sumus, quasi videmus perfectos viros, dum eorum virtutes à referentibus audimus: sed quos videmus, non cognoscimus, quia per experientiam scire non possumus, quia hoc, quod auditu percipimus, in cordis oculis tenemus. Quando igitur ab eis conversationis ejus secreta ad imitandum requirimus, eos nimirum quasi de propria domo interrogamus. Domus namque eorum conversatio est. Hanc domum scire volebat discipulus Joannis, quando Dominum interrogavit, dicens: *Magister ubi habitas?* Qui nimirum, quia ad familiaritatem illius, quasi domesticus perducendus erat, audivit: *Veni, & vide.* Hanc domum visam *Joan. 1. f.* Philippus non cognoscebat, cui dicit: *Tanto tempore vobiscum sum & non cognovistis me: Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum.* De Domino etiam scriptum est, quia loquebatur Moyse sicut cum amico suo: sed idem Moyses videns, & non cognoscens, interrogabat, dicens: *Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam.* Spiritualis autem conversatio sanctorum, quia non nisi devotis, ac supplicibus panditur, domum Samuelis Saul indicari sibi similiter deprecatur. Sancti etiam prædicatores cum de se magna audiunt, per humilitatem se dejiciunt, non inflant. Sciunt se peccatis magna, quæ imitentur, ostendere: sciunt inter magna, quæ ostendunt magni, per jactantiam non apparere. Quare & subditur:

Et respondit Samuel Saul dicens: Ego sum Videns. Sed ascende ante me in excelsum hodie, ut comedas mecum, & dimittam te mane.

Quid est dicere: [*Ego sum Videns.*] nisi se, sicut in oculis videbatur, humilem demonstrare? Quasi dicat: Tu in aestimatione tua magnum habes, quem quæris, sed parvus est ille, quem vides. Hoc namque in verbo, *Videns*, non prædicatur, sed ego. Quasi dicat: Videns ille, sed, ego: non quod aestimas, sed quod cernis. Sed qui humiliter se novit, novit dare dona non humilis, sed sublimis. Quare

A & in excelsum ante se ascendere eum, ut secum comedat, præcipit. In excelsum ascendit, qui ad scienda altiora mentem erigit. In excelsum quidem ascendere, est cor ad altiora intelligenda præparare. Unde & Petrus in monte assumitur, ut gloriam transformati Redemptoris videre mereatur. In illo etenim ascensu montis, sublimis præparatio mentis exprimitur: quia alta videre non poterit, qui per intentionem animum in sublimibus non ponit. Quia ergo sublimia præparati melius intelligimus, ante Samuelem Saul in excelsum ascendere jubetur. Quasi enim ante prædicatorem in excelsum ascendimus, quando nos prius ad alta scienda animum intendimus, & ipsi nobis ea, ad quæ intendimus, postmodum loquuntur. Quid verò est, quod ait: [*Ut comedas mecum hodie.*] Sed quando prædicatores sancti cælestia loquuntur, electorum suorum auditorum corda reficiunt: restant etenim veritate, quia cibus animæ est verbum Dei, *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Panis namque alimentum corporis est, verbum mentis. Qui verò corpus sine mente reficiunt, mente mortui sunt, carne vivi. Quare & de delicata vidua Paulus ait: *Vivens mortua est.* Nam per ciborum delicias non moretur vidua, si animam verbi Dei cibo satiaret, cum ipse Paulus dicat: Nihil esse immundum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sed vivens vidua moritur, quando cibo corpus nutrit, animam fame inferticit. In solo ergo pane homo non vivit: quia cum ex anima & corpore conficitur homo, sicut aliter per corpus vivit, ita & necesse est ut alimentis diversis singula nutriantur. Ut comedamus itaque cum Propheta ascendimus, quando ad alta divini verbi mentem erigimus, ut ejus cælesti sapore per devotionem satiémur. Et quia ipsi prædicatores valde amant cælestia, quæ loquuntur, quasi simul comedimus, cum devotè illi loquendo proferunt, quod nos devotè audiendo, in ventre animæ locamus. Simul enim comedimus: quia verbum Dei pariter audimus. Prædicatoribus namque Veritas dicit: *Non vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Quod & Paulus probat, cum suos auditores interrogat, dicens: *An experimentum quaritis ejus, qui in me habitat Christus?* Quia ergo in sanctis prædicatoribus Christus, & ejus spiritus loquitur, ipsi prædicatores tantò clariùs loquentem audiunt, tantò ei viciniore sunt, cujus sedes esse merentur. Tantò ergo plenius de verbi alimento poterunt refici, tantò jam intra se habent cellam refectiois. Amici etenim sponsi sunt, & stant, & gaudio gaudent propter vocem sponsi. Cum ergo divina loquuntur sancti prædicatores, audiunt: sed quia certà experientiã norunt, quando in eis loquitur spiritus, audiunt se, sed non in se, quia & ipsi loquuntur, sed in se locuti, loquentem alium venerantur. In eo igitur, quod audiunt & loquuntur, & reficiunt, & reficiuntur. Reficiunt quidem auditores, dum verbum proferunt voce sua: reficiuntur ipsi, dum verbum, quod proferunt, profertur eis revelatione divina. Ipsi tamen devotius saturantur, qui in locutione spiritus, mentis delicias experti sunt. An non experientia loquentis spiritus est, inconsultos & impræmeditados se cernere, subitoque consultos, & paratos esse? Scire, quæ nescierant: habere, quæ non habuerant: torporem mentis amittere, repente mira devotione fervere: plenitudine scientiæ statim & in momento mirabiliter repleri, mira verbi facundiã intellecta proferre? Habent ergo electi prædicatores experientiam spiritus in se loquentis, in repentina revelatione veritatis: habent subito ardorem charitatis, habent in plenitudine scientiæ, habent in facundissima verbi prædicatione. Nam & subito instruantur, & repente fervescunt, & in momento replentur, & mirabili eloquij potestate ditantur. De illa namque

repentina experientia Dominus dicit: *Dabitur vobis in illa hora, quid loquamini.* De illo autem subitaneo fervore charitatis Cleophas dicit: *Nonne cor nostrum ardens erat in via, dum loqueretur. & aperiret nobis scripturas?* De repletionis quoque & facultatis experientia Lucas meminit, dicens: *Factus est repente de caelo sonus tanquam adveniens spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes.* In eodem quippe spiritu repleti & locuti sunt, ut hoc, quod asserimus, designarent: quia videlicet loquendo, alios pascunt, qui de eo, quod dicunt, audiendo pascuntur. Et quia sonum vehementis spiritus ardorem, sive locutionem, aut repletionem cognoscunt, tantò dulcius in donis spiritualibus epulantur, quanto ad ejus recubitum dignius assumpti sunt. Dicit ergo: [*Ascende, ut comedas mecum hodie;*] quia bonus doctor, dum dulciter, quæ dicit, in devotionem mentis accipit; se, & eos, qui audiunt, simul pascit. Quò contrà doctores reprobi, quia quæ dicunt, non amant, cum alios verbo pascunt, jejulant. Nam cum animæ refectionem verbum Dei esse Dominus dixerit, verbum verò Dei in mente plena sit eruditio, plena devotio, verbo Dei non pascuntur, qui devotè, quod loquuntur, non audiunt. Apostolus quidem, quasi jam illa verbi dulcedine repletus, ait: *De plenitudine ejus omnes accepimus.* Alia quidem est plenitudo verbi, alia libri. De plenitudine quidem verbi accipere non nisi electi possunt, de plenitudine verò scripturæ possunt & reprobi. Liber namque beati Joannis Apostoli, & liber beati Pauli Apostoli plenitudines quidem sunt, quæ de eis habentur. Eorum nimirum verba Paulus sive Joannes scripsit, sed quod quisque scripsit, loquens in eis verbum inspiravit. Qui ergo verbum scripturæ accipit, non in amore, sed in scientia, de plenitudine accipit, non verbi, sed libri. Et quia rem mortuam accipit, in ejus ipse acceptance non vivit. Sed quid dico scripturam mortuam? Non est mortua tantum, sed interficiens. Nam scriptum est: *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* Hoc quidem facit omnis divina littera. Nam littera corpus est, hujus verò corporis vita spiritus. Vivificatum quippe, & vivificans corpus accipit, qui litteram legit, & in amorem intelligentiæ mentem reficit. Reprobi ergo, qui scripturas rimantur, quas non amant, qui audacter foris loquuntur, cujus saporem intus non intelligunt: dum refectionem scripturarum, quas exponunt, alij devota mente percipiunt, quasi de eo, quod ipsi dant, alij saturantur, non ipsi. Dicit ergo Samuel: [*Ascende, ut comedas mecum hodie;*] quia ex eo, quod subditis de verbo electi doctores tribuunt, & pariter audiunt, & pariter saturantur. Ecce enim in eodem ipso verbo, quod dicimus, demonstratur. Nam quis dubitat, quòd hanc scripturam, quam exponimus, Samuel scripserit? Et tamen ipse, qui scripsit, hæc dicit: [*Respondit Samuel:*] ut profectò ostenderet, quia quod ipse scribebat, alius impartiebatur. Quia ergo Spiritus sanctus, qui per eum loquitur, per eum de eo dicit: Respondit Samuel Sauli: [*Ascende ante me in excelsum, ut comedas mecum hodie.*] Hoc dicit, quod audit: & simul audit, & dicit. Dum ergo magna veneratione amoris audit, & loquitur prædicator electus: magna devotione auditores boni, quæ dicuntur, excipiunt: Saul & Samuel pariter in excelso comedere dicuntur. Item quia prædicatores auditoribus in ejusdem verbi refectione digniores atque ferventiores sunt: non Samuel cum Saule, sed Saul cum Samuele comesturus asseritur. Sed & quia tam splendida mentis eruditio, in magna luce spiritualis vitæ est, non dicit: Ut comedas mecum hæc nocte: sed *hodie.* Quem etiam manè dimittit. Manè dicit initium diei sequentis. Sequens verò dies, est serena lux sanctæ conversationis. Dicit ergo:

A *Dimittam te manè.*

Manè quidem ab excelso dimittitur, qui cum ad altioris scientiæ lumen proficit, in magna luce boni operis se proponit immorari. Vel manè dimittitur, qui verbum magnæ scientiæ, quod prædicatoris ore didicit, prædicare aliis intendit. Quando enim bona proponimus, quasi manè in initio diei sumus: quia boni claritatem jam aspicere cepimus, quam sequamur. Sed hoc manè in plenum diem crescit, quando is, qui magna bona agere, aut alta æternitatis gaudia prædicare proposuit, id, quod proposuit, in magna exhibet luce virtutis. Manè ergo Saul ab excelso dimittitur: quia auditores prædicatorum bonorum, quod ab eis sublimè audiunt, exercere sublimiter non morantur. Sed electi viri bona, quæ habent, & abscondere, & manifestare sciunt. Abscondunt quippe, ne per elationem pereant, sed ne infructuosa remaneant, manifestant. Dum absconderunt, tunc custodiunt: sed dum manifestant, proferunt fructum. Nam sequitur:

Et omnia, quæ sunt in animo tuo indicabo tibi, & de asinis, quas perdidisti nudius tertius, ne sollicitus sis, quia inventæ sunt.

Cælate se quidem prædicatores qualiter studeant, superius in verbo Samuelis ostenditur, ubi dicitur: *Ego sum Videns.* Nunc autem quia dicit: [*Omnia, quæ sunt in animo tuo, indicabo tibi:*] quid aliud tenemus, nisi quia sæpe viri sancti virtutes, quas habent, & abscondunt, & proferunt? Sed, ut dixi, abscondunt, ne in magnis virtutibus magni videantur: proferunt eas, ut electi imitentur. Verbo itaque sapientiæ, aut prophetiæ spiritu se pollere asserunt; non ut venerentur, sed ut audiantur. Quare & Psalmista verbi gratiam se habere insinuans, ait: *Super omnes docentes me intellexi.* Certus ergo de peritia spiritus, confiderent nos invitatur, dicens: *Venite filij, audite me, ut timeam Dominum docebo vos.* Propheta namque se affirmabat Michæas, cum diceret: *Vinam non essent vir habens spiritum, & mendacium potius loquerer.* Hinc Helisæus de Naaman Syro dicit: *Veniat ad me, & sciat Prophetam esse in Israel.* Hinc Paulus ait: *Hebraei sunt, & ego: semen Abrahæ sunt, & ego: ministri Christi sunt, & ego: ut minus sapiens dico, plus ego.* Econtra autem Amos dicit: *Non sum propheta, sed armentarius velligans sycomoros.* Hinc etiam Paulus cum se vult abscondere ad custodiam, dicit: *Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Hinc interrogatus Joannes Baptista ait: *Non sum propheta.* Non erat quippe ad elationem, sed erat propheta & plusquam propheta ad ministerium. Samuel ergo, ut se custodiat, ait: [*Ego sum Videns:*] & ut se ad lucrum exhibeat, dicit: [*Omnia indicabo tibi.*] Quod si aliquis vult, eodem modo intelligere potest: quia cum dicit: [*Ego sum Videns,*] si videntem se asserit, ad hoc dicit ut bonum, quod habet, cum electis communice. Ut ergo quod asserit, probet, subsequenter adjungit: [*Omnia indicabo tibi.*] Quod sanctæ Ecclesiæ doctores agunt: quia dum virtutes mentium intuentur, & vitia; & mederi vitiiis, & promovere virtutes evidenter sciunt. Omnia ergo, quæ sunt in corde, indicat, quando virtutis viam, quam bonus auditor cupit tenere, ipse documento manifestat eruditionis dignatur exponere. Quòd si magnus est, & bona non solum agere, sed etiam prædicare disposuit. Omnia, quæ sunt in ejus corde prædicatores, indicant: quando eorum mentibus aperiant, quidquid cupiunt de doctrina. Quia verò ei, cui loquitur, eum significat, qui ad lucra prædicationis innititur, subdit, atque ait: [*Et de asinis,*

Mat. 10
d
Luc. 24.
c

Act. 2. a

Joan. 1. b

2. Cor. 3.
b

Psal. 118

Ps. 3. b

Mich. 2.

4. Reg. 5.

2. Cor. 11.

Amos 7.

1. Cor. 15.

Joan. 1. b

quas perdidisti nudius tertius, ne sollicitus sis, quia in-
 venta sunt.] Hoc superius in persona Saül, qualiter
 rudibus prædicatoribus conveniat, expositum est.
 Afinas quippe perdidit, qui peccatores, quibus ver-
 bum vitæ præbuit, ad penitentiam nequaquam
 traxit. Inveniret quidem, si ij qui se in nocte præ-
 vitatis absconderant, ad lucem justitiæ redirent, in
 qua viri inventi potuissent. Cur ergo dicit: [In-
 venta sunt,] nisi, quia sæpè in eis summi viri salutis
 bonum facile inveniri posse considerant, de quorum
 vita ineruditi desperant? Nam & periti Medici cor-
 porum, illos sæpè curare præsumunt, de quorum
 salute imperiti præsumere non possunt. Sic nimirum
 & ab eruditis doctoribus sæpè ad penitentiam, &
 * satisfactionem peccatores trahuntur, qui trahi ab
 ineruditis rudibus nequiverunt. Quia igitur tam præ-
 dicatione quam exemplo perfectorum illi ad Domi-
 num penitendo redeunt, qui converti per aliorum
 ministerium nequiverunt; benè Samuël inventas afi-
 nas dicit, quas Saül invenire non potuit. Post etiam
 hoc dictum pro profectu ordinandi rectoris intelli-
 gi. Quasi dicat: Dum eruditione & vita proficis, il-
 los etiam lucrari Domino poteris, quos nondum
 potuisti. Tam certa quidem virtus perfectionis est,
 ut fructus ejus, qui nondum constant in re, con-
 sent in spei certitudine. Et quia his verbis ad per-
 fectos labores sanctæ prædicationis invitatur,
 quæ mercedis lucra expectare debeat, exponit, di-
 cens:

Et cui erunt quæque optima Israël, nonne tibi,
 & omni domui patris tui?

Israël, qui dicitur, videns Deum, quem rectius hoc
 loco significat, quam æternorum civium illam bea-
 tam societatem, qui ex labore vitæ hujus, ad æter-
 nam omnipotentis Dei visionem pervenerunt? Quæ
 ergo sunt Israël optima, nisi æternæ retributionis do-
 na? Paulus quidem dicit: *Vnusquisque mercedem ac-
 cipiet secundum laborem suum.* Hinc item dicit: *Alia
 est gloria solis, alia lune, & stellarum. Stella enim
 differt à stella in claritate.* Omnium ergo fidelium
 retributiones, & præmia, bona sunt Israël. Quia verò
 electorum prædicatorum merces summa est, eo-
 rum sunt optima Israël. De his quippe Israël's opti-
 mis Dominus fidei servo suo repromittit, dicens:
Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.
 Qui enim non in omnibus, sed super omnia consti-
 tuatur, non tantum bona Israël, sed etiam optima
 habere declarat. Dicit ergo Samuël: [*Cui erunt
 quæque optima Israël, nonne tibi & omni domui patris
 tui?*] Quasi dicat: Et si magnus est labor prædica-
 tionis, tantò devotius ferri debet, quantò majora lu-
 cra mercedis habet. Sollicita ergo mente doctor sanctæ
 Ecclesiæ pensare debet: quia Israël non bona
 tantum, sed etiam optima ejus sunt, ut majora &
 excellentiora agat semper, qui tam summa, & opti-
 ma expectat. Eadem quippe summa, non summo
 ordini debentur, sed summo labori. Nam & Do-
 ctor egregius non dicit: *Vnusquisque mercedem acci-
 piet juxta suam dignitatem, sed, juxta laborem.* Cùm
 ergo prædicatorum æternæ vitæ optima referuntur,
 magnus eis in hac vita labor injungitur: quia nimi-
 rum meliora ceteris habere non prævaler, qui me-
 lior esse non studet. Et quia hoc omnium prædicato-
 rum sanctæ Ecclesiæ commune est, non solum Saül,
 sed omni domui patris sui Israël optima esse referun-
 tur. Quasi enim ex patre filij nascuntur, quando in
 ordinem prædicatorum noviter alij aliis, eadem nobi-
 litate sanctitatis splendidi subrogantur. Domus
 quoque prædicatoris est spiritualis ejus conversatio.
 Omni ergo domui patris ejus Israël optima sunt:
 quia ubicumque sacerdotalis conversatio est, illa ni-
 mirum est, & tam summa est, ut ex celsitudine me-
 riti, in æterna vita sua sint optima retributionis. In
 hoc ergo se subtiliter prædicatores aspiciant: quia

* al. ad
 penitenti-
 æ satisfac-
 tionem.

1. Cor.
 3. b
 1. Cor. 15.
 g

Mat.
 24. g

1. Cor. 3. b

non solum sibi, sed omni domui ejus optima erunt
 Israël: quia si de domo exeunt, optima non habe-
 bunt. Nam si solum prædicationis sublimitatem tenent,
 optima non habebunt: quia altitudinem vitæ
 non tenent. Sed electus quisque, dum de se magna
 audit, infirma sua ad memoriam ducit, ut se ab elatione
 custodiat, ne bona, quæ habet, amittat. Unde &
 subditur:

Respondens Saul, ait: Numquid non filius
 Gemini ego sum de minima tribu Israël,
 & cognatio mea novissima inter omnes
 familias de tribu Benjamin? Quare ergo
 locutus es mihi sermonem istum?

Quasi dicat: Quare mihi tam magna adscribis,
 cum sim nihil? Gemini quippe filius est, qui negli-
 gentes imitatur in cura sui, & in exemplo proximi.
 Geminus quippe est, quia dum curam sui negligit,
 exempla boni operis aliis non impendit. Qui ergo
 tales imitatur, filius Gemini dicitur. Qui de mini-
 ma tribu Israël esse dicitur: quia ultimus ordo sanctæ
 Ecclesiæ converforum peccatorum est. Meritò igitur,
 qui peccatorem se esse fateatur, de minima tribu Is-
 rael esse dicitur. Cujus etiam cognatio novissima in-
 ter alias esse perhibetur: quia juxta Veritatis vocem:
Qui minimum mandatum solvit, minimus est in regno
 calorum. Benjamin quippe dicitur filius dexteræ.
 Qua profecto appellatione sanctæ Ecclesiæ popu-
 lus designatur: qui dum in fide Redemptoris
 nascitur, per bona opera ad cælestis patriæ bona
 præparatur. Dextera quidem Dei illa æterna vitæ
 fortitudo est. Cognationes tribus Benjamin, sunt
 diversæ conversationes electorum. Nam velut ab
 uno generationis principio diversæ cognationes ve-
 niunt: quando ab una origine orthodoxæ fidei, con-
 versationes fidelium plures oriuntur. Sancti ergo
 viri, cum se per humilitatem dejiciunt, quia pecca-
 tores se esse fatentur, & tamen rectè in Deum cre-
 dere, quasi se & Gemini filios asserunt, & de no-
 vissima Israël cognatione. Sed quia quantò plus se
 humiliant, juxta Veritatis vocem, amplius exal-
 tantur, sequitur:

Assumens itaque Samuel Saül, & puerum
 ejus, introduxit eos in triclinium, & de-
 dit eis locum in capite eorum, qui fuerant
 invitati.

Samuel Saul assumit, quando prædicator sanctæ
 Ecclesiæ electo auditori suæ alta prædicationis aper-
 rit. Assumitur quippe subditus, quando per verbum
 doctoris in cognitionem cælestium elevatur. Et quia
 non carnali intentione spiritualia scire appetit, non
 solum ipsum Saul, sed etiam ejus assumpsit pue-
 rum. Quasi enim sine puero in imis remanserat, qui
 dicebat: *Cor meum dereliquit me.* Cor quippe nostrum
 nos derelinquit, quando sic à concupiscentiis car-
 nalibus vincimur, ut intentionem cordis in terrenis,
 & carnalibus, atque corporeis, & non in cælesti-
 bus, & spiritualibus ponimus. Hunc puerum per-
 ditum invenerat, qui dicebat: *Invenit servus tuus
 cor suum.* Cor quippe nostrum invenimus, quando
 per intentionem cordis spiritualia quærimus; quando
 hanc à terrenis avellimus, ut ad cælestia dirigamus.
 Electus ergo prædicator iis, qui adhuc carnales sunt,
 nec fortia imperat, nec spiritualia manifestat. Nam &
 Paulus Corinthiis dicit: *Non potui vobis loqui tam-
 quam spiritualibus, sed quasi carnalibus, tamquam
 parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.*
 Quasi his verbis dicat: Idcirco vos ad excelsum non
 duxi, quia spiritualement sensum vobiscum, velut Saul
 puerum, non habebatis. Quare & causam insinuans,
 ait: *Adhuc enim estis carnales.* Benè ergo Samuel
 Saul, & puerum assumpsisse dicitur: quia doctores
 sanctæ Ecclesiæ illis fortia imperant, illis alta mani-
 festant, quos spirituales esse considerant. Qui etiam

Mat. 5. e

Luc. 14. b

Mat. 23. b

1. Cor. 3. b

2. Reg. 7. d

1. Cor. 3. a

S.
 REG
 III
 13m3

in triclinium introducuntur: quia eis charitatis latitudo monstratur. Velut enim in triclinio ponitur, qui per id, quod altum didicit, moratur in latitudine charitatis. Vel certe introitus noster ad triclinium, amor est: triclinium, pulchritudo est spiritualis vitæ. Unde Joannes dicit: *Qui non diligit, manet in morte.* Si enim, qui non diligit, manet in morte, ille, qui diligit, in vita manet. In triclinium ergo introducimur, quando in affectum supernæ conversationis surgimus per affectum charitatis. In hac nimirum mansionis latitudine superiorem locum sancti prædicatores obtinent, quia beatus Joannes Evangelista dicit: *Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, & super sedes viginti quatuor seniores.* Seniores quippe sancti sunt prædicatores maturi sensu, moribus graves, qui thronum Dei juxta positos sedibus ambiunt: quia qui præ ceteris conditorem diligunt, per altissimam conversationem ei viciniorum requiescunt. Bene itaque Saul cum puero suo locum in capite eorum, qui invitati fuerant, sortitur: quia in eis eligendorum pastorum typus ostenditur. In capite quidem rector statuitur, quando per vim magni amoris supernæ vitæ singulariter propositum accipit, cum fidem catholicam cum ceteris communem tenet, sed præ ceteris virtutem sublimem. Unde & sequitur:

Erant enim quasi triginta viri.

Ter decem triginta sunt. Ternarius verò numerus fidem sanctæ & individuae Trinitatis insinuat. Denarius verò per decem præcepta legis, boni operis perfectionem designat. Tricenarius ergo numerus eos designat, qui eam fidem tenent, quæ per dilectionem operatur. In horum capite Saul ponitur, quando per divinam gratiam is, qui futurus est pastor Ecclesiæ, sublimior fit merito, quibus debet esse superior dignitate. Hunc sublimem locum Samuel tribuit: quia qui tantam vitam meretur celsitudinem, ad eam majorum proficit institutione. Cui nimirum quia jam magna, quæ agat, & non minima demonstrantur, subditur:

Dixit Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi, ut reponeres seorsum apud te. Tulit ergo cocus armum, & posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, & comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi: & comedit Saul cum Samuele in die illa.

Quid in armo pectoris, nisi fortitudo signatur actionis? Quæ à Samuele coco tribuitur, quando à summis prædicatoribus minoribus demonstratur. Coci etenim sacerdotes sunt: quia dum electis fidelibus in fervore spiritus loquuntur, cibos mentis, velut per ignem coquunt. Sed pars, quæ datur, postea seorsum dicitur: quia fortitudo boni operis in prædicatore debet esse singularis. Quam ante Saul ponit, quando ordinandum pastorem sanctæ Ecclesiæ, quantæ fortitudinis esse debet, considerare præcipit. Sed & de eo, quod cocus apposuit, Samuel Saul dicit: [*Ecce quod remansit, pone ante te.*] Remansit quidem, quia non omnia nostra Christus explevit, per crucem quidem suam omnes redemit, sed remansit, ut qui redimi & regnare cum eo nititur, crucifigatur. Hoc profectò residuum viderat, qui dicebat: *Si compatimur, & conregnabimus.* Quasi dicit: Quod explevit Christus, non valet, nisi ei, qui id, quod remansit, adimplet. Hinc beatus Petrus apostolus dicit: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.* Hinc Paulus ait: *Adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi, in corpore meo.* Sed notandum: quia armum

1. Joann.
3. 6

Apoc. 4. 6

1. Tim.
5. c

ante Saul cocus posuit, & tamen Samuel Saul præcipit, ut ante se eum ponere debeat. Quid est hoc? Sed ponere ante discumbentes dapifer in mensa ferculum solet: quod dum is, qui discumbit, trahit ad se, illud ponit ante se viciniorum. quod paulò longius erat ante se. Cocus ergo ponit armum ante Saul, Samuel Saul præcipit, ut ponat ante se: quia hoc quod novo prædicatori injungitur de fortitudine boni operis, velut ad se propius debet trahere per studium considerationis. Quod etiam postquam ad se traxerit, comedit: quia diu consideratum agere disponit. Armum quippe manducare est, quod exteriori de forti actione præcipitur, per propositum in mente recondere. Quasi enim armum ante se ponere; & manducare electo cuique suadebat, qui dicebat: *Si sederis ad mensam potentis, sapienter attende, quæ apponuntur tibi: quia similia oportet te preparare.* In mensa quippe potentis virtutem armi designavit. Et dum dixit: *Sapienter attende, quæ apponuntur tibi:* armum ante se eum, cui dixit, ponere docuit. Sed manducare eum debere insinuavit, quia dixit: *Similia oportet te preparare.* Similia enim præparando manducamus: quia dum fortia, quæ audimus, proponimus agere, velut comedentes, in cordis ventre reponimus cibos vitæ. Sed ipsis summis doctoribus vas electionis sub unius discipuli eruditione imperat, dicens: *Manum cibus nemini imponas.* Quia enim magna retractatione consilij eligendi sunt, qui in culmine sublimentur, aptè subjectum est: *Quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi.* Quasi dicat: Pone ante te, quod antequam apponeretur, ego posui ante me: considera, quod ego consideravi. De industria quippe pars armu servatur: quia fortissima prædicatoris actio illi benè committitur, qui à summis viris magna consideratione dignus tanto ministerio judicatur. Ita verò pars tunc servata est de industria, quando populus vocatur: quia cum ad suscipiendum prædicationis ministerium subditi fideles veniunt, bonis prædicatoribus non infirmis infirma, sed fortibus fortia inunguntur. Sed qui bene proficiunt, in sublimi sua conversatione ante omnia tenere student bonum obedientia. Bene itaque subjunctum est: *Et comedit Saul cum Samuele in die illa.* Ut jam dixi, promovendo doctori comedere, est, hoc, quod sibi de virtute præcipitur, se ad faciendum preparare. Bene autem cum Samuele comeditur dicitur: quia cum is, qui noviter veniunt, magna agere proponunt, in virtute boni operis summi viri ferventiores sunt. Potest etiam in ista comestione illa signari, de qua superius reprobavit, dicens: [*Ascende ante me, ut comedas mecum hodie.*] Saul ergo cum Samuele comedit: quia cum intus prædicator celestem verbi Dei suavitatem audit, quod, loquente ipso, subditi foris audiunt, de divina refectione utique satiantur. Sequitur:

Et descenderunt de excelso in oppidum, & locutus est Samuel cum Saul in solario.

Quicumque ad celsitudinem curæ pastoralis assumitur, in eadem ordinis sui sublimitate habere debet & vitæ propriæ altitudinem, & alienæ infirmitatis compassionem. Ascendat ergo Saul cum Samuele, descendat in oppidum. Sciat rector, quæ agat alta: sciat, quæ disponat, communia. Dicit cum Paulo: *Nostra conversatio in calis est:* dicat nobiscum: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? video aliam legem contradicentem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati.* In excelso est rector, cum sapientiam loquitur inter perfectos. Carnalia quando disponit, descendit in oppidum, dicens: *Propter fornicationem uniusquisque uxorem habeat, & unaqueque virum: uxori vir debitum reddat, uxor viro similiter.* In excelso est, quando dicit: *Nulla creatura poterit nos separare à charitate Christi.* In oppidum verò descendit: quia loquens,

2. Tim.

22. b

1. pet. 2.

d

Col. 1. d

1. Cor. 7.

Rom. 8. f

1. Cor.
9. d.

quens, ait: *Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos A*
lucrifaciam: omnia omnibus factus sum, ut omnes
facerem saluos. Samuel ergo Saül ad excelsum tulit,
& in oppidum deposuit: quia summi viri cum sanctæ
Ecclesiæ culmen ordinant, illos, quos in eodem cul-
mine ponunt, docent sublimiter vivere, plana præ-
dicare, sibi esse rigidos, sed subditis temperatos: sic
attendere propriæ salutis, ut cum infirmis possint in-
firmari: infirmari dixerim per affectum mentis, non
per languorem internæ agritudinis. Nam si per men-
tis languorem doctor jacet, curare ægros, & jacen-
tes erigere non potest. Bene ergo cum Samuele Saül
in oppidum descendisse, & in solario locuti esse refe-
runtur. Oppidum quippe in plano est, solarium ve-
rò in alto. Ad excelsum quoque solarium planum est,
ad oppidum non planum, sed altum. Sic nimirum
electi prædicatores, quando minoribus membris B
compatiuntur, quasi excelsum deserunt: sed in
oppidum descendentes in solario sunt; quia ab alto
quidem veniunt, sed infirmitatem subditorum mi-
serando & consulendo, non agendo & infirmando
assumunt. Infirmis namque compatientes, uxorem
ducere præcipiunt, nec tamen ipsi infirmando uxo-
rem ducunt. In oppidum ergo descendentes, in so-
lario sunt: quia etsi plana jubent, in se ipsi infirma
non retinent. Quia verò non esse in solario, sed lo-
qui cum Saül Samuel dicitur, hoc profectò signifi-
cat, quia futurus doctor doceri debet sic infirmis
subditis compati, ut ipse tamen teneat alta conver-
sationis. Et quia ad hæc agenda multa consideratio-
ne novus prædicator indiget, stravisse sibi Saül, &
dormisse perhibetur. Dormire in solario novo præ-
dicatori, est in subtilissima consideratione disponere,
qualiter subditorum onera debeat portare. Nam si
ad sæculi intentionem vigilat, hoc profectò agit,
ut tantæ discretionis bonum in intimis non requi-
rat. Dormire igitur debet, ut sæcularia nulla cogi-
ter: quia spiritualia disponere oppressus sæcularibus
nunquam potest. Sed & dormire non poterit, qui
sibi non sternit: quia nimirum si bonorum exempla,
sive dicta non cogitat, impossibile est, ut ab exte-
rioribus requiescat. Velut mollia quidem nobis sub-
jicimus, quando electorum doctrinam, aut vitam
cogitamus. In eisdem quoque stramentis dormi-
mus: quia quiescere tunc bene consideratione pos-
sumus, quando in rebus spiritualibus occupamur.
Dicit ergo:

Quia stravit sibi Saul, & dormivit.

Ut electæ menti insinuet: quia si negligenter ad ex-
teriora se occupat, intimæ quietis gratiam non ac-
quirat. Sed qui spiritualia bene vult considerando
disponere, donec ea intus perfectè ordinet, ad ea
quæ foris sunt, evigilare non debet. Aptè ergo sub-
jungitur:

*Cumque mane surrexissent, & jam dilucesce-
ret, vocavit Samuel Saul in solario, di-
cens: Surge, & dimittam te.*

Mane quidem lucefcit, quando quietæ menti ver-
ritatis splendor se aperit. Humana etenim mens per
ignorantiam tenebrosa, & per illustrationem verita-
tis lucida fit. Ignorans ergo in nocte est, cum illu-
stratur in die. Mane autem surgit, qui dormit no-
cte: quando ad agenda se erigit ea, quæ per consi-
derationem ordinavit. Et quia ordinandi regis ne-
gotium tractabatur, ambo surrexisse perhibentur.
Surgit quidem summus prædicator, ut auditorem
suum ad ministerium ejusdem prædicationis ordinet.
Surgit, qui ordinandus est, ut tam sublimem ordi-
nem imo cordis affectu recipiendum esse non speret.
Pariter quidem surgunt: quia sublime officium da-
tur, sublime recipitur. Quo in loco est aliud notan-
dum: quia ambo prius surrexerunt, deinde Samuel
Saül vocavit, dicens: [*Surge, & dimittam te.*] Sed
S. Greg. Tom. III.

ad historiam si ambo surrexerunt, à somno Saül,
quia confurgere præcipitur, ad opus præparari ad-
monetur. Quia verò tam summi sacerdotes, quam
ille, qui ad ordinem prædicationis assumitur, tanti
ministerij onus attentè considerant, quasi pariter
dormiunt, pariter surgunt. Sed qui noviter ordi-
nandus est, surgens à somno, ad opus item surgere
jubetur: quia ad altitudinem ordinis quamquam
pensare meditando studuit, pertingere debet ta-
men per meritum conversationis. Surgens ergo sur-
gere jubetur, ut sublimem ordinem, quem subire
deliberat, æquare meritis proponat. Unde & in so-
lario vocatur: quia ad alta conari præcipitur. Qui
etiam dicit: [*Ei dimittam te.*] Surgit quippe, ut
dimitatur: quia ille liber esse in ministerio prædica-
tionis poterit, qui in altitudine magnæ conversa-
tionis excrevit. Surrexit quidem, qui surrexerat:
quia qui considerando didicit altitudinem dignitatis,
in eadem dignitatis altitudine erigere se curavit per
sublimitatem vitæ. Unde & subditur:

Et surrexit Saul.

Deinde subditur:

*Egressique sunt ambo, ipse videlicet & Sa-
muel.*

Pastor egreditur, quando à secreto meditationis
venit ad publicum operis. Quando enim disponit,
quæ vult agere, intus est: quando autem ea agit for-
tis, quæ cogitavit, quasi exit. Exiit etiam Saül, quia
in exteriori dignitate, is, qui promovetur, illud
C suscipit, quod an esset suscipiendum, diutius cogi-
tavit. Ambo igitur dicuntur egressi, quia ambo fue-
runt intus: dum ille sollicita mente præviderit, quid
aut cui daret; ille item attentius cogitaret, qualis es-
set, qui tam summa perciperet. Quia ergo ministe-
rium sanctæ prædicationis cum summa discretionem
tribuendum, atque recipiendum est, dum rex Israe-
lis ungitur, & rex, & Propheta uncturus eum, e-
gressi perhibentur. Plerique autem codices habent:
[*Cumque mane surrexissent, antequam dilucesceret:*]
quod nimirum intelligi convenienter potest. Manè
est quidem, antequam dilucescat, quando quodam
modo aspirare dies incipit, & tamen plena lux diei
non est. Prædicatores autem sanctæ Ecclesiæ dum eo-
rum bonam conversationem considerant, quos or-
dinare disponunt, quasi manè est. Sed quia eorum
D futura scire non possunt, manè est, sed antequam
dilucescat. Quod benè in ejus ordinatione dicitur,
qui omnipotenti Deo postea displicuisse memoratur.
Quasi enim manè, antequam dilucesceret, Prophe-
ta vidit hunc, qui ei in luce bonæ conversationis ap-
paruit. Sed plena diei claritas nondum erat, quia
in eo futuras tenebras per præsentem cognitionis
lucem videre non poterat. Quod nimirum tories
sanctæ Ecclesiæ agitur, quoties boni sunt, qui eli-
guntur in præsentem, sed in eodem bono persevera-
turi non sunt. Quasi enim manè, & ante lucem egre-
ditur, qui lucem boni operis præsentem monstrat,
caliginem vitæ futuram celat. Sed quid inde actum
sit, sequitur.

E *Cumque descenderent in extrema parte civi-
tatis, Samuel dixi ad Saul: Dic puero,
ut antecedit nos, & transeat: tu autem
subsiste paulisper, ut indicem tibi verbum
Domini. Tulit autem Samuel lenticulam
olei, & effudit super caput ejus, & oscula-
tus est eum.*

Quid est enim, quòd in extrema parte civitatis rex
ducitur, & ungitur: Sed extrema pars civitatis, est ulti-
ma pars populi subiecti. Qui ergo ultimū locū tenent
in sancta Ecclesia, velut in extrema parte civitatis sūt.
Ipsius autem Ecclesiæ in ultima parte, conversi peccato-
res esse videntur. Nam justi quippe in superiori,
Q

vel prima sunt parte. Aut fortasse primum locum A
virginitas tenet, secundum continentia, tertium
conjugalis vita, ultimum conversio peccatorum.
In extrema igitur civitatis parte rex ungitur: quia
sancta Ecclesie rector ordinatur, pro peccatoribus,
non pro iustis. Hinc enim per semetipsum Veritas
dicit: *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam.* Hinc iterum dicit: *Non opus habent sani medico, sed male habentes.* Sed puerum Saulis
spiritualem sensum designare diximus. Quid est ergo,
quod procedere & transire à Samuele imperatur?
Sed procedit puer, quando hoc agitur, quod à
spirituali sensu nobis suggeritur, non quod à motu
carnali imperatur. Sed quosdam procedit & transi-
fit, quosdam procedit & non transi. Non transi-
t quidem procedens puer arrogantes, transi-
t quidem procedens magna & spiritualia agunt, in
oculis suis magni sunt. Quasi enim secum habent
pueram, quem sequuntur, qui in spiritualibus, quæ
agunt, spirituales se esse gloriantur. Quibus profectò
Propheta exprobrat, dicens: *Va qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* Electi
ergo in omnibus, quæ agunt, esse quidem spirituales
curant, & tenere se spirituales vitant. Magni
quidem sunt merito, humiles estimatione: quia
semper magna agunt, sed in eisdem magnis se mag-
nos nunquam aspiciunt. Quasi ergo puerum, quem
præmittunt, transire faciunt, cum spiritualem sen-
sum præsentem habent in opere, sed longè ab estimatione.
Quid verò est, quod paulisper subsistere præcipitur,
ut ei verbum Domini indicetur? Sed paulisper
subsistit, præmissis puero, qui ad horam se proprio
arbitrio subtrahit, & alienam voluntatem facit.
Transire ergo facit puerum, & paulisper subsistit,
qui ad præceptum majoris illa etiam, quæ putat
spiritualia, deserit: deserit, ut ea, quæ sibi junguntur,
efficere convenienter possit. Quod certè ordinando
prædicatori convenit: nam dum pondus pastoralis
curæ considerat, & infirmitatem suam, hoc sibi se
præcedens spiritus dicit: quia tantum onus tam
infirmitas indigne suscipit. Præmittat ergo non
solum, sed transire faciat puerum: ut non arbitrium
suum sequatur, sed illud suscipiat, quod ei melioris
provisione decernitur. Et de subsistente protinus
additur.

CAPUT V.

Cap. X. **T** Vit autem Samuel lenticulam olei, & D
1. Regum **effudit super caput ejus.**

Hoc profectò hac unctioe exprimitur, quod in
sancta Ecclesia nunc etiam materialiter exhibetur:
quia qui in culmine ponitur, sacramenta suscipit un-
ctionis. Quia verò ipsa unctio sacramentum est, is
qui promovetur, benè foris ungitur, si intus virtute
sacramenti roboretur. Ipsas ergo olei virtutes prius
videamus attentius. Oleum quippe liquoribus aliis
superfertur, oleum ignem fovet, oleum vulnera cu-
rare consuevit. Per illud ergo misericordie bonum
significat, quia scriptum de Domino est: *Miserationes
ejus super omnia opera ejus.* Quia ignem fovet,
prædicationis gratiam designat, quæ electorum mentes
illuminat. Quia verò vulnera per oleum curantur,
hoc profectò insinuat, quod detergenda sunt
vulnera peccatorum. Ungatur ergo caput regis,
quia spirituali gratia mens est replenda doctoris. Habeat
in unctioe sua oleum, habeat misericordiam
abundantem, quæ sibi virtutibus aliis præferatur.
Habeat oleum, ut dum ardorem sancti Spiritus in se
nutrit, lucere vehementer aliis per verbum possit.
Habeat nihilominus oleum medicinæ, ut sapienter
disponat, qualiter peccatorum foetores tergat, & æ-
gras mentes salutis restituat. Sed lenticulâ Saul ungi-
tur, non pro præsignanda doctrina, sed ad exprimen-
da futura. Lenticula quidem parvum est vas. Quid

ergo est, quod lenticulâ olei Saul ungitur, nisi quia in
fine reprobatur? Nam quia obedire Deo postea no-
luit, à Samuele audit: *Quia projecisti sermonem Do-*
mini, projecit te Dominus, ne sis rex. Velut enim lenti-
cula olei parum habuit, qui spiritualem gratiam pro-
jiciendus accepit. Quod in rectoribus quoque sanctæ
Ecclesie convenienter accipitur. Pleurumque enim
culmen prælationis accipiunt, qui in charitate Dei
& proximi perfecti non sunt. Quendam namque af-
fectum charitatis habent, sed plenitudinem ejus non
habent. Illa ergo rudis & imperfecta mentis affectio,
quid est nisi lenticula olei? Nam dum ungit caput,
& non replet: tota quidem effunditur, sed parum
exhibet. Et contra autem cum electus rex ungi præ-
cipitur, eidem Propheta Dominus ait: *Imple cornu*
inum oleo, & veni mitam te ad Isai Berhlemisem:
providi enim in filiis ejus mihi regem. Hinc est, quod
idem electus rex plenitudinem unctiois suæ Dei lau-
dibus imputans, ait: *Impinguasti in oleo caput meum,*
& poculum meum inebrians quam præclarum est. Qui
ergo gratiam unctiois non perseveraturus accepit,
dispensante Deo, per illius vasis liquorem ungitur,
quo uncti defectio signaretur, sequitur:

*Et osculatus est eum, & ait: Ecce unxit te
Deus super hereditatem suam in principem,
& liberabis populum ejus de manu inimico-
rum ejus, qui in circuitu ejus sunt.*

Ad culmen sanctæ Ecclesie rector ducitur, ut hoc
officium habeat, quo inter Deum & homines pacem
ponat. Peccando etenim, inimicitias creatoris incur-
rimus. Dum ergo ad peccatorum correptionem re-
ctor ponitur, illud de medio tollit, quod Dei nos
inimicos fecit. Bene ergo Samuel Saul caput oscula-
tus fuisse perhibetur. Propheta namque osculum de-
fixum ille portat in capite, qui reconciliationis no-
stræ suffragium portat in mente: cum videlicet in se
nulla gerit fomenta divinæ discordiæ, qui in mente
paci reddere discordes studet. Osculato ergo princi-
pe, dicitur: *Unxit te Deus in principem super heredi-
tatem suam.* Quasi rebus eum admonet, dicens:
Qui te ad hoc positum nosti, ut peccati inimicitias de-
beas solvere, quod in aliis destruis, in te non debes
retinere. Nonnulli etenim & ungentur, & osculum
non accipiunt; liberare populum Domini satagunt,
sed se inimicorum jugo subjicere non pavescunt.
Nam qui aliis bona prædicat, quæ non agit, quasi
osculum dat, quod non accipit. Amicos etenim
Dei alios facere querit, & ipse inimicus esse non de-
finit. Inimicitias peccati in se ædificat, quas in aliis
destruere per verbum tentat. Quia ergo ille solum
præminet utiliter, qui per affectum magnæ chari-
tatis Dei amicus est, Samuel caput regis osculatus
fuisse dicitur. Hinc ipsa Veritas prius osculatur, quos
ordinat: deinde ad liberandos alios mittit. *Vos, ait,*
amici mei estis, deinde addidit, dicens: Postui vos,
ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester ma-
near. Hinc item resurgens à mortuis dicit: *Pax vo-*
bis, deinde subdit: Quorum remisistis peccata, re-
mittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.
Ut velut osculum pacis in eorum mente figeret, quos
E peccati odia solvere præcepisset. Osculatus ergo rex
super hereditate Domini constituitur, quia electus
doctor eligitur, ut fidelibus subditis dignitate præ-
emineat, sed de prælatione sua non sum, sed Domini
lucrum querat. Quare ad hoc constitutus asseri-
tur, ut qui sub eo sunt, de inimicorum manibus li-
berentur. Hereditas Domini multitudo fidelium est.
Omnis ergo secularis intentio removetur, cum rex
super hereditate Domini unctus asseritur. Unctio-
nis ergo fructus est, cultus divinæ hereditatis. Il-
le ergo officium unctiois exequitur, qui sola
querit lucra animarum. Super hereditate quippe
Domini in principem se unctum meminit, qui hoc

solùm de terrena dignitate quærit, quod per suum ministerium Christus quæsit. Hoc igitur verbo negligentium rectorum intentio reprobat. Audiunt namque, quia super hereditate Domini uncti sunt: quia de terra Dominus non nisi electos quærit; norunt, quod non terræ latitudinem, non auri copiam, non divitiarum affluentiam, sed fideles suos hereditatem suam dicit, & tamen terrenum quærere, & quod perit, congregare non desunt. Ad id, quod Dominus non quærit, tota sollicitudine intendunt; & quod solùm quærit, quærere negligunt. Dicitur ergo, in quo se negligentes aspiciant, dicitur, in quo boni meliores fiant. *[Vixit te, inquit, Deus in hereditate sua in principem.]* Quasi dicat: Hereditatem suam tuam fecit, vide ut tu in ea aliter non regnes. Liberabis ergo populum de manu inimicorum, qui in circuitu ejus sunt. Grandis labor prædicatori præcipitur per hoc, quod inimici in circuitu esse referuntur. Satis enim grave prælium esset, si in una parte malignorum spirituum sævitiam tolerarent. Hinc per Prophetam denunciatur, dicit: *In circuitu impij ambulans.* Hinc beatus Petrus exhortans, ait: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit querens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Inimici igitur nostri in circuitu nostro sunt, quia imundi spiritus cogitationi nostræ, verbo, & operationi semper insidiantur. Nam dum prava nobis suggerere appetunt, ab una parte sunt: cum ad mala pertrahunt, eorum prælio ab alia parte pulsamur: cum ad mala opera invitant, ex parte reliqua bellum excitant. In circuitu ergo hostes habemus, qui in omni, quod cogitamus, loquimur & operamur, malignorum spirituum bella patimur. Sed quia non à bello, sed de manibus inimicorum liberare populum dicitur, magna virtutis insignia prædicatoribus adscribuntur: quia non solùm liberos, ne capiantur, debent protegere, sed etiam captos de eorum servitute liberare. Hoc autem tunc à regibus nostris agitur, quando illi per eorum prædicationem respiciunt, qui per audaciam transgressionis subjecti sunt jugo diabolica potestatis. Quod profectò agere illi solummodo prædicatoribus possunt, qui ad culmen regiminis divina ordinatione perveniunt. Nam quos omnipotens Deus ordinar, ad toleranda prælia antiqui hostis mittit, sed eos inter ipsa bella non deserit, quia milites suos protegit, & victores facit. Sed cum sancti viri ad primatum sanctæ Ecclesiæ sustoluntur, vehementer expavescent, ne onus tanti ordinis sibi judicio hominum sit impositum, non ordinatione conditoris. Ad robur ergo humilium dantur signa, quibus se à Deo, non ab hominibus, electos sciant. Quare & Samuel subjungens, ait:

Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem. Cum abieris à me hodie, invenies duos viros juxta sepulcrum Rachel, in finibus Benjamin, in meridie salientes magnas foveas, dicentque tibi: Inventa sunt asina, ad quas ieras perquirendas, & intermissis, pater tuus asinis sollicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?

Quasi enim humilii pastori, & de tanto ministerio trepidanti dicat: Tu idcirco trepidas: quia an sit ex Deo hoc, quod de te actum est, nescis; sed quia hoc scire potes, trepidare non debes. Hoc igitur tibi signum, quia te non homo, sed Deus in principem unxit: duo videlicet viri illi tibi dicent: *[Inventa sunt asina, ad quas ieras perquirendas.]* Quasi dicat: Si illos duos viros invenieris, & hoc tibi dixerint, scito, quia te Deus principem, non ego constitui. Quid ergo duo viri isti nobis, nisi perfectos quosque sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus designant? Duo quidem

S. Greg. Tom. III.

A sunt: quia perfecti in utroque præcepto charitatis viri, quia in sancta conversatione robusti. Qui juxta sepulcrum Rachel inveniri perhibentur, quia per contemplativæ vitæ studium divisi sunt ab intentione sæculi: & dum animarum lucra quærunt, non sunt sepulti. Per Rachel quippe contemplativæ vitæ speciositatem signari, venerabilium Patrum indubitata sententia est. Juxta sepulcrum ergo Rachel stant viri, quia sic supernæ contemplationi perfecti doctores vacant, ut sanctæ Ecclesiæ sollicitudinem gerant. Juxta sepulcrum Rachel stant, quia statum boni operis dirigunt per virtutem contemplationis: & quia nihil gerunt in opere, nisi quod contemplando disponunt. Et quia in ipsa altitudine supernæ contemplationis non præsumptionem suam, sed rationem sanctæ Ecclesiæ tenere student, sepulcrum Rachel in finibus Benjamin esse describitur. Ut jam dixi, in Benjamin, qui filius dexteræ dicitur, Redemptor humani generis designatur. Fines ergo Benjamin regulæ sanctarum scripturarum sunt: de quibus profectò finibus scriptum est: *Ne transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui.* Quia ergo sancti prædicatoribus, cum summa contemplando vident, à fidei regulæ non discordant; sepulcrum, juxta quod stant, esse in finibus Benjamin rectè dicitur. Qui profectò viri in meridie magnas foveas saliant, quia per fervorem perfectæ charitatis, in qua assumpti sunt, cuncta, quæ videntur, sæculi alta despiciunt. Quidquid enim in hoc sæculo altum cernitur, non est vera altitudo, sed fovea, quæ omnes, quos in sua ambitione recipit, ad inferna deponit. Alta ergo sæculi viris spiritualibus vitanda, non appetenda sunt: quia ex occulto se aperiunt, & quos absorbendo recipiunt, ad inferna perducunt. Viri ergo spirituales foveas saliant: quia dum se per cælestes desiderium erigunt, terrena contempnunt. Velut enim visis foveis saltum dant, quando ut terrena contempnant, ad æterna bona concupiscenda se elevant. In meridie ergo foveas saliant: quia sæculum non possunt contempnere, nisi qui plenam lucem & ardorem supernæ charitatis habent. Tunc ergo Saul unctum à Domino in principem se intelligat, quando isti sibi dicent: *[Inventa sunt asina, quas quærebis.]* Inventa quippe asina Saul dicitur, quando ad colligenda animarum lucra idoneum cernunt. Quasi aliter dicat: Electum te à Deo in ministerium prædicationis non ab hominibus credas, si illi hoc de te indicant, qui dum Dei spiritu pleni sunt, quæ dicunt, non humana, sed divina esse sentiuntur. Quia ergo de nobis non nobis, sed nobis melioribus credendum est, aptè Saul à viris in meridie magnas foveas salientibus, se à Domino unctum in principem recognoscit. Sed alius est, à quo ungitur, alij, qui ipsam unctorem à Domino esse attestantur: quia omne negotium sanctæ Ecclesiæ, sicut collatione sanctorum Patrum magis probatur, ita & magis robustum est. Quasi enim signum suæ unctiois beatus Paulus tunc quæsit, quando videre Petrum Hierosolimam venit, & cum eo, & ceteris Apostolis Evangelium contulit. Non enim ab homine neque per hominem, sed à cælo, vocante Domino Jesu, Apostolatam susceperat: & tamen ministerium unctiois suæ per coapostolorum suorum collationem probat. Nam de seipso ait: *Contuli cum illis Evangelium, ne in vacuum currerem, aut cucurrissem.* Præceptor etiam Redemptoris discipulos unxerat, sed ut signa suæ unctiois agnoscerent, quasi ad salientem magnas foveas mittebat, dicens: *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Sciebat enim Joannes, quem prædicaverat, quem baptizaverat: sed discipulos mittebat, ut visis signis, quod firmius crederent, electionis suæ indicia securius tenuissent. Qui ergo ad prædicationis ordinem idonei providentur, in signum suæ electionis inventas esse peccatorum, quas quærunt, animas recognoscunt. Et quia omnipotens Deus non solùm prædicatione, sed etiam

conversatione electi doctoris gaudet, subdit, atque A ait: [Et intermissis, pater tuus, a finis, sollicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?] Patrem Saul Cis, qui durus nostro eloquio dicitur, eos designare diximus, qui verbo & exemplo docent terrena despiciere, & ad caelestem patriam per duram & asperam conversationem festinare. Hanc quoque caelestis vitæ duritiam tam in verbo, quam in vita nostri Redemptoris agnovimus. Si ergo ad summam nostræ eruditionis aspiciamus, filij Redemptoris sumus. Pater ergo noster, dimissis a finis, sollicitus est pro nobis: quia Redemptor noster sic vult nos querere salutem alienam, ut non negligamus nostram. Vult, ut vocentur peccatores ad penitentiam, sed non vult ut pereant ij, qui ipsos peccatores vocant. Vult, ut conversus peccator iustitiam, quam non habuit, habeat: sed non vult, ut iustus eam quam habet, iustitiæ palmam perdat. Intermissis ergo a finis pro filio sollicitus est, quia prædicatores suos vult ad horam ab aliorum sollicita intentione quietere, ut sibi ipsis per quietem valeant melius providere. Et quia ipsa sollicitudo sanctæ Ecclesiæ a bono rectore resumenda est, intermittitur quies nostra: quia prævenit hanc sollicitudo prior, comitatur posterior. Electus ergo prædicator vacet utilitati subditorum, vacet suæ: sed sic suæ curam habeat, ut statim ad eam, quam deserit, alienam recurrat; quia tunc conditor noster nos, quasi filios diligit, cum & subditos nostros, tanquam fratres diligimus, & ipsum quasi patrem amamus, dum per affectum sollicitudinis istis jungimur, & ad illum per quietem nostram, quam diligit, quasi ad patrem festinamus. Hæc namque dilectio quietis nostræ exprimitur in hoc, quod dicitur: [Quid faciam de filio meo?] Hoc profectò pater dicit, qui tenerè filium diligit. Hoc igitur non dicitur de præsentem filio, sed absente. Sed quia perditas a finas patris querit, ei valde dilectus est: quia qui peccatorum animas convertere prædicando nititur, Redemptori nostro jam in magna charitate copulatur. Qui certè per aliorum sollicitudinem ab eo quasi longè est, per quietem contemplationis, & affectum orationis propè. Quia ergo nos sibi vicinos esse & per contemplationem, & orationem appetit, quasi diligens pater dicit: [Quid faciam de filio meo?] Quasi dicat: Quomodo absentem illum, mihi præsentem exhibebo? Quia verò prædicationis nostræ sollicitudinem magni sanctæ Ecclesiæ viri laudant, sed sollicitudinis nimietatem vituperant, illi, qui inventas patris a finas dicunt, sollicitum patrem pro filio asserunt. Signum ergo suæ unctionis cognoscere electi possunt: quia nimirum tunc à Deo ad sanctæ Ecclesiæ culmen perduntur, cum per verba, & exempla idonei sunt ad salutem alienam, & per quietem studiosi ad suam: & cum peccatores ad caelum querunt, semetipsos ad sæculum non relinquunt, sequitur:

Cum inde abieris, & ultra transferis, & veneris ad quercum Thabor, invenient te tres ibi viri, ascendentes ad Dominum in Bethel, unus portans tres hædos, & alius tres tortas panis, & alius lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.

Cum bene proficere in sancta conversatione volumus, necessarium nobis est, ut electorum plurimorum nobis exempla colligamus: nam & apes componere mella nequeunt, si ea in floribus variis nequaquam legunt. Bene ergo Saul à viris aliis ad alios pervenit: quia exempla sanctorum, quò copiosius cernimus, melius edocemur. Flores quippe æternorum fructuum, sunt opera sanctorum, quæ dum superni amoris rore perfunduntur, ex eis carpinus, unde ad nostram doctrinam, & ad aliorum utilitatem repleamur. Inde etenim abite, & ultra transit

Saul: quando rudis prædicator per electorum exempla proficit, & à conspecta virtute unius, ad explorandam alterius conversationem vadit. Quem sæpe delectat in aliis mirari laborem prædicationis, sæpe in aliis fortitudinem boni operis: illos loquentes veneratur, istos operantes imitari nititur. Illos aspiciet, qua pulehritudine foris fulgeant, istorum splendorem non in exteriori conversatione, sed in intima perscrutatur. Unde & bene cum transit, ad quercum Thabor venire perhibetur. Quercus enim umbrosa est arbor, & fortis. In qua profectò arbore secretior conversatio sanctorum exprimitur. Hujus namque conversationis viri, dum ad exteriora opera activæ vitæ non exeunt, quasi in umbra sunt: quia incendia tentationum sentire non possunt. Quia enim in caelesti desiderio requiescunt, quò longius amoti sunt ab amore mundi, eò & quietiores manent in umbra refrigerij. Sed umbra hæc fortis est arboris, quia conversatio sanctorum tantò validius terrena despiciet, quantò purius in amorem caelestium surgit. Fortis est etiam, quia sæculi adversa potenter tolerant, qui sola caelestia, quæ vident, amant. Et quia in magno lumine interni splendoris sunt, qui terrena respicere per amorem dedignantur, quercus ipsa Thabor esse dicitur. Thabor quippe veniens lumen interpretatur. Lumen etenim venit, quando electæ menti se interna conditoris claritas aperit. Quercus ergo Thabor dicitur: quia secreta conversatio, terrena despiciendo agit, quò intimam conditoris lucem clarius aspiciat. Secreti namque sumus, quando sensus nostros in Dei timore custodimus. Et tunc quidem veniens lumen cernimus, quia cum bene reguntur membra corporis, menti nostræ refunditur gratia conditoris. Et notandum, quia ad quercum Thabor venire dicitur, qui à salientibus foveas sollicitum pro se patrem esse sciebat. Nam prædicatores sanctæ Ecclesiæ plerumque virtutes laudant, quibus ipsi vacare non possunt. Contemplativæ quidem vitæ secretum prædicant; sed dum solliciti sunt pro subditorum custodia, illius vitæ adherere secretis vivunt. Quasi ergo Samuel dicat: Viri illi tibi contemplationis studium laudant; sed quia quòd laudant, tenere non possunt, in aliis querendum est. Inde ergo ad quercum Thabor transimus, quando à sanctis prædicatoribus contemplativæ vitæ studium laudabile noscimus: sed perfectionem ejus in illis querimus, qui ad eam spiritualiter intendunt. Tres ergo viri, qui unctum regem ad quercum Thabor inveniunt, illos designant, qui in contemplativæ vitæ studio perfecti sunt. Qui bene non inveniunt à rege, sed regem illic invenire perhibentur. Non enim inveniuntur: quia absconditi sunt. Ipsi verò nos inveniunt: quia lucem suæ secreta conversationis nobis aperiant, cum dignantur. Non inveniuntur: quia vitam suam ab omni hominum testimonio auferunt. Sed nos inveniunt: quia per affectum charitatis nobis ad imitandum aliquid suæ lucis ostendunt. Qui item imitandas virtutes suas non profertur, nisi iis, qui magno desiderio eas obtinerè, & exercere concupiscunt. Prius ergo nos oportet ad quercum Thabor venire, ut à viris illis tribus valeamus inveniri. Nam velut jam in umbra venientis luminis sumus, quando magni summæ contemplationis desideriis inflammamur. Tunc ergo nobis tres viri apparent: quia qui se nobis desiderantibus dignantur ostendere, in custodia locutionis, cogitationis, & operis fortes sunt. Nam secretioris vitæ esse non possunt, si oculorum, cordis, & oris ostia aperta tenuissent. Quia ergo cor ab inepta cogitatione, os ab orisio sermone, totum corpus à prava operatione custodiunt, tres sunt: viri autem, quia eandem custodiam fortissimè observant. Tres ergo viri nobis apparent: quia cum tales cernimus, in eis robor virtutis intuemur. Qui certè in umbra venientis sunt luminis: quia videre internam lucem conditoris

tantò clariùs possunt, quantò studiosiùs mundum cor à mundi inquinatone custodiunt. Talibus quidem à mortuis resurgens apparuit Dominus, tales replevit Spiritus sanctus. De illo etenim secreto dicitur: *Cum sero esset una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli propter metum Iudeorum.* Et rursum: *Post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, & Thomas cum eis. venit Iesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.* De alio item secreto scriptum est: *Dum completerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco, & factus est repente de celo sonus advenientis spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes. Et apparere illis dispersita lingua, tanquam ignis, sedique super singulos eorum, & repleti sunt omnes Spiritu sancto.* Clausas quidem januas habent, qui contra humani lapsus negligentiam officia corporis, sub forti custodia stricta retinent. Intus etiam sunt: quia in interna dilectione supernæ vitæ requiescunt. Quibus profectò resurgens Dominus apparet, quia ejus gloriam tantò clariùs aspiciunt, quantò per mundi contemptum passionis ejus mysterium strictius sequuntur. Hi etiam repleti Spiritu sancto, quasi in domo possunt: quia illi percipiunt abundanter gratiarum ejus dona, qui ad ea percipienda sese, visibilia contemnendo, paraverunt. Qui bene ad Dominum in Bethel ascendere dicuntur. Bethel quippe dicitur domus Dei. Domus verò Dei quæ est, nisi domus illa, quam inhabitat lux inaccessibilis? Lux etiam inaccessibilis est, revelatio divinitatis ejus. Lux quippe est: quia à mundis cordibus qualitercumque videri potest. Planissima quidem in semetipsa replet omnia, sed abundanter replens univèrsa, non capitur. Capitur quidem, ut repleat, sed replens non capitur, quæ, repletis omnibus, non expletur. Revelatio itaque conditoris, quia tanta immensitas lucis est, ut illuminet omnia, & angustetur in nullo: dum videtur, & non comprehenditur lux est inaccessibilis. Viri ergo hi tres ad Dominum ascendunt: quia qui se in secretiori vita custodiunt, in divinæ lucis contemplatione sublimantur. Sed quia ad ipsam Dei omnipotentis speciem adhuc pertingere non possunt, in Bethel ascendere dicuntur. Quidquid enim de omnipotente Deo humana mens potest cogitare, Deus non est. Sed dum cogitando cuncta transcendit, dum quidquid potest intimæ lucis, quidquid internæ suavitatis & dulcedinis, quidquid spirituales delectationis sibi fingere, minus illa esse creditur, ad quandam lucem tamen pervenit, quæ non est Deus, sed quam inhabitat Deus. Et quia tunc electi anima mirabiliter inflammatur, mirabiliter reficitur, ineffabiliter delectatione fruuntur, cogitare compellitur, quàm ineffabilis lux, dulcedo, & delectatio sit, quæ ipse est, si tam immensa lux est illa, quam inhabitat, & non est ipse. Ad Dominum quippe in Bethel Moyses ascenderat, quando cum eo in monte loquebatur. Sed qui ad lucem pervenerat, quam inhabitat Deus, lucem, quæ ipse Deus erat, querebat, dicens: *Offende mihi faciem tuam.* De quo etiam scriptum est, quia, *Loquebatur Moysi Dominus facie ad faciem.* Quid est, quoddam facie ad faciem Moyses cum Domino loquitur, & tamen Dominum obsecrat, ut faciem suam Dominus ostendat? Sed facies Dei cognitio ejus est. Cognoscitur autem Deus per speculum, cognoscitur per seipsum. Per speculum hæc, per semetipsum in celo. Speculum verò est illa lux, quam habitat Deus: ipse autem lux illa, quæ ipse est. Moyses autem qui facie ad faciem Deum videre dicitur, & ejus faciem ad videndum postulare, quid rectius designat, quàm perfectionem electorum, qui jam speculum illius summæ lucis intuentur, sed tamen ad ipsam lucis veritatem pertingere vehementer cupiunt? Ita quidem cognitio lucis, electorum desideria satiare non novit, sed

A excitare: illa verò & satiare, & excitare. Nam tam jucunda res est, ut ineffabiliter concupiscatur: & tam plena, ut qui jam semper hanc in magno desiderio viderunt, semper ineffabili plenitudine fatiantur. Viri ergo, qui ad Dominum ascendunt, in Bethel ascendere dicuntur; quia cum multum in ista vita proficimus, videre ipsam lucem conditoris per speculum possumus, in seipsam autem minime valemus. Et quia ad hanc sublimem visionem non nisi humiles exaltantur, bene de eisdem viris dicitur: *[Quia unus tres hædos, alius tres tortas panis ferebat.]* Tres denique hædos portat, qui ore, corde, & opere se deliquisse pœnitendo considerat. Quia enim per hædos, peccatores significantur, ij, qui in extremo examine ad finitram æterni judicis statuendi sunt, hædorum nomine exprimentur. Tres ergo hædos ad Dominum portat, qui peccata operis, verbi, & cogitationis pœnitendo considerare non desinit. Et vir quidem est, & tamen hædos portat: quia peccare fortiter cavet, sed quasi peccator non desinit satisfacere. Nam vir erat, & hædos portabat, qui dicebat: *In multis offendimus omnes.* Et quia peccata, quæ confitentur, delere pœnitendo satagunt: unus tres hædos, alius verò tres tortas panis portat. Tortas quippe panis superiùs ad afflictionem pœnitentiæ retulimus: quia si panis aliquando delectationem præsentis vitæ significat, panis torquetur, cum pro præterita carnis delectatione cruciamur. Unde & rex Ezechias cum pœnitendo compungitur, delectationes regias se torturum promittit, dicens: *Recogitabo omnes dies meos in amaritudine anime meæ.* Quando etenim carnalis mens in culpæ delectationes resolvitur, quasi diem habet: quia hoc, quod agit, letanter videt. Dies ergo mentis reproba sunt delectationes malæ. Omnes ergo dies suos peccator recogitat: quia cum per divinam gratiam respicit, satisfacere pro univèrsis malis non desinit. Priùs enim dicitur unus portare tres hædos, deinde alius tres tortas panis: ut electi cujusque virtus appareat, qui fortis est in bono opere, humilis per æstimationem, afflictus per contritionem pœnitentiæ. Et quia tantæ perfectionis esse nequeunt, nisi qui amore æternorum bonorum temporalium oblitii sunt, tertius lagenam vini portare dicitur. Lagenam quippe vini portat, qui mentem replevit calore Spiritus sancti, quo & anteriora fortiter currendo appetat, & ea, quæ retrò sunt, velut in magna ebrietatis oblivione derelinquat. Nam hædos portabat, qui dicebat: *Veni, & Christus vocare peccatores, quorum primus ego sum.* Et quia etiam tortam panis portabat, dicit: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Sed quasi amphoræ vino ebrius, dicit: *Qua retrò sunt obliviscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor bravium superne vocationis Dei, in Christo Iesu.* Viri ergo tres ad Dominum ascendunt, & tres hædos, & tres panis tortas, & vini lagenam deferunt: quia remotioris vitæ studiis dediti, ad contemplationem veri luminis surgunt ex merito humilitatis. Sed quales sunt in se, quales verò sint aliis exponit, dicens: *[Cùmque te salutarerint, dabunt tibi tres tortas panis, & accipies de manu eorum.]* Salutant nos viri sancti, quando nobis bona æterna salutis annunciant. Qui verò nos per corpus salutant, caput inclinant, ut reverentiam salutatis exhibeant. Viris autem spiritualibus caput inclinare, est mentem à summa contemplatione deponere. Nam si caput non inclinant, salutare non possunt: quia nos salutari eruditione non instruunt, si mentem à summa contemplatione cælestium non deponunt. Tunc enim nobis magnam reverentiam exhibent: quia eos, pro quibus ab alio suo culmine descendere dignantur, parvos esse non tenent. Sed dum futurus rex salutatur, duo ei panes tribuuntur. Duo enim panes ordinando

Joan. 20
f 8

Act. 2.4

Exo. 33. c
Phil. d
Lib. 18.
Moral. c.
Nov. 1. c.
1. Cor. 13.
d
Exo. 33
c
Nov. 12.
bE. Aug.
contra
Maxim.
Arch. ep.
lib. 1. c. 3.
1. Cor. 13.
d
Exo. 33
c
Nov. 12.
b

prædicatori dantur, quando flere docetur peccata non solum sua, sed aliena. Habet ergo panem unum tortum, quando pro peccatis suis affligitur, habet alium, quando subditorum peccata plangere conatur. Sed & hunc panem Psalmista clariùs insinuans, ait: *Surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris. Hinc Domino confitetur, dicens: Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis cum mensura.* Panis ergo torta, panis est doloris, & panis lacrymarum. Et fortasse idcirco ille vir unus tres panes tortas portabat: quia tres erant, qui simul pergebant, ut cum inter se eos dividerent, singuli singulos panes haberent. Quod etiam de hædis intelligi convenienter potest. Quia in re quid notandum est, nisi quia remotioris vite viri dum singularem conversationem tenent, sollicitudinem aliorum non habent? Unum ergo hædum, & unum panem habent, qui pro solis suis peccatis compunguntur, & alienis per pastorale officium non gravantur. Et quia, qui ejusdem perfectæ conversationis sunt, in seipsis afflictionem carnis æmulantur: bene tres panes unus, & alius tres hædos, & tertius vini lagenam portat. Velut enim unus portat, quod oblaturi, aut comesturi sunt omnes: & omnes manducant vel offerunt, quod portat unus, quando pia æmulatione eorum quisque succensus, in se habet bona exempla pro aliis, & bona, quæ habent alij, non negligit imitari. Et quia fœminino genere dicuntur tortæ panis, hoc profectò insinuat: quia qui ex consuetudine compungitur, ei nimirum ex lacrymis aliis aliæ plures oriuntur. Quasi enim in fœmineo sexu fœcunda est pœnitentis afflictio: quia quod sæpius quisque compungitur, eò & largiora ei lacrymarum fluentia ministrantur. Saül ergo non unus panis, sed duo dantur, quia flere prædicatori pro se solo non sufficit. Accipiat ergo de virorum manibus duos panes, ut videlicet flere exemplo perfectorum discat, sed fletum necessarium sibi, & pro se subditis recognoscat. Et quia in manu aliquando potestas accipitur, viri tres panes habent in manu: quia qui provecti sunt in arcem contemplationis, fletum habent in virtute potestatis. Quia enim nolunt vanâ lætitiâ dissolvi cû possunt, possunt meritò flere cum volunt. Nos quippe infirmi & custodiam mentis nostræ negligentes, etiam cum compungi & flere pro peccatis nostris volumus, non valemus. Quia enim ex magno fervore spiritus, spirituales lacrymæ producuntur, quia negligentia nostræ frigore constringimur, incallescere citò ad lacrymas prohibemur. Bene ergo panes in manibus habere dicuntur, qui ad quercum Thabor futuro regi apparere perhibentur: quia qui in contemplatione vite privatæ perfecti sunt, lucrum habent subditorum pro oblatione virtutum. Et notandum, quia unctò regi Samuel præcipit, dicens: [*Et accipies de manu eorum.*] Cujus verbi, quæ melior ratio colligi potest, quam ea, quæ palam cernitur: quia videlicet in sanctis viris afflictionem non libenter æmulamur: Nam qui honorem prælationis, & dignitatem ambiant, innumeri sunt: qui verò laborem ministerij, & afflictionem carnis de eadem prælatione appetant, pauci. Libenter quidem volumus super alios sublimari, sed eorum plangere peccata vitamus. Tunc enim panes nobis oblatos videmus, sed de manibus offerentium recipere nolumus: quia in electis viris afflictionem cernimus, quam non imitamur. Præcipiat ergo Propheta, dicens: [*Accipies de manu eorum.*] ut qui idoneus esse appetit rector Ecclesiæ, quod dictum est, assumere nequaquam viter. Bene quoque Saül priùs ad viros salientes magnas foveas ducitur, deinde ad eos, qui panes, hædos, & vinum portant: ut rudis prædicator in aliis discat, sæculi alta despiceret, & in aliis carnis afflictionem, & lacrymarum hostias pro se, & subditis omnipotenti Deo offerre. Sed & adhuc profectus

A ejus summam insinuans Propheta, subjungit, dicens:

Post hæc venies ad collem Domini, ubi est statio Philistinorum. Et cum ingressus fueris urbem, obvium habebis gregem Prophetarum, descendentem de excelso, & ante eos psalterium, et tympanum, et tibiam, et citharam: ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini, et prophetabis eum eis, et mutaberis in virum alium.

Collis, altitudo est montis. Quid verò in colle hoc rectiùs accipitur, quam sancta intentio scripturarum? Altitudo quidem montis est: quia non jacet in plano literæ, sed nimis erecta est in spiritualium sensuum sublimitate. Recto igitur virtutum itineri rudis innititur prædicator, si postquam publicos prædicatores, & remotos anachoretas viderit, scripturæ altitudinem videat & agnoscat. Quia in re notandum est, quia Saül in eo, quod ab humero, & sursum supra omnem populum eminet, eruditum, & magnæ conversationis virum signare diximus. Cur ergo ad collem Domini ascendit, ut ad scripturarum altitudinem veniat, quam cognoscit? Sed simili modo de eo quæri potuit, quod ad videndos viros salientes magnas foveas irit, qui magnæ conversationis esse dicebatur. Ad quod dicendum: quia magnos viros designare ostensus est in conversatione, sed ministerio prædicationis rudes. Qui ergo per exempla meliorum proficere, & in contemplationis puritate, & officio prædicationis potest, redire ad altitudinem scripturarum debet: quia quod altiori vita proficit, sublimitatem sacri eloquij valde subtiliùs attendit. Dicat ergo Propheta: [*Post hæc venies ad collem Domini.*] Quasi dicat: Cum perfectionem sanctorum virorum perfectæ imitatione comprehendis, in tantam scripturæ sacræ intelligentiam proficies; ut planum jam esse videas, quod in ea te sublimiter videre cogitabas. [*Ibi est statio Philistinorum:*] quia qui superbie potu de celo ceciderunt, Judæis atque hæreticis per scripturas illudunt. Stant ergo in colle: quia eorum corda, quæ possident, in scripturis decipiunt intelligentiæ fallitate. Quoties ergo Judæi ad collem Domini ascendere præsumunt, à Philisthæis ibi stantibus captivantur. Dum enim scripturæ sensum se sublimiter intelligere æstimant, eis in ascensu suo dæmones obviant, & decipientes necant. Meritò ergo Saül non statim, sed priùs, visis salientibus foveas, & panes, & vinum portantibus, ad collem Domini ire præcipitur: quia viri fideles magnâ & doctrinæ meliorum, & exemplorum tutelâ muniuntur. Unde & eidem Saül dicitur: [*Obvium habebis gregem Prophetarum venientium de excelso.*] Quasi dicat: Philistinorum stationem timere tantò minus poteris, quantò ad securitatem obvios Prophetas habebis. Et quia grex Prophetarum, magna defensorum nostrorum multitudo signatur. Timeat ergo Judæus: quia dum solus ascendit, interit. Quid enim iidem Propheta nobis obviam venientes dicunt? *Va soli, quia si ceciderit, non est, qui erigat eum.* Solus namque est, qui à Deo relinquitur. Hunc certè cadentem nullus erigit, quia relictum à Deo sanctorum aliquis non assumit. Electus ergo quisque securus ascendit: quia solus non est. Qui enim per nos loquitur, nobiscum est. Nam & reprobavit, dicens: *Eccce ego vobiscum sum omnibus diebus, Manu usque ad consummationem sæculi.* Solus quippe non erat, qui dicebat. *Solus non sum, sed qui misit me, Ioan. 8. b. mecum est.* Solus item non erat, qui exquirebat, dicens: *An experimentum eius queritis, qui in me, Cor. 11. loquitur Christus?* Quod non solum de Domini spi-

Psal. 126

Psal. 77

6

Eccl. 4

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

1

ritali presentia, sed & materiali electorum doctrina intelligi convenienter potest. Sancti quidem predicatorum in colle Domini, ubi est statio Philistinorum, ascendunt: sed quia Prophetarum gregem habent obvium, ipsos Philisthæos nequaquam metuunt. Qui verò sunt hi Prophetae, nisi magni predicatorum sanctæ Ecclesiæ? Prophetae namque ministerium est occulta revelare, & futura prædicere. Doctores autem sanctæ Ecclesiæ dum occultos scripturarum sensus ad communem scientiam trahunt, secreta, quæ nesciuntur, aperiant: & dum æterna gaudia prædicant, futura revelant. Prophetae ergo nobis obviam veniunt: quia doctores sanctæ Ecclesiæ, scripturæ sanctæ veritatem nobis ostendunt. Dum enim ea, quæ de sacro eloquio scire volumus, nobis dicunt, per viam, qua ad colle Domini pergitur, euntibus occurrunt. Ibi ergo per occursum Prophetarum securi sumus, ubi Philisthæi sunt: quia per auctoritatem sanctorum predicatorum scripturæ intellectum agnoscimus, in qua Judæi, & hæretici errorum suorum gladio à dæmonibus perimuntur. Ecce enim si ad legem Moysi recurrimus, collem profectò Domini invenimus. Ibi certè de tabernaculo, ibi de magno Pontifice, ibi de hircorum & vitulorum simul, & agni paschalis sanguine legimus. Judæi hoc suo spiritu juxta litteram intelligunt, in quo quia nullum Prophetarum secum habent, moriuntur. Ego si ad hunc montem ascendere volo, ante descendentes Prophetas video, & securus ascendo. Et ut novos interim deferam, Esaias ascendenti prius occurrit, dicens: *Quasi ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se, non aperiet os suum.* Hinc Paulus ait: *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum per amplius, & perfectius tabernaculum, non manu factum, id est, non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* Sed si plures habere volumus in isto colle, omnes Prophetas requirentes invenimus: quia quod veteres doctores promiserant, hoc in Redemptore nostro novi predicatorum impletum esse demonstrant. Quare, & collis nomine Redemptor humani generis convenienter designari potest. Unde Esaias vaticinans, dicit: *Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium.* Collis quidem dicitur pro sublimitate sanctitatis: Domini verò, quia summi est filius genitoris. In quo nimirum colle statio Philistinorum esse dicitur: quia & in signum natus est, cui contradicatur. Statio quidem Philistinorum est contrarietas hæreticorum. Velut enim in colle stantes, ad collem ascendentes insidiantur: & dum Scripturas sacras malè exponendo pervertunt, ad cognoscendum Redemptorem negligenter ascendentes perimunt. Electus ergo ne trepidet, gregem Prophetarum ascendens obvium habet: quia ei ipsum Redemptorem annunciant omnes predicatorum testamenti veteris & novi. Qui nimirum de excelso veniunt: quia quæ in terra prædicant, in cælo vident. Unde & Joanni quasi verò ex electo grege Prophetarum à cælo dicitur: *Ascende huc, & ostendam tibi, quid oporteat fieri post hæc.* Qui cum ascendisset, agnum, quem Moyses occidendum figuraverat, & ipse in cruce oblatum viderat, jam regnantem conspexit & agnovit: & quantas gratias agerent ei ij, pro quibus occisus fuerat, didicit. De excelso igitur predicatorum veniunt: quia quod minoribus prædicant, in cælesti contemplatione didicerunt. Bene etiam grex Prophetarum Saul occursum in ingressu urbis asseritur: quia summos predicatorum sanctæ Ecclesiæ illic videre possumus, ubi descendunt, non ubi sublimantur. Ea enim, quæ nobis parvulis dicunt, audimus: sed ea, quæ vident in cælestibus, quo modo videant, aut dulciter ament, non videmus. Paulus namque Apосто-

Isai. 53. b

Hebr. 9. c

Isai. 2. a

Libro 33.

Mor. 1.

cap. 4.

Luc. 2. c

Apo. 4.

a

A lus raptus est in paradysum, & assumptus est ad tertium cælum, audivit etiam arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quis ergo invenire tantum predicatorum possit in paradysum raptum, aut ad tertium cælum assumptum? Sed ista de se coactus beatus Paulus dixit. Unde & in fine exposita sublimitatis se humilians, ait: *Factus sum insipiens, vos me coegistis.* Quanta ergo fuerunt illa, quæ dicere noluit, si ad hæc manifestanda coactus venit? Nam & qui audivit, & quæ homini non licet loqui, vidit, quæ homini non licet scire. Dicat fortasse: Si vellet, humana tamen quo modo dicere possit locutione illius tertij cæli pulchritudinem, intimæ illius claritatis lucem referre. Angelorum fulgorem inenarrabilem, & inaccessibilem claritatem, quam dulciter de plenitudine illius electi & beati illi æterni cives omnes accipiant, quam desideranter sumant, quam pleniter repleantur, quam suaviter divinæ bonitatis dulcedinem gustent, quam delectabili plenitudine fariantur: qui splendores sunt singulis de una ineffabili illa luce conditoris, quæ simul omnium de una illa gloria pulchritudo: qua excellentia dignitatis alij præmeant aliis, qua sunt boni melioribus ineffabilis justitiæ jucunditate subjecti? Ad hoc ergo excelsum Paulum sequi non possumus, sed urbem ingredimur, in qua velut ab alto descendens, nobis obviam venit. Nam qui cernere non possumus alta, quæ predicatorum vident, venerabiliter audire debemus plana, quæ docent. Sed cum descendunt, ante se psalterium, tympanum, tibiam, & citharam deferunt. Psalterium quippe habent, quia regnum cælorum annunciant: tympanum habent, quia prædicant mortificationem carnis: tibiam habent, quia flere subditos jubent pro acquisitione æternæ lætitiæ: citharam quoque habent, quia gaudere pios pro certitudine æternorum edocent. Psalterium quidem, qui à superiori parte resonat, etiam æternorum gaudiorum prædicationem designat: quia dum superna amare suggerit, quasi à superiori parte suæ dulcedinis sonum mittit. Tympanum verò, quia de mortui animalis corio tenditur, in eo non inconvenienter carnis nostræ mortificatio figuratur. Tibiam autem, quia in mortuorum hominum exequiis haberi solet, de Evangelio didicimus: quia dum Dominus Archifynagogi filiam resuscitare vellet, de domo illius tibicines ejecit, & turbam tumultuantem expulit. Quid ergo in tibia, nisi sanctorum luctus exprimitur? Nam dum se ab illa vita æterna, quam appetunt, projectos aspiciunt, semetipsos quasi mortuos plangunt. Cithara autem valde lætum musicum est instrumentum. Quo nimirum instrumento verbum solatij electorum aptè figuratur: quia velut ad sonum citharæ hilarescimus, quando nos electi predicatorum inter ærumnas præsentis exilij consolantur. Psalterium ergo primum in promissione predicatorum ponitur: quia ante omnia cælestis regni gloria prædicanda est; ut dum bonum agnoscimus, quod amemus, laborare pro eodem bono adipiscendo cupiamus. Hinc est, quod cum in Evangelio Mattheus principia Dominicæ incarnationis assereret, dixit: *Capit loannis predicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum.* Sed quia cum cælestia noscimus, si ad ea pervenire volumus, necesse est, ut passionem carnis mortificemus, predicatorum sanctæ Ecclesiæ velut post psalterium, sonum tympani faciunt. Ipsa autem mortificatio corporis quid est aliud, quam preparatio eterne beatitudinis? Cælestia ergo preparari diligimus, & ardentissimis fletibus ea postulare jubemur. Quasi enim tibi mortuos plangimus, quando vehementer dolemus: quia adhuc in illa æterna vita non vivimus. Post tympanum ergo predicatorum nostri tibiam habent, quando & membra nostra nos docent mortificare, & pro amore æternæ

2. Cor. 12

a

Ibid. d

Mat. 9. a

Mat. 4. c

vite ingemiscere. Citharam quoque post tibiam ducunt: quia præcipiunt sic desistere ærumnas presentis exilij, ut gaudeamus de promissione æternæ hereditatis. Nam psalterium insonabat Propheta magnus, cum dicebat: *Oves meæ vocem meam audiant, & vitam æternam do eis.* Psalterium item percussit, ait: *Exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Tympanum sonabat, qui dicebat: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam.* Tibiam sonabat, qui dicebat: *Miseri estote, lugete, visus vester vertatur in luctum, & gaudium in merorem.* Tympanum sonabat, qui dicebat: *Propter te mortificamur tota die, astimati sumus, sicut oves occisissis.* Tibiam verò ante se habet, qui item Deo loquitur, dicens: *Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis tibi in mensura.* Tibiam ante se habebat Dominus, cum dicebat: *Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos verò contristabimini.* Sed velut citharæ sonum subjungens, ait: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Quasi citharam nobis sonabat, qui dicebat: *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus prope est.* Citharam nobis sonat, qui civitatis nostræ bona annuncians, ait: *Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.* Quia ergo prædicatores sanctæ Ecclesiæ cælestis regnum annunciant, & pro eodem regno adipiscendo, mortificare carnem, flere captivitatem, in spe futuræ beatitudinis nos exultare præcipiunt: Prophetæ ab excello descendentes, ante se psalterium, tympanum, tibiam, & citharam habere perhibentur. Et grex quidem Prophetarum dicitur: quia multi sunt pastores sanctæ Ecclesiæ, & pastorem unum habent Dominum Jesum Christum. Et notandum quia psalterium, tympanum, tibiam & citharam ante se habere Prophetæ perhibentur, ut electorum, prædicatorum forma videatur. Reprobi namque post se, quæ prædicant, habent: quia dicunt & non faciunt, negligunt bona agere, quæ cognoscunt: Unde & adhuc regi Saül, jam Domini mandata contemnenti, dicitur: *Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis rex.* Hinc per Prophetam de Judæis Dominus queritur, dicens: *Proiecerunt me post corpus suum.* Sancti ergo doctores, quia iter supernæ conversationis, quod prædicant, continuo inaccessu boni operis servant, in eorū typo dicitur, quia Prophetæ psalterium, tympanum, tibiam & citharam ante se descendentes habuerunt. Possunt enim hæc instrumenta ad prædicationem Redemptoris referri. Et quia non valde superiùs, collem Domini ipsum esse Redemptorem diximus, organorum convenientiam intueamur. Qui regni æterni eum regem nominat, nobis profectò psalterium sonat. Et qui disciplinam mortificationis nostræ in eo asserit, velut tympanum ferit. Tibiam sonat, qui mortuū Redemptorem pro salute mundi denunciat. Citharam percussit, qui eum à mortuis surrexisse, & ad cælos ascendisse dicit: Sed ad tantorum organorum iucunditatem hilarescimus, si ipsum Prophetarum gregem insonantem audiamus. David namque dicit: *A summo calo egresso ejus, & occursum usque ad summum.* Hinc item dicit: *Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei.* Velut enim psalterium in laudem Redemptoris tenuit, qui superiorem partem laudis obtinuit, & Redemptoris adventum à summo cælo prædicavit. Tympanum mortificationis ejus Elaias tetigit, dicens: *Et vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum, despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus ejus & despectus, unde nec reputavimus eum.* Tibiam mortis ejus item sonans, ait: *Tanquam ovis ad occi-*

sionem ducetur, & quasi agnus obmutuit. Citharam resurrectionis David increpitans, ait: *Commoveatur à facie ejus unversa terra, dicite in gentibus, quia Dominus regnavit a ligno: etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.* Citharam ascensionis etiam tangens, dixit: *Regna terra cantate Deo, qui ascendit super calos calorum ad orientem.* Prophetæ ergo de excello descendunt, quando sancti prædicatores illa sacramenta nobis annunciant, quæ alta contemplatione didicere. Et psalterium, tympanum, tibiam, & citharam dicunt: quia Redemptorem nostrum æterni regni Dominum asserunt, & per humanam conditionem humiliatum, & morte sua mundum redimere, & resurgendo cælestia reparare. Quæ nimirum laudis instrumenta ante se habent: quia ea, quæ dicunt, intelligunt. Econtra verò Caiphæ prophetare dicitur, & ea, quæ dixit, ignorare; cum tibiam Dominicæ mortis, & quam tetigit, & non ut electus Propheta haberet ante se, sed post se. Bene ergo de electis Prophetis subjungitur: *[Ipsosque prophetantes.]* Quia dum vident, quæ dicant, velut ante se habent instrumenta, quæ tangant; & dum prædicant, illud profertur, quod prævidendo cognoverunt. Saül ergo ad collem Domini venit, quando electus & rudis prædicator spirituali scientia proficit, & Redemptorem humani generis non in plano humanitatis, sed in alta divinitatis ejus majestate cognoscit. Tunc quidem Prophetarum choros concinentes audit: quia omnes scripturas, quæ de ipso sunt, perfectè intelligit. Qui igitur viros magnas foveas salientes vidit, qui hædos, & tortas panis, & amphoram vini portantes aspexit, ad collem Domini pervenit; quando is, qui per electorum exempla proficisse cognoscitur, ad culmen scientiæ sublimatur; & Redemptorem sublimiter sciens, ineffabiliter diligit, à quo quod item scire de eo appetit, quasi familiaris amicus possit. Bene subditur: *[Et insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis cum eis.]* Insilire spiritus Domini dicitur, quia electorum corda donis ejus subitò replentur. Qui statim prophetare incipiunt: quia qui divino spiritu pleni sunt, Dei magnalia tacere non possunt. Vel prophetaturus asseritur, cui Samuel divini verbi gratiam pollicetur. Quod tale est, ac si dicat: Qui modo in illa abundantia in te supervenientis spiritus loqui non potes, quando illa se tibi plenitudo infuderit, loquendi copiâ abundabis. Hunc quippe insilientem spiritum discipulis promittens Dominus, ait: *Cum venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis.* In eos quidem superveniens spiritus insiluit, quorum corda repente veniens, illustravit. Et illustrati prophetavere, quia Redemptorem humani generis omni lingua prædicaverunt. Quod certè in sancta Ecclesia etiam nunc fieri cernimus: quia sæpè qui divina loqui appetunt, ab eodem spiritu subitò docentur, & loqui optimè ea etiam possunt, quæ præmeditatione nulla didicere. Pro custodia quippe mandatorum Dei, percipiunt gratiam verbi in sublimi revelatione Redemptoris. Quod enim mirum, si lucem scientiæ percipere subitò possunt, qui per vitæ puritatem sedes sancti Spiritus semper sunt: Sed quale esset sancti Spiritus donum, si scientiam daret, & affectum magnæ charitatis non daret? Qui enim illo spiritu replentur, cælestia prædicant, sed quæ loquuntur, amant. Aptè ergo subjungit: *[Et moraberis in virum alium.]* Amor electæ mètis quid est aliud, quàm immutatio vetustatis? Natura enim nostra per lapsū primi hominis sic damnata est, ut quotidie labendo deficiat, & deficiendo veterascat. Sed qui in nobismetipsis deficiamus, cum in nos ille spiritus insiliet, renovamur: quia statim quod non eramus, efficiamur. Tepidus erat quis, sed repente visitatus à spiritu, fervens efficitur. Incipit ardere per devotionem, fortiter exerceri

exerceri in bono opere. In virum ergo alium mutatus est: quia esse cœpit, quod ante insipientem spiritum in se, esse non potuit. Jam bonæ conversationis est aliquis, cœlestia amat, terrena despiciit: sed pro iis, quæ sursum diligit, & pro iis, quæ odit in infimis, flere non prævalet. Sæpe verò flere appetit & non potest, qui plura, quæ flere debeat, commisisse recolit: sed cum subitò ille spiritus insilit, in lacrymarum fontes erumpit. In virum ergo alium mutatur, qui compunctionis gratiam per advenientem spiritum suscipit, quam ante adventum eiusdem spiritus non habebat. Puritatem cordis quis obtinere appetit, cœlestia cogitare, nullis curarum sæcularium occursionibus impediri; sed ad id, quod per devotionem appetit, assurgere nequit per affectum puritatis. Repente autem raptus in virtute supervenientis spiritus esse carnalis desinit, potenter sæculi curas abjicit, & in æternorum contemplationem mira puritate confugit. Miratur se tunc esse, quod non erat: miratur se tunc non fuisse, quod est. Nam cum in spiritualibus talem se vidit, miratur qui talis est, quod talis fuisse non potuit. In virum ergo alium mutatur, qui illud, quod non fuit, se videt esse, & illud, quod fuerat, non esse. Bene ergo de Saül: [*Mutaberis in virum alium.*] Quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ cū gratiam divinæ prædicationis accipiunt, non accipiunt solam scientiam verbi, sed virtutem amoris: ut per verbum aliis prodesse valeant, & per verbi amorem ipsi meliores fiant. Quando etenim loquuntur, mutantur in virum alium; quia cum per eos spiritus loquitur, ipsi mira charitate eidem spiritui conjunguntur, & ab ejus voluntate jam nec verbo, nec operatione dissentiunt. Talem namque virum sacra scriptura collaudans, dicit: *Qui adhaeret Deo, unus spiritus est.* Deo namque adhæremus, quando Spiritus sancti gratiam abundanter accipimus, & unus spiritus cum eo efficitur, quando divinæ voluntati mente, ore, & opere concordamus. Bene ergo Prophetam Samuel subjunxit, dicens:

Quando enim venerint tibi omnia signa hæc, fac quodcumque invenit manus tua: quia Dominus tecum est.

Hæc quidem signa sunt, in quibus se prædicat & agnoscat, & tunc omne, quod disponit agere, audeat, cum certa experientia noverit: quia in magna charitatis abundantia virtutem suscipit Spiritus sancti. Sed docere ea debet prædicator, quæ agit, sicut de Domino Lucas dicit: *Quia cepit Jesus facere & docere usque in diem, quæ præcipiens Apostolis, per Spiritum sanctum quos elegit, assumptus est.* Hinc Paulus ait: *Non audeo loqui ea, quæ per me non effecit Deus, in obedientia gentium verbo & factis.* Samuel itaque unctò regi præcipit, dicens: [*Fac quodcumque invenit manus tua.*] Quasi dicat: Cum te divina gratia plenum videris, doce alios quidquid facis: quia ex præsidente tibi eadem divina gratia habes, & optimè vivere, & utiliter prædicare. Sed tamen, quid ante hæc omnia observare debeat, subjungit, dicens:

Et descendes ante me in Galgala. Ego quippe descendam ad te, ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis me, donec veniam, & ostendam tibi, quæ facias.

Quid est, quòd priùs dicit: [*Fac quodcumque invenit manus tua.*] deinde subdit: [*Septem diebus expectabis me, donec veniam, & ostendam tibi, quæ facias.*] Sed qui signa perceperat, quibus se unctum regem à Domino sciret, probandus erat, an ipsa signa cognosceret. Quod quidem magis spirituali, quàm historice explanationi convenit. Nam veni in collem Domini, ad perfectam cognitionem

S. Greg. Tom. III.

A & amorem Redemptoris pertinere diximus: prophetiæ dono repleti, ad virtutem Spiritus sancti. Dicit ergo: [*Quando tibi omnia hæc signa venerint, fac quodcumque manus tua invenit.*] Quia quisquis certus est de intima inspiratione sancti Spiritus, præsumere potest tam de proposito boni operis, quàm de dispositione prædicationis. Dixit item: [*Septem diebus expectabis me, donec veniam, & ostendam tibi, quæ facias.*] Quia summi pastores sanctæ Ecclesiæ dum de minorum perfectione dubitant, solliciti valde sunt, ut hanc in eis certis indicibus recognoscant. Quæ autem sunt indicia spiritus, nisi excellentia dona humilitatis? Sanctus enim Spiritus, quò majori luce virtutum electorum corda irradiat, eò & abundantiori dono humilitatis ditat. Quò enim celsiores sunt meritis, planiores sunt per virtutem humilitatis.

B Qui ergo ante Prophetam in Galgala descendere, & expectare jubetur, ei nimirum pro cognoscenda humilitate, obedientiæ onus injungitur. Rectus quoque ordo electæ conversationis est, ut obedientiam non injungat aliis, quam ipse aliis impendere non curavit. Expectare ergo præcipitur, ut, an sit verè humilis, agnoscat. Si ergo signum perfecti prædicatoris est repletio sancti Spiritus, & virtus humilitatis signum illius plenitudinis, quid in laude humilitatis dicitur, nisi quia ejus dona sunt signa signorum? Sed quia immolaturus rex per Prophetam præire jubetur, ea, quæ dicuntur, melius cernimus, si ex ordine videantur. Galgala quidem interpretatur rota. Quid verò rota in isto loco significat, nisi vitam obedientium? Rota quidem volvendo graditur, & modò alta petit, modò inferiora. Sic nimirum vita obedientium, quia inferius agit, quod sursum pertrahit, & sursum videt, quòd inferius exhibet, quasi ad alta sublevatur, & ad ima deponitur.

C Nam quod obedientes inferius agunt, sursum tollunt: quia quòd prælatorum jussis obediunt, terrena sunt, quæ operantur, sed de terrenis, quæ faciunt, superna præmia præstolantur. Item quòd sursum habent, ad terram flectunt: quia ut bene terrena agant, cœlestia contemplantur, & illud solummodo operantur, quod summæ illi felicitati convenire conspiciunt. Hanc profectò rotam flectere Moyse Dominus præcipiens, ait: *Omnia fac, sicut ostensum est tibi in monte.* Qui enim in summis vidit, quòd fecit in infimis; nimirum superiorem rotæ partem ad terram flexit. Inferiorem quoque partem ad superiora extulerat, qui dicebat: *Vivit Dominus, in cuius conspectu sto.* In imo quidem stabat per humilitatem obedientiæ, dum regi perfido exprobraret: sed planitiem operis in sublimitate extulit divinæ contemplationis, ut velut currentem rotam optimè volveret, dum in terreno opere, quid cæleste mereretur, aspiceret. Hæc profectò forma est electæ obedientiæ; ut in omni, quòd foris agimus, ad potentiam conditoris ubique præsentem respiciamus. Sic nimirum in subditiōne obedientiæ nostræ habere possumus & rectitudinem operis, & incrementa devotionis. Recti quidem tunc sumus opere: quia pro eo, quem cernimus, nos in labore obedientiæ exercemus. Devoti etiam sumus: quia ei nos placere credimus, quem inspectorem nostrorum laborum attendimus, & largitorem aternæ retributionis. Et quia majorum imperia perfecta humilitate observanda sunt, bene Saül dicitur: [*Septem diebus expectabis.*] Septenarius quippe numerus propter dona septiformis Spiritus est. Septem diebus doctores Ecclesiæ expectamus, quando per virtutem septiformis Spiritus, tantam intimam devotionis claritatem suscipimus, ut eorum præcepta nullatenus negligamus. Quo in loco notandum est, quia non dixit: *Septem diebus eris in Galgala, sed: [Septem diebus expectabis me, postquam descenderis ante me.]* Ante prædicatorem descendimus, quando hoc agimus, quòd ejus nobis iudicio imperatur. Tunc quidem descendere dicimur:

Exod. 15

1. d

3. Reg. 17

6

E

P

quia mentes nostras eorum imperio subjugamus. **A** Septem verò diebus expectare, est bonum obedientiæ omni luce cordis implere. Quod tunc certè agimus, quando majorum mandata nec dura, nec levia præterimus. Nullam quippe dierum ab hac luce vacantem Dominus esse volebat, quando dicebat: *Qui solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum.* Et quia perfectæ obedientiæ, quam hominibus exhibemus, munus est creatoris; qui septem diebus expectat, oblationem offerre dicitur, & pacificas victimas immolare. Oblatio quidem Domini est, quia hominibus pro Deo offertur, sed oblata hominibus à Deo suscipitur. Victimæ sunt obsequiæ obedientium; quia cum hominibus pro Deo subjicimur, superbos spiritus superamus. Ceteris quidem virtutibus demones impugnamus, per obedientiam vincimus. Victores ergo sunt, qui obediunt: quia dum voluntatem suam aliis perfectè subjiciunt, ipsi lapsis per obedientiam Angelis dominantur. Sed notandum est, quia Samuel ante se Saül in Galgala; descendere præcipit sine se autem eum offerre oblationem & victimas noluit. Nam dixit: [*Ego quidem descendam ad te, ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas, septem diebus expectabis me, donec veniam ad te, & ostendam tibi, quæ facias.*] Quid est hoc, nisi quia ipsa bona nostra & ignorare sapienter, & scire aliquando utiliter debemus? Ignoranda quidem sunt, ne infirmis nobis elationem præbeant: sed à perfectioribus scienda sunt, ut per devotionem crescant. Unde & bene in Evangelio de Elisabeth prægnante dicitur: *Et occultabat se mensibus quinque.* **C** Qui enim spirituales ac fortes esse nequeunt adhuc, per quinarium numerum designantur. Quæ autem noviter concipit, quinque se mensibus celat: quia per sensus corporis bona agit: sed quia spiritualis, ac fortis in hoc bono opere nondum est, ea, quæ agit, sapienter abscondit. Ille ergo victimas Deo, ille oblationem offert, qui septem diebus expectans, venientem Prophetam recipit: quia tunc Deo dignum est, quod impendit, cum impendens justus est virtute obedientiæ, & divinæ immensitatis consideratione timoratus; cum se aliud esse non credit, nisi quòd majorum probatione cognoscit. Quasi enim, præsentem Prophetam, offerimus, quando illa solummodo opera nostra digna esse divina susceptione credimus, quæ sanctorum prædicatorum iudicio comprobantur. Et quia coram Prophetâ immolare dicitur, hoc profectò signat: quia operibus nostris sapientibus atque spiritualibus viris credere debemus. Quia item septem diebus expectat Saül, prædicator sanctæ Ecclesiæ virtutem subjecti disponere sapienter debet; ut coram eo bona ejus non laudet, nisi quando laudis suæ contemnere favorem potest. Unde & eadem oblatio, & victimæ Deo offerri à Saül prædicantur, & non sibi. Deo quippe victimas offert, qui de virtute, quam habet, inaniter non extollitur, sed omne, quod perficit, gratiæ tribuit conditoris. Hoc etiam, quia doctorum magisterio discimus, bene Samuel sermonem concludens, ait: [*Et ostendam tibi, quæ facias.*] Expectanti quidem quæ faciat, indicat: quando is, qui perfectè obedire cognoscitur, qualiter imperare aliis debeat, edocetur. Sed istud Saül adhuc non exhibetur, sed promittitur. Non enim mittitur ad immolandum, sed ad expectandum. Et quia sanctorum colloquutione proficimus, aptè illatum est:

Itaque, cum avertisset humerum suum, ut abiret à Samuele, immutavit et Deus cor aliud.

Cor enim aliud immutatur, quando ad appetenda meliora dirigitur: cor etiam immutatur, quando

ad malum deseritur. In Saül autem, qui prius bonus, postea malus fuit, quo modo potius intelligi ad litteram debeat, non valde clarum est. Sed si pro profectu ejus dicitur, cor immutatum habebat: quia qui aſinas quæſierat, jam de regni diſpoſitione cogitabat. Si verò malum cor tunc recepſiſſe cognoſcitur, coram Propheta humilis fuit: ſed ut cæpit deſcendere, pariter cæpit & ſuperbire. In mente ſua jam non eſſe parvulum, ſed regem cogitabat. Adhuc non erat ſublimes ordine, ſed erat ſublimes æſtimatione. Sed quia per hanc ſacram hſtoriam adhuc de ejus ſuperbia apertè nihil dicitur, rectius nos quoque agimus, ſi interim, quod de eo ſiniſtrum videri poteſt, reticemus. Quod verò adhuc manenti ejus innocentiæ ſuffragari poteſt, in ſequentibus dicitur: *Quia filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, & duobus annis regnavit ſuper Iſrael.* Si enim duobus annis humilis rex fuit, immutatum ei cor aſſeritur, pro vigore propoſiti, non pro novitate tumoris. In eo ergo, quod immutatum cor Saül habere dicitur, novis prædicatoribus ſanctæ Eccleſiæ ſimilatur: qui cum ordinem prædicationis accipiunt, per divinam gratiam meliores ſunt. Samuel quippe Saül in principem vnixit, Deus autem ei cor aliud immutavit: quia ſacrorum ordinum ſacramenta ab Eccleſiæ doctoribus foris accipimus, ſed ſacramentorum virtute ab omnipotente Deo interiùs roboramur. Virtus verò ſacramenti gratia eſt ſpiritus ſeptiformis. Quam certè gratiam, qui accipiunt, quaſi alio accepto corde immutantur: quia quos gratiâ ſua ſanctus Spiritus roborat, eſſe eos facit protinus, quod non erant. Sic nimirum & Redemptoris diſcipuli ante metuebant; ſed ubi per adventum ſancti Spiritus cor aliud eis immutatum eſt, verbum Dei cum fiducia prædicabant. Aliud quippe Deus cor eis immutavit, quibus linguarum omnium peritiam tribuit. Aliud quippe cor eis immutavit, quos mira charitate induit, & virtutum omnium ſplendoribus illuſtravit. Et notandum, quia tunc ei Deus cor aliud immutavit, quando, ut abiret à Propheta, humerum avertit. Quasi enim ut abeat, humerum avertit, quando is, qui prædicationis ordinem ſuſcipit, id, quod ſibi de paſtorali officio præcipitur, agere diſponit. Diſponit quidem, ſed non prævalet, ſi Deus ei cor aliud non immutet: quia ſummus locus bene non regitur, niſi reſtoris mens divini muneris ſumma gratia repleatur. Hæc autem, quia ei in futuro promittitur, ſubjunctum eſt:

Et venerunt ei omnia ſigna hæc in die illa.

Doctrina etenim electi prædicatoris, quid eſt aliud, quàm dies eruditi diſcipuli? Nam qui in die ambulat, videt & plana, quæ ambulet, & præcipitia, quæ declinet. Sic nimirum, dum ſanctorum prædicatorum doctrinis illuminamur, quod agendum, & quod vitandum eſt, patenter aſpicimus. In illa ergo die qua Propheta prædicat, bonus auditor ſuæ electionis ſigna percipit, qui in ſe ea virtutum dona conſpicit, quæ ante ei aſſutura ſuus prædicator ostendit. Signa quidem ſunt: quia per hæc ſe à Deo electos intelligunt, qui ad prædicationis ordinem promoventur. Unctum ergo ſe aliquis ad Eccleſiæ principatum non teneat, qui diei illius ſigna ad eſſe non viderit in virtute perfectionis. Primum ergo ſignum priùs attentè conſpiciat; videlicet ſi exemplo virorum ſalire jam magnas foveas ſciat. Sequens etiam ſignum cognoscat; ſi ad quercum Thabor tres viros obvios habuit, quos hædos, & panis tortas portare in Bethel ad domum Domini vidit; ſi panes duos de eorum manibus accepit. Tertium nihilominus videat, ſi ad collem Domini venit; ſi prophetantes cuneos aſpexit; ſi in eum ſpiritus Domini inſilivit, & in eorum medio prophetare jam poſſit. Et viros quidem ſalientes foveas vidit, ſi perfectorum exemplo omnia ſæculi confutare jam didicit.

Mat. 5. c

Luc. 13

Infra 13

a

Ab. 2. a

Ab. 4. f

Ad quercum Thabor venit, si contemplativæ vitæ A
fortitudinem, atque amœnitatem experiri jam no-
vit. In qua & hædos, & panis tortas, & vinum ad
Dominum portantes aspexit: quia ab amatoribus
vitæ contemplativæ jam didicit, & peccatorem se
indefinenter agnoscere, & pro eisdem peccatis car-
nem affligere, & afflictionis suæ dolorem omnipo-
tenti Deo grater offerre. Ad collem Domini ven-
nit, si ad revelatam intimam Redemptoris gloriam,
aut scripturarum sublimem intellectum proficien-
do conscendit. Obvium gregem Prophetarum habuit,
si prædicatorum sanctæ Ecclesiæ concordem
scientiam intellexit. In quorum medio insipientem
in se spiritum Domini sensit, in illa ineffabili sua-
vitate internæ experientiæ in se donum superven-
ientis divinitatis agnovit, & notæ gratiæ abun-
dantiam loquendo effudit. Hæc quoties sancti præ-
dicatores imperfecti nobis ostendunt, per doctri-
nam, qua nos illuminant, quasi clarissimum diem
produunt. Et ista quidem omnia jam promoti præ-
dicatores, exponentibus ordinatoribus, sciunt.
Quia ergo diem signorum habent, salubriter at-
tendant, si promissa signa jam videant. Nam
qui mundi gloriam contemnere nondum didi-
cit, primum signum audire promissum potuit,
sed non vidit ostensum. Si contemplativæ vitæ
robur, & dulcedinem nescit, sequentis signi bo-
num videre non meruit. Si altitudinem scriptu-
rarum per intimæ eruditionis notitiam non con-
fiscendit, ad collem Domini nondum venit. Si su-
pervenientis in se Spiritus sancti virtutem non-
dum habet, prophetare non potest. Sine illo ete-
nim spiritu pastor carnalis est, & quod loquitur,
non ad dignitatem prædicationis referri potest, sed
ad ausum temeritatis. Quæ ergo formidare nos
miseri terri possimus? Ecce enim aliorum ducatum
suscepimus, qui virtutem suscepti regiminis
non habemus. Signa spiritualis prælationis audivi-
mus, quæ in nobis per lucem experientiæ non vide-
mus. Terrena concupiscimus, curis exterioribus oc-
cupamur, & tantò longius à celesti contemplatione
repellimur, quantò terrenorum actuum sollicitudi-
ne prægravamur. Hac quoque terrenæ vitæ mole de-
pressi, quando illum splendorem intimæ gloriæ Red-
emptoris attingere, quando ad altissimos sancto-
rum scripturarum sensus possumus pervenire? Sed
& celestia, quæ nescimus, loqui quasi nota non pos-
sumus. Et qui per quietem amoris internæ vitæ vacare
nolumus, insipientem in nos spiritum Domini non
sentimus. Nota ergo & non habita signa nos ter-
reant: ut cum pro negligentia nostræ immensitate
compungimur, virtutem suscepti ordinis per fletus,
& lamenta requiramus. Hinc Psalmista voce infir-
morum deplorat, dicens: *Signa nostra non vidimus,
jam non est Propheta.* Nam Propheta est, cum jam
dicta hæc prophetiæ signa ei adesse prævidentur. Si
ergo ad culmen prælationis assumitur, non se te-
neat, quod est altitudine ordinis, sed quod est vir-
tute perfectionis. Dicat ergo: *Signa nostra non vi-
dimus, jam non est Propheta.* Quasi dicat: Est nunc
Prophetam dicerem, si dona spiritus cernerem, qui-
bus Prophete persona fulgere debet. Qui ergo susce-
pti ordinis pastoralis perfectionem audivit, quam in
se obtinere vivendo non meruit, idoneus sanctæ Ec-
clesiæ doctor non est. In primo igitur rege, pastorum
omnium sanctæ Ecclesiæ profectus ostenditur, dum
dicitur: *[Venerunt ei omnia signa hæc in die illa.]*
Et quia idem profectus electorum prædicatorum
mirabilis est, sequitur:

*Videntes autem eum, qui noverant eum heri,
& nudius tertius, quod esset cum prophetis,
& prophetaret, dixerunt adinvicem: Quæ
nam res est, quæ accidit filio Cis? Num
Saul inter prophetas?*

S. Greg. Tom. III.

Quid est, quod dicunt: *[Quæ res est, quæ accidit]*
nisi valde admirari, quod ab eis non poterat com-
prehendi? Hominem hominis filium noverant, pro-
phetis sociatum videbant, carnalem noverant, spi-
ritualem videbant; simplicem noverant, Prophetam
videbant. Dicunt ergo: *[Quam res accidit filio
Cis?]* qui nosse quod fuerat, poterant: quod erat,
qualiter esse posset, ignorabant. Hic denique pro-
fectus spiritualis prædicatoris est, ut qui in commu-
ni vita aliquando notus est, in superiori ordine ha-
beat, quod ignoretur. Tres quidem gradus perfe-
ctionis ostendi sunt, quia dicit: *[Heri, & nudius ter-
tius.]* In duobus quidem diebus prædicator agnosci-
tur, in tertio habet, quod etiam ij, qui noverant, non
cognoscant. Primus namque dies auditoribus perti-
net, secundus sodalibus, tertius est prædicationis.
Primum namque diem pastor habuit, quando præ-
latis suis discipulis obedivit. Quasi enim in magna
luce cernitur, qui in virtute obedientiæ devotus est.
Secundum diem habuit, quando meliorum coadjutor
esse jam cœpit. Ista quippe claritas magnæ con-
versationis, in electorum exemplo maximum diem
facit. Hanc diem Dominus insinuans, ait: *Sic luceat*
lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona
opera, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est.
Tertius verò dies insipientis spiritus est, & propheta-
tiæ. In tertio quippe die pastor aspicitur, quando sub-
limitatem dignitatis suæ adæquat splendore con-
versationis, quando celesti virtute indutus, ea vita,
eaque doctrina subditis lucet, ut videri ab eis possit;
discuti, & judicari non possit. Talis quidem erat
Moyses, quando lucidissimo vultu à monte descendit,
cujus subditi fulgorem videbant, sed in fulgentem
claritatem intendere visum non poterant. Talis
erat, qui gloriabatur, dicens: *Nos autem revelata*
facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem
transformamur, tanquam à Domini spiritu. Tales
utique erant, quos Spiritus sanctus repleverat. Unde
& qui in Hierusalem convenerant, admirantes di-
cunt: *Nonne isti, qui loquuntur, Galilæi sunt?* In-
terrogabant quippe, ut scirent, quod audiebant,
& scire non poterant. Qui autem noverant Saül,
de re, quæ ei accidit, admirantes interrogant: quia
eos aliquando in humiliori ordine sanctæ Eccle-
siæ humiles, & despectos cernimus, quos dum sanctus
Spiritus ad ordinem prædicationis assumit, gra-
tiarum suarum splendoribus induit, & in eisdem
splendoribus mirabiles ostendit. Sed bene sancto-
rum virtutes admiramur, cum eas bonitati condi-
toris adscribimus. Quare & Moyses Domino con-
fitemens, ait: *Quis similis tibi in diebus Domine, quis si-*
milis tibi gloriosus in sanctis, mirabilis in maiestate,
faciens prodigia? Hinc Psalmista dicit: *Mirabilis*
Deus in sanctis suis, ipse dabit virtutem & fortitu-
dinem plebi suæ. Bene subiungitur:

*Respondit alter ad alterum, dicens: Et quis
pater eorum?*

Quid est, quod hucusque de solo Saül dicebatur:
[Quam res accidit filio Cis?] Et nunc, quasi de mul-
tis respondetur: *[Et quis pater eorum?]* Sed si ad hi-
storiam intelligatur, stare nullo modo potest. Re-
stat ergo, ut sensus, qui litteræ demitur, in spirituali
significatione requiratur. Cum ergo dicitur: *[Quis
pater eorum?]* Non solum Saül prophetans attendi-
tur, sed omnis ille cuneus prophetarum. Qui ni-
mirum propheta omnes, quia valde spiritua-
les erant, non ex carnali progenie, sed ex cele-
sti origine censebantur. Pater quidem propheta-
rum ille est, qui per Malachiam exquirat, dicens: *Sed
Dominus sum, ubi est timor meus? Et si pater sum, ubi
est amor meus?* Quia enim omnipotenti Deo in ma-
gna charitate conjuncti sunt, ejus, quem quasi patrem
diligunt, filij nominantur. Quod nova Ecclesiæ
P ij

predicatoribus tantò decentiùs convenit, quantò A
ille eos in celestem nobilitatem altiùs exulit, qui eis
claritatem tanti generis in forma detexit orationis.

Mat. 6. b Sic, inquit, orabitis: *Pater noster qui es in caelis.*
Quod tale est, ac si dicat: Mirandi essent sancti præ-
dicatores, si mira quæ agunt, sua virtute perficerent:
nunc mirum non est, quod cernitur; quia per eos ille
hoc agit, cui aliquid difficile non videtur. Dicat ergo
alter ad alterum: [*Et quis pater eorum?*] Quasi
dicat: Quid mirum est, si mirabiliter doceant, cum
non ipsi sunt, qui loquuntur: sed spiritus patris eo-
rum, qui loquitur in eis? Non ergo dicitur: *Quis*

Mat. 10. c *pater ejus?* Ne, quod pluribus convenit filiis, uni-
co conferatur. Solus etenim ille, qui naturâ filius
est, dicere audeat: *Pater meus usque modo operatur.*

10. an. 7. b Et item: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego*
Psal. 2. b *hodie genui te.* Nam ut utriusque dignitatis diffé-
rentiam promeret, Mariæ Magdalene loquitur,
dicens: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem ves-*

10. an. 20. c *strum, Deum meum, & Deum vestrum.* Quoties ergo
unus prædicator mirabili vita, aut prædicatione cla-
rus aspicitur, in superna generatione non solus, sed
cum aliis innumeris videtur: quia omnipotens Deus,
qui mirabilis in uno ostenditur, mirabiliorem valde
hominum admirationem facit, cum innume-
rabiles attenduntur, qui id, quod in uno miran-
tur, habuerunt. Quod tamen ad detractiorem car-
naliū referri convenienter potest: nam cum spiri-
tualium virorum famam minuire tentant, eorum
carnalia explorant, quæ ad derogationem profes-
sant. Et plerumque in sancta Ecclesia miram sancti-
tatis famam habent, qui secularem altitudinem
nullam habent. Cum ergo carnales quique, aut
carnis originem aut paupertatem in eis reprehendunt,
qui divina generatione jam magni & divites
sunt, quasi subsannando de prophetarum patre sciscitan-
tur. Et quia pro re valde nova habent, quod
parvi homines sæculi tam magni videri possunt,
subjungitur:

Propterea versum est in proverbium: Num
Saül inter prophetas?

Quod nimirum si oculis cordis inspicerent, pro
nova re non haberent. More etenim suo agit Spiritus
sanctus, cum ad virtutum culmen pauperes, hu-
miles atque simplices erigit. Nam de eo scriptum
est: *Qui ponit humiles in sublime, & marenes erigit*
Job. 5. a *sepsitate.* Hinc omnipotens Pater de eodem
omnipotente suo Spiritu per Prophetam dicit: *Super*
Isa. 66. a *quem requisivit spiritus meus, nisi super humi-*
lem, & quietum, & tremantem sermones meos? Hinc
Paulus ait: *Non multi sapientes secundum carnem,*
2. Cor. 1. *non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit*
Moral. *Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi elegit*
lib. 29. *Deus, ut ea, quæ sunt, destrueret, ut non gloriatur*
cap. 1. *omnis caro in conspectu ejus.* Quod certè proverbium
etiam electis adscribi potest. Non enim minor ad-
miratio habita est de beato Paulo Apostolo, quan-
do auditum est ab Ecclesia: quia ille evangeliza-
ret, qui Ecclesiam minando, & cadendo expug-
nare solebat, nunc prædicando defenderet. Tunc
quidem ij, qui audiebant, dicere poterant: Num
Saulus inter Apostolos? Numquid ille Jesum præ-
dicat, qui Jesum persequi solebat? Sed hoc jam in
electorum proverbium versum est. Proverbium qui-
dem est, quando in eo, quod dicitur, aliud occulta-
tur. Conversio autem beati Pauli Apostoli, facta
est proverbium peccatoris. Audiat ergo unusquis-
que peccator beati Pauli conversionem, & non des-
peret de criminum multitudine. Saulus enim spirans
minarum, & cædis in discipulos Domini, ubique ele-
ctos affligebat, lapidantium protomartyrem Ste-
phanum vestimenta servabat; & velut omnium ma-
nibus lapidabat, qui expeditos ad lapidandum omnes

11. 9. a

reddebat. Sed qui talis exiit Christum persequens,
ad Christum conversus, caput effectus est natio-
num: quia obtinuit totius Ecclesiæ principatum.
Dum ergo tam magnum peccatorum conversum,
tam sublimi dignitate à Domino honoratum cons-
piciamus, peccatorum nostrorum invenire nos posse
remissionem præsumamus. Proverbium ergo nostrum
id est, quod ad evāgelizandum persecutor assumitur,
quod hoc mysterium continet: quia conversus pec-
cator non solum sperare à Domino veniam, sed
quod viriliter certando pertingere valeat ad coro-
nam. Sed hoc distare inter carnales, & spirituales
prædicatores solet: quia carnales post alta verba
prædicationis, ad ima descendunt pravi operis: spi-
rituales verò post sublimia, quæ loquuntur, in al-
tiora valde cælestis patriæ desideria se sustollunt.
Unde & subditur.

Cessavit autem prophetare, et venit ad excel-
sum.

Ad excelsum post prophetiæ ministerium venit,
qui ad cælestia gaudia, quæ prædicat, mentem eri-
git: & ad ea amando se sublevar, quæ loquendo
monstrat. Doctores quidem cum minoribus plana
prædicant, cum eis, quasi in plano sunt. Et quia
post verba prædicationis ad promerenda ea, quæ
prædicant, se bonis operibus præparant, ad excel-
sum venire perhibentur. Qui certè sublimis verbo
& opere sunt, cogitatione elationis non sunt. Ma-
gna quidem semper agunt, sed magni videri num-
quam appetunt. Bene ergo subjungitur:

Dixit autem patruus Saül ad eum, et ad
puerum ejus: Quo abistis? Qui respon-
dere: Quæere asinus, quas cum non re-
perissemus, venimus ad Samuelem. Et di-
xit ei patruus suus: Indica mihi, quid
dixerit Samuel. Et ait Saül ad patruum
suum: Indicavit nobis, quia invente
sunt asina. Sermonem autem regni non
indicavit ei, quem locutus ei Samuel
fuerat.

Sermo regni est honorabilis dignitas pastoralis.
Ipsa enim repræsentatione sua loquitur: quia pa-
trius non est, qui tanto ordine sublimatur. Ver-
bum ergo regni rex non indicat: quia pastor Eccle-
siæ magno divinitatis splendore loquitur, sed elatione
non loquitur. Qui verò verbum non indi-
cat, illud celat quod loquitur. Verbum enim sem-
per loquitur, cui verbum est, alioquin verbum non
est. Verbum ergo regni habet, qui ea conversatione
fulget, quæ exempla cælestis itineris aliis quasi lo-
quendo præbet. Verbum ergo non indicat, qui mag-
nitudinem sanctitatis per vanam gloriam non re-
velat. Habet quidem quod indicet, sed quod per se-
ipsum ostenditur, indicare non vult. Nam qui ma-
gna dignitate, magnaque sanctitate radiat, multa vi-
vendo ostendit, quæ loquendo non dicit. Hoc profectò
regni verbum habere Dominus prædicatorem
voluit, quando in veste Pontificis tintinnabula po-
ni mandavit. Vestis quidem Pontificis est ostensio
bonæ conversationis. Quæ quasi tintinnabulis mul-
tis inscribitur, quando opera bona multiplicat, quæ ad
minorum exemplum clamant. Sed indicare rex re-
gni verbum non audeat: quia præceptum est sacer-
dotibus, ut coram Domino vestis decorem portent.
Coram Domino quidem vestis decorem portat, &
qui bona ostendit, & de ostensione bonorum so-
perum non hominibus per vanitatem foris, sed
Deo intus per amorem placere appetit. Tunc cer-
tè sacerdos tacet, sed dum incedit, quod portat
clamat; quia electus prædicator se jactando non in-

Erod. 8

f

dicat, sed bene vivendo loqui nequaquam cessat. A
Dicatur ergo de Saül, quia patruo suo sermonem regni non indicavit: quia electi viri, cum splendorem dignitatis, aut bonæ vitæ incrementa percipiunt, per exempla se proferunt, sed silentio occultant. Et quia aliis electis se esse meritis minores credunt, ille, cui sermonem non indicat, ejus patruus esse dicitur. Patruus quippe dicitur frater patris. Redemptor autem generis humani quorquod fidei suæ & doctrinæ sacramentis instituit, ad immarcescibilem æternæ hereditatis gloriam tot filios facit. Qui enim instituntur in Ecclesia, quasi parvuli adhuc filij sunt. Sed, qui magnis meritis ei jam in virum perfectum occurrit, frater est Redemptoris. Tales nimirum beatus Paulus Apostolus collaudans, ait: *Heredes Dei, coheredes Christi*. Quia ergo perfecti prædicatores electos alios perfectos tenent, & se imperfectos, patruus Saül dicitur, qui de regni sermone eum interrogasse perhibetur. Eundem verò regni sermonem Saül Samuel dixerat: quia electi viri spiritualem conversationem, quam habent, majorum locutione didicerunt. Sed rex, qui initiatus per unctionem fuerat, à populo adhuc electus non erat. Unde & sequitur:

Vocavit Samuel populum ad Dominum in Masphath.

Masphath, ut dixi, speculatio interpretatur. In ordinatione autem regis populus in Masphath vocatur: quia qui ad ordinandum sanctæ Ecclesiæ pastorem conveniunt, ejus spiritualia, non carnalia attendere docentur. Speculari quidem est, per formam sacre Scripturæ ordinandum prædicatorem cognoscere. Nam electorum speculum sacra Scriptura est. Quasi enim per speculum noscitur pastor, quando moribus talis ostenditur, qualis in sacro eloquio prædicatur. Bene igitur Samuel populum in Masphath convocat, ut electio boni antistitis non sit humano judicio, sed divino: cum non talis eligatur, qualis hominum arbitrio decerni potest, sed qualis in sacro eloquio declaratur. Quod quia divini muneris est, oportet, ut populus, qui à Deo tam magna expectare cognoscitur, à reatu suo per penitentiam satisfactionem purgetur. Ipsa autem cognitio peccati, est præparatio divini muneris: quia sæpe cum nos divino munere indignos credimus, id per humilitatem promeremur. Unde & Samuel eos, qui ad excipiendum regem convenerant, prius ad peccatorum suorum considerationem convertere satagit: quia subjunctum est.

Et ait Samuel ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Aegypto, & erui vos de manu omnium regum, qui affligebant vos. Vos autem hodie projecistis Dominum Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis & tribulationibus vestris, et dixistis: Nequaquam, sed rex erit super nos.

Attentè quidem ostendit eis & bona, quæ eis impendit Dominus, & mala, quæ Domino fecerunt ipsi: ut tantò gravius se deliquisse cognoscerent, quantò illum peccando offendere ausi sunt, à quo tanta bona perceperant. Quid verò sit abjicere Dominum, & qualiter secundum litteram & secundum spiritualem sensum intelligi debeat, superius latè expositum est, ubi ad Samuelem Dominus ait: *Non te abjecerunt, sed me, juxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de terra Aegypti*. Sed quia sancti prædicatores eos, quos arguendo compungunt, docendo instruunt, subintulit, dicens:

Nunc ergo stete coram Domino per tribus, et

familias vestras.

Coram Domino quidem stare præcipimur, quando majorum præcepto corda nostra ad scienda ejus mandata præparamus. Vel coram Domino stant electi, quando à summis viris in spiritualibus virtutibus considerantur: ut qui melior in eis aspicitur, per pastorem curam ceteris præferatur. Et quia plures sunt fidelium ordines, per tribus & familias stare coram Domino jubentur. Quod profectò latius exequens, subdit, dicens:

Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit fors super tribum Benjamin, et applicuit tribum Benjamin et cognationes ejus, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad filium Cis.

Stare omnes per tribus, & familias fecit; ut omnes consideraret, & consideratis omnibus utiliore eligeret. Sed quia ipse jam, Domino revelante, regem cognoverat, eumque ipso præcipiente, in principem unxerat: quid est, quòd adhuc eligendum per tribus & familias quæritur? sed inventus rex à solo Propheta erat. Inventus ergo quæritur, ut non inventus à populo, inveniatur. Sorte etiam quæritur; ut eum, quem Propheta eligeret, dispensatione divina provisum populus non posset dubitare. Quid ergo in hoc facto signatur, nisi quia sanctæ Ecclesiæ principes multa consideratione eligendi sunt? Summi etenim prædicatores, ex interna gratia sancti Spiritus, quam habent, magno providentiæ lumine pleni sunt. Et quia valde sunt humiles, de internæ illuminationis suæ magnitudine non præsumunt. Quare & ea, quæ apud se bene ordinant, coram aliis probant. Solus enim Propheta regem futurum noscit, quando summus sanctæ Ecclesiæ rector personam ordinandi rectoris, & merita conspicit. Quem etiam in principem ungit, quando eum donis spiritualibus plenum asserit. Tamen adhuc populum convocat, per tribus, & cognationes dividit, sortes ponit, & eum, quem novit, quasi per artem invenit. Tribus quidem, & familia quasi divise stant, quando in statu virtutum diversi sanctæ Ecclesiæ ordines attenduntur. Nam cum perfectiones electorum plures inveniuntur, cum candorem virginum, cum robur continentium, cum honesta ministeria clericorum, cum monachorum sollicitudinem videmus, velut stantes tribus attendimus. Et quia in Dei servitio horum multa varietas est, dum ea, quæ sunt in singulis ordinibus, item varietates aspiciamus, quasi stantes non solum tribus, sed etiam cognationes videmus. Et fors super tribum cadit: quia meliores viri sæpe in uno ordine, quàm in alio inveniuntur. Nam velut sortem tribus accipit, quando ij, qui perfectiores sunt aliis, convenire videntur ministerio prædicationis. Sed non super personam adhuc, sed super tribum fors cadit, quando plures sunt, in quibus persona digna reconditur. Adhuc itaque summis viris remanet, quod inquirent. Bene ergo fors super tribum Benjamin cecidisse dicitur; Samuel autem ipsam tribum, & ejus cognationes applicuisse, & ad Cis filium pervenisse: quia electi & summi viri sanctæ Ecclesiæ considerare virtutes singulorum non desinunt, donec ad eum veniant, qui ministerij pastoralis sorte dignus inveniatur. Sed qui digni sunt, onus tanti ordinis suscipere vehementer expavescunt. Unde & sequitur:

Quæserunt ergo eum, & non invenerunt, et consuluerunt pro eo Dominum, utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi.

Abcondunt quippe se, ne inveniatur: quia subire dignitatem refugiant, cujus oneri se esse impa-

res arbitrantur. Habet quippe spiritualis praelatio
exteriorem gloriam dignitatis, habet & interioris
magnitudinem operis. Nam rector & honoratur à
subditis, & portat eos, à quibus honoratur. Cum
honoris ergo principio causa nascitur oneris: quia
unde honor à rectore excipitur, inde illud suscipit,
quo gravetur. Quamquam ipse honor dignitatis per
seipsum magnum sit onus mentis: quia contemni de-
bet, & placet. Contemni quidem debet, ne men-
tem per superbiam eleuet: & suscipi debet, ut cæle-
stia, quæ doctor loquitur, subiecti venerentur. Gra-
uius ergo onus de honore nascitur: quia electus pa-
stor magna animi virtute ferre potest, ut despiciat il-
lud in se, quod pro Deo recipit in se: ut videlicet
talis pro Deo sit, sed sibi talis non sit, & semetipsum
abneget, & non abneget: ut sit quod est pro Deo,
& quod est pro semetipso, non sit. Honor itaque ob-
blatus à subiecto suscipitur, ut prædicatio commen-
detur. Honorem quoque oblatum prædicator despici-
cit: quia non extollitur, quod honoratur, sed gau-
det, quod verbi Dei ministerium commendetur. Hoc
autem quàm difficile agatur, cogitando melius,
quàm loquendo comprehenditur. Nam infirmis
mentibus impossibile est onus aliorum fortiter ferre,
& oblatus honoris reverentiam mentis virtute dispo-
nere; ut inter eisdem honoris obsequia, de profes-
tu subditorum gaudere sciat, & pro reverentia sua
tumere nesciat. Quia ergo electi viri displicere Deo
nolunt, praelationis officium suscipere vocati refu-
giunt. Sed & eandem fugam ministerij ad virtutem
humilitatis habent, non ad jactantiam dignitatis.
Nam quantum possunt, fugiunt: sed si à Domino
provisi sunt, delitescere nequaquam possunt. Quare
& idem Saül domi absconditur, sed Domino pæn-
dente, monstratur: quia electi viri exterioribus se
sanctæ Ecclesiæ ministerijs subrahunt, sed tamen
ad exteriora ministeria disponenda, Domino dispen-
sante, produciuntur. Quia verò nunc in sancta Ec-
clesiâ, qui se subrahant tantis honoribus, pauci sunt,
qui se ingerant, multi; notare, qui se ingerunt, de-
bent: quia is, qui à Propheta domi absconditus di-
citur, non ad spirituales Ecclesiæ dignitates, sed
ad sæcularem regni gloriam quærebatur. Non enim
in pontificem hunc quærebant, sed regem facere vo-
lebant. Videat ergo sacerdos, qua mente fugiendum
sit culmen sanctæ Ecclesiæ, si culmen sæculi conscen-
dere, tam cautè reges fugere. Sed, quia sancti viri,
quò instantius suscipere ordinem praelationis refu-
giunt, à devotis plebibus devotius requiruntur, fe-
quitur:

Concurrerunt, & tulerunt eum inde.

Post hæc etiam subditur:

Stetitque in medio populi.

In medio populi stat prælatus, quando ab uni-
versis subditis ejus fortitudo conspicitur. Stare nam-
que virtutis est. Qui ergo bona operatur, instanter
stat. Et quia eadem bona opera exemplum minori-
bus præstant, in medio populi stare, non in soli-
tudine cernitur. Quod etiam pro rectitudine inten-
tionis dictum esse, convenienter accipitur. Qui enim
stat rectitudine corporis, caput in sublime tollit. Qui
verò bona publicè agit, non stat fortitudine operis,
si rectitudinem non habet intentionis. In medio ergo
populi stare rex dicitur, ut Prælatorum sanctæ
Ecclesiæ forma monstretur: quia ad exemplum sub-
ditorum bona opera debent ostendere; sed de eodem
bono opere suscipere mundi gloriam devitare. Sed
& quantus apparere debeat, subdit, atque ait:

*Et altior erat omni populo ab humero et sur-
sum.*

Latè supra ostendimus, quòd excellens magnitu-
do corporis in sanctis prædicatoribus designet aug-

mentum perfectionis. In medio ergo populi sublimis
aspicitur, qui in virtutum culmine positus, à subdi-
tis non nescitur. Rectus quidem ordo electi prædica-
toris est, ut, ante sublimitatem ecclesiastici culmi-
nis, culmen conscendat virtutis, pro honore Dei
culmen obtineat gloriæ, sed majori sublimitate ful-
geat, revelata virtutum perfectione. Talis quidem
pastor à perfectis viris valde prædicandus est, à mi-
noribus cupiendus atque diligendus. Bene ergo sub-
junctum est: Et ait ad omnem populum: *Certe vi-
detis, quem elegit Dominus, quòd non sit ei similis in
omni populo.*

Et clamavit cunctus populus: Vivat rex.

Sequitur:

*Locutus est Samuel ad populum legem re-
gni, et scripsit in libro, et posuit coram
Domino.*

De jure regio, quia latè superius diximus, hoc
tantum de illo memoramus: quia ad historiam non
præcipitur, sed ostenditur, quid acturi sint reges re-
probi, quid vitaturi sint boni. A regibus quidem
defendendi sunt subditi, non bonis propriis spoliandi.
Auxilium præstare subiectis debent, agros, vi-
neas, & oliveta auferre non debent. Quòd si non vi-
tanda, sed agenda scripta hæc contendere quis vo-
luerit, tyrannorum jus pro eo rege scribitur, qui ab-
jecto Domino, postulat. Crudelis ergo lex regni,
ultio est Dominum abjicientis populi. Non enim in-
justum erat, ut agros, & vineas perderet, qui re-
gnantem super se Dominum sponte perdebat. Cun-
cta ergo, quæ contra æquitatem in hoc jure regio
continentur, æqua esse cernimus: si in petendo rege
quidquid populus deliquerat, consideramus. Nam
quod magnum in divinæ æquitatis examine onus le-
gis est, si filios & filias in regis opere inviti ponerent,
quos à Dei libertate sponte tulissent? Et quid incon-
veniens esse cernitur, si quod ad ultimum ponitur,
ipsi fierent servi hominum, qui abjiciebant super se
regnantem Deum? Dum ergo regni lex scribitur,
perpetuæ memoriæ pœna traditur, qua audaces pun-
iantur: quæ quia per Domini justitiam lata fuerat,
coram Domino reponi perhibetur. Sed fortasse jus
illud aliud fuit, quàm lex ista, quæ scribitur. Quod
si verum est, hanc Samuel coram rege ad populum
loquitur, ut rex sciat à populo quid exquirat: sciat
populus quid exhibere suis regibus debeat. Quæ lex
in libro scribitur, ut pro futurorum memoria refer-
vetur. Coram Domino ponitur, ut venerabilis ha-
beat. Nos autem reges ecclesiarum esse sanctos
prædicatores diximus, quibus apertè omnia conve-
nire ostendimus, quæ jure regio continentur. Hanc
ergo legem Samuel ad populum loquitur, quando
electus doctor fideles sanctæ Ecclesiæ instruit, qua
humilitate suis præpositis debeant subjugari. In libro
etiam scribitur, quando in eorum mente hæc firmi-
ter inserit. Nam qui sic loquitur, ut audita audito-
res ejus obliviscantur, ad populum legem dicit, sed
hanc in libro non scribit. Verba ergo, quæ doctor
loquitur, in libro scribere, est auditorum suorum
mentibus attentè commendare. Quasi scribere vole-
bat Dominus, quæ dixerat, quando dicebat: *Me-
mentote sermonis mei, quem ego dixi vobis. Non est
servus major Domino suo.* Hinc Paulus locutam re-
gni legem in libro describens, ait: *Mementote præ-
positorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei,
quorum intuentes exitum conversationis, imitami-
ni fidem.* Si verò & hæc aliam legem quis esse præsigna-
tam accipere voluerit, illam aspiciat, quam beatus
Paulus ostendit, dicens: *Qui evangelium annunciat,
de evangelio vivat: & qui altario servit, de altario
vivat.* Hanc quippe legem regni Dominus loqueba-
tur ad populum, quando dicebat: *Qui recipit pro-
phetam in nomine propheta, mercedem propheta acci-*

ibid. piet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et ut arctius hanc in libro describeret, à minori verbum roborans, ait: *Qui dederit uni ex minimis meis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam.* Sequitur:

Dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam, sed Saul abiit in domum suam in Gabaa, et abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigit Deus corda. Filij vero Belial dixerunt: Numquid salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum.

Si simplex historia quaeritur, quid unquam planius dici potuit? Sed si vim verborum singulorum attendimus, magna sunt, quae in hac simplicitate verborum clauduntur. Nam populus in domum suam dimissus asseritur, rex autem in domum non esse dimissus, sed abiisse perhibetur. Separatim quoque de domibus populi, & de domo regis dicitur: quia populus refertur dimissus in domum suam, & rex abiisse in suam. Prius tamen populus dimissus est, quam abiret rex. De abeunte etiam populo cautè signatur, & non simul, sed singuli abiisse in domum suam referuntur. De his verò, qui regem secuti sunt, non dicitur: Abiit pars exercitus, singuli post regem: sed: *[Abiit cum eo pars exercitus.]* Ad extremum verò qui regem sequuntur, eorum corda à Deo tacta referuntur: qui regem spernunt, Belial filij nominantur. Hic profectò modus dicendi non simplex, sed valde ei subtilis est, qui considerare novit, non quod simpliciter foris sonat, sed quod sapienter intus insinuat. Quid est ergo, quòd rex in domum suam abire, populus verò dimitti dicitur? Sed regem, Ecclesiae pastorem, populus, subiectos designare ostendimus. Ire autem liberi est, dimitti ejus, qui retineri potest. Rex ergo abire dicitur, ut in persona praedicatoris libertas animi praedicetur. Abire quippe doctores possunt, cum volunt, & redire: quia fortes sunt in bono opere, sapientes in interna dispositione. Veniunt quippe, quando ad subditos exeunt, aut exemplo boni operis, aut verbo praedicationis. Abeunt autem, quando ad mentis secretum redeunt, & quod foris acturi sunt, intus disponunt. In qua nimirum consideratione, quia quotidie permanent, quasi intra domum latent. Abire ergo in domum suam rex dicitur: quia praedicator aeternae vitae operatione probatus, sapientiae doctrinà securus, liber ad opera potest egredi, & ad consilia mentis intrare. Populus autem in domum suam dimittitur: quia fideles subiecti non sunt liberi ad disponenda, quae volunt, sed ad ea, quae iubentur. Quasi tenti quidem dimittuntur, dum iussa praecipiantur agere: praesumere non iussa, devitare. Et quia ad opera diversa mittuntur in suam domum eorum unusquisque dimittitur. Ut enim ea, quae nobis praecipiant, bene perficiamus, priusquam appareamus in opere, intus recondimur in interna consideratione. Reges ergo nostri nos singulos in domum nostram dimittunt: quia ad ea, quae nobis injungunt, nos per secretam mentis dispositionem ite praecipiant. Bene quidem ipsi praecipiant, sed si operationis nostrae modum negligimus praevidere, quae bene praecpta sunt, inconsulta mente dissipamus. Singuli ergo in domum suam redeunt, quando unusquisque fidelis subditus opus obedientiae, quod proponit, consilio mentis disponendo praevenit. Quia verò, electo rege, in domum suam ante populum dimissus, quam rex abiisse asseritur, potest in hoc aliud designari. Qui enim regem excipiunt, in domum suam vadunt, quando se unusquisque subiectus considerando praeparat, ut ei, quem praesse sibi petit, fidelem obedientiam impendat. In hoc ergo loco non est imperata considerare, sed imperandis infima se dispositione subternere. Regi quoque in

A domum suam abire, est, ut discretè paratis imperet, considerare. Alia ergo est domus regis, alia populi subiecti: quia alta illi mente subditorum itinera disponenda considerant, isti praetorum imperia exequi per intimi propositi robur parant. Unde & domus regis in Gabaa sita perhibetur. Gabaa quippe sublimis dicitur. Domus ergo regis in Gabaa esse ostenditur: quia electus doctor non ima, & terrena cogitando incolere, sed alta & caelestia meditari studet. Unde & bene pars exercitus cum eo ire in Gabaa dicitur: quia hi, qui contra diabolum fortes sunt, electum pastorem suum ad virtutum alta profequuntur. Pars ergo exercitus ire cum rege dicitur: quia in sancta Ecclesia plerique fideles sunt, qui praelatis suis humiliter obedire sciunt, alta cogitare nesciunt. Sciunt quidem imperata perficere, nesciunt aliis imperanda praevidere. Quasi enim hujus partis milites commemorabat Paulus, cum Colossensibus scriberet, dicens: *Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, & Marcus consobrinus Barnabae, & Ioannes, qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione, hi soli sunt adjuvatores mei in regno Dei.* Item Romanos alloquens, ait: *Salutate Priscam & Aquilam adiutores meos.* Et post pauca: *Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucas, & Iason.* Adjutores quippe suos discipulos vocavit, quia ordine minores erant, sed laboris participes: obedientiam humilitate Apostolo subiecti erant; sed dum cum eo aeterni regni gloriam praedicarent, cum eo pariter veritatem defenderent, infidelibus obstitissent, illatas persecutiones fortiter sustinerent, quasi in bello Dei milites regis erant. Cum rege in Gabaa pars exercitus ire dicitur: quia perfecti discipuli in alta dispositione sanctae Ecclesiae magistrorum suorum coadiutores sunt: auxilia, quae possunt, per altitudinem virtutis ferunt; sed eis, quos adjuvant, per humilitatem serviunt. Et quia hoc non nisi illi possunt, qui Spiritus sancti gratia praeventi sunt, cum pars exercitus ire cum rege dicitur, subiungitur, *[Quorum Deus tetigit corda.]* Quia enim digito tangere solemus, Deus corda sanctorum tangit, quando eis Spiritus sancti gratiam tribuit. Et ejus tactum sentiunt: quia, recepto internae virtutis munere, à carnalitate suae debilitate commoventur. Qui protinus caelestis exercitus milites fiunt: quia per virtutem sancti Spiritus infirma deferunt, & ad agenda fortia in Christi bello praeparantur. Quia verò intra sanctam Ecclesiam quidam praelatos suos despiciere non verentur, audiant: quia qui regem despiciunt, Belial filij dicuntur. Per superbia quidem vitium in illius imitatione generantur: de quo scriptum est: *Omne sublime videt, & ipse est caput super omnes filios superbiae.* Qui apud superbiorum mores insinuant, quia dicunt: *[Numquid iste salvare nos poterit?]* Sancti etenim viri, quia praesentia despiciunt, aeterna inquirunt, contemptum mundi, quem in mente retinent, proferunt etiam in exteriori conversatione: intus venerabiles sunt, foris despicabiles videntur. Superbi ergo, quia illud solum, quod in sanctis foris despici potest, aspiciunt; illud verò, quod valde venerandum est, cernere non merentur, dicunt: *[Numquid iste salvare nos poterit?]* Quasi despiciendo interrogent: A tam parvo tam grandia speranda sunt? Ille tam parvus nos tam magnos: tam debilis tam fortes salvare posse credendus est? Nam quid est aliud, quòd dicunt: *Ille & nos: nisi quòd superbi & arrogantes insipientes alios, semper parvos, & debiles esse credunt, se autem magnos, fortes, atque sapientes: Meritò igitur Belial filij dicuntur: quia dum superbiendo se extollunt, illi se conformant, qui eodem modo cecidisse de caelo dicitur. De quibus etiam regem despicientibus dicitur:*

Et non attulere ei munera.

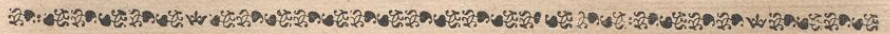
Si ad litteram ista discutimus, hoc profectò insi-

nuant: quia & terrarum domini, & spiritualia san-
ctæ Ecclesiæ prælati exterioribus officiis honorandi
sunt. Unde & beatus Paulus Apostolus elatos Ro-
manos alloquitur, dicens: *Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal.* Hinc
Apostolorum princeps exhortans, ait: *Subiecti esto-
te omni humana creatura propter Deum, sive regi
tamquam præcellenti, sive ducibus tamquam ab eo
missis.* Spiritualia verò munera rectoribus nostris
tribuimus, quando debitam eis honoris reveren-
tiam offerimus, & ea, quæ præcipiunt, cum ma-
gna devotione servamus. Magna enim munera sunt
reverentia honoris, & humilitas subjectionis: quia
dum rectoribus nostris, & intus per humilitatem sub-
dimur, & per exteriora obsequia foris honoris reve-
rentiam exhibemus, munus eis unum præbemus à
corpore, aliud à corde. Ut ergo superiorum typum
insinuet Propheta, non dicit: *Non attulere ei mu-
nus: sed, [non attulere ei munera:]* quia dum electos
prædicatores despiciunt, eis utique honorem à cor-
pore offerre dedignantur, & humilitatem à corde.
Sed cum electi prædicatores subditorum culpam
agnoscunt, aliquando eam statim corrigere incre-
pando gestiunt, aliquando hanc se nosse dissimu-

lant; ut ad eam delendam congruum tempus qua-
rant. Unde & de eodem despecto rege protinus sub-
ditur:

Ille verò dissimulabat se audire.

Subditorum quidem pravitatem audit, qui noscit:
sed audit, & non respondit, immo se audire dissi-
mulat: quia plerumque, causa exigente, nota sub-
ditorum superbia incorrepta deseritur, ut opportu-
niori tempore, quasi cognita, feriat. Quam pro-
fectò Ecclesiasticæ censuræ discretionem bene in hoc
ipso Israël rege agnosimus, si regni tempora, &
acta diversa videamus. Nam rudis adhuc, & novi-
ter ordinatus dissimulare se audire despicientium
verba dicitur, sed confirmato regno super Israël ad
dexteram, & sinistram pugnare, & quocumque se
vertebat, superare perhibetur. Culpa ergo, quæ fe-
riri digna severitate non potest, dissimulanda, non
exponenda est: quia audacius à subiectis delinquitur,
si prælatorum infirmitas agnoscat. Hæc in quarto
hujus operis libro disputata sufficiant, ut per lo-
quendi principium ad exponenda, quæ restant, stu-
dium renovemus.

LIBER QUINTVS.

CAPVT PRIMVM.

UM sacræ hujus historię profundita-
tem asserere in istius operis præfatione
voluissim, in eo potissimum videri
posse asserui, quod scripta fuerit à Prop-
hetis. Ipsi quidem mystica dicere, non
solum verbis, sed etiam rebus constueverant: plana
proferre, sed alta signare. Quia enim per eos Spiritus
sanctus loquebatur, & planum erat, quod ipsi,
velut homines dicebant, sed profundum, & mysti-
cum; quia locutionem hominibus summus & incir-
cumscriptus Spiritus suggerebat. Quia ergo Prophe-
tam Samuelem loquentem exponimus, tantò majori
studio indigemus, quantò ipse in Spiritus sancti
gratia sublimiter assumptus, exteriora dixit, sed in-
teriora vidit. Carnalia plerumque asseruit: sed inti-
ma & spiritualia signavit. Sed quia humano studio
ad divina pervenire impossibile est, non est nobis
confidendum de viribus propriis, sed de dignatione
Spiritus sancti, qui à Redemptore missus, *Replevit
orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, in om-
nibus jam scientiam habet vocis.* Quid ergo jam
idem Propheta de inceptis Israëlitarum gestis exe-
quatur, audiamus.

Cap. I. a

*Et factum est (inquit) quasi post mensem,
ascendit Naas Ammonites, & pugnare
cepit adversus Iabes Galaad. Dixerunt-
que omnes viri Iabes ad Naas: Habeto
nos federatos, & serviemus tibi. Et res-
pondit ad eos Naas Ammonites: In hoc
feriam vobiscum fedus, ut etiam om-
nium vestrum oculos dextros, ponamque
vos opprobrium in universo Israel.*

Cap. XI.
1. Regum

Si historia quaeritur, nihil planius dici, nihil faci-
lius potest intelligi. Si verò spiritum sequi volu-
mus, Paulum prius loquentem audiamus, qui ve-
1. Cor. 10. *scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorum
devenerunt.* Esse etiam spiritualia bella insinuat, di-
cens: *Non est nobis colluctatio adversus carnem, &
sanguinem; sed adversus principes, & potestates, ad-
versus spiritualia nequicia in caelestibus.* Cum ergo

Naas ascendere, & pugnare contra Iabes Galaad di-
citur, interiora vitiorum prælia designantur. Quibus
nimirum verbis sacræ historię processus ostenditur,
ut novo regi nova bella moverentur: quæ dum bene
conficeret, strenuitatis suæ gloriam demonstraret.
Quis est ergo iste Naas Ammonites? quæ est Iabes
Galaad? Sed Naas interpretatur, serpens, Iabes, ex-
siccata. De serpente autem in Genesi dicitur: *Quia
callidior erat cunctis animantibus.* Cujus profectò ser-
pentis similitudo si in vitiis quaeritur, quid similis,
quàm violentum gastrimargiæ, id est, gulæ motum
invenimus? Luxuriæ quidem motus, furci crimen,
turpis lucri appetitus, iræ impetus: amaritudo secul-
laris tristitiæ, desidia acedia, appetitus vanæ glo-
riæ, tumor superbiæ aperte detestabilis est: gulæ ve-
rò vitium tantò est fraudulentius, quantò & occul-
tius: quia & quasi necessarium suggerit cibum cor-
pori, sed dum abundanter carnem reficit, luxuriæ
gladium in mentem mergit. Suadet quod peccatum
non est; sed unde comestio quasi non peccatum reci-
pitur, inde peccato luxuriæ anima subjugatur. Un-
de & in paradiso ad mulierem gulæ vitio decipien-
dam, serpens venisse ostenditur, qui aliud suggere-
ret, aliud obtineret; ut dum comedenda ostenderet,
improvisam mortem propinaret. Serpens ergo iste
gulæ designat aviditatem: quia & respectu justæ ne-
cessitatis repit, & virus impiæ delectationis spargit.
Bene etiã Ammonites dicitur, qui, populus mæroris,
interpretatur: quia luctum videtur, quod suadet, sed
valde luctuosum erit in æterna damnatione. Popu-
lus autem dicitur: quia gulosis quique pro sollicitu-
dine ventris innumerabilium curarum frequentia
deprimuntur. [*Qui ad Iabes Galaad ascendit:*] quia
in alta abstinentiæ virtute posita justorum corpora
ad ciborum concupiscentiam præcipitare appetit.
Exsiccata quidem rectè caro dicitur, quæ humore
pinguedinis non gravatur. Ad eos quidem Naas as-
cendit, quos exsiccatos videt: quia illis graviora
bella gulæ spiritus ingerit, quos attenuatos jejuniis
agnoscit. Bene autem pugnare cœpisse Naas dicitur:
quia sancti viri gulæ suggestionem non habent in
fœdere amicitie, sed in pugna contrarietatem. Ab-
stinentes enim, quasi cum serpente pugnant, quando
gulæ

Gen. 3. a

Gen. 3. a